

ÇEVRE SORUNLARI HAKKINDA YEREL HALKIN BİLİNÇ DÜZEYİ: IĞDIR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Hazırlayan: ÇETİN TEKGÜL

Danışman: Dr. Öğr Üyesi Aslıhan IĞDIR AKARAS

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

IĞDIR/2024

Her Hakkı Saklıdır

T.C.
IĞDIR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇEVRE SORUNLARI HAKKINDA YEREL HALKIN BİLİNÇ
DÜZEYİ: IĞDIR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Çetin TEKGÜL

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

IĞDIR/2024

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Çetin TEKGÜL

ÖZET

ÇEVRE SORUNLARI HAKKINDA YEREL HALKIN BİLİNÇ DÜZEYİ:İĞDIR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

TEKGÜL, Çetin

Yüksek Lisans Tezi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı:Dr.Öğr.Üyesi Aslıhan İĞDIR AKARAS

Kasım 2024, 146 Sayfa

Bu çalışma, Iğdır halkının çevre sorunlarına yönelik bilinç düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yerel halk, yaşadığı bölgelerin doğal kaynaklarını, çevresel kalitesini ve genel yaşam kalitesini etkileyen politikaların belirlenmesinde aktif bir rol oynamaktadır. Araştırmada, halkın çevre sorunlarına karşı farkındalığı ve bu farkındalığın demografik özelliklerle ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın evrenini Iğdır ilinde yaşayan halk oluşturmakta olup, rastgele seçilen 404 kişi araştırma örneklemini oluşturmuştur. Veriler, anket yöntemiyle toplanmış ve analizlerde betimsel istatistikler ile Ki-Kare testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Iğdır halkının çevre sorunlarına karşı genel olarak yüksek bir farkındalığa sahip olduğu, ancak farkındalık düzeyinin yaş, eğitim ve meslek gibi demografik değişkenler açısından anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Yerel halkın çevre sorunlarına duyarlılığı ve çevre bilinci, politika üzerinde baskı oluşturmakta, çevre politikalarının uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Toplulukların çevre koruma projelerine aktif katılımı, bu projelerin başarılı bir şekilde hayata geçirilmesini sağlamaktadır. Özellikle eğitim seviyesi arttıkça çevre bilincinin yükseldiği, ancak bireysel eyleme geçme düzeyinin bu farkındalıkla aynı oranda artmadığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, çevresel koruma önlemleri yerel ekonomik faaliyetleri veya geleneksel yaşam tarzlarını olumsuz yönde etkilediğinde yerel halk arasında direnç ve karşıtlık ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda etkili bir iletişim ve uzlaşma süreci gereklidir. Sonuç olarak, yerel halkın çevre politikaları üzerindeki etkisi, çevre koruma ve sürdürülebilirlik çabalarının başarılı olabilmesi için önemlidir. Yerel halkın çevresel endişeleri ve bilgisinin dikkate alınması, daha etkili ve kapsayıcı çevre politikalarının oluşturulmasına olanak tanımaktadır. Bu şekilde çevre politikaları hem toplumun hem de doğal çevrenin iyiliğini sağlayacak şekilde şekillendirilebilir; ancak, bu süreçte yerel halkın bilinç düzeyini etkileyen faktörlerden de söz etmek gerekiyor. Yerel halkın çevre politikalarına duyarlılığı, eğitim seviyesi, kültürel değerler, ekonomik durum ve yerel yönetimlerin bilgilendirme ve katılım süreçleri gibi unsurlar tarafından önemli ölçüde belirlenir. Bu faktörlerin dikkate alınması, çevre politikalarının uygulanabilirliğini ve algı düzeylerini artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Yerel halk, Çevre politikaları, Çevre sorunları, Iğdır.

ABSTRACT

PERCEPTION LEVELS OF İĞDIR PEOPLE TOWARDS ENVIRONMENTAL PROBLEMS

TEKGÜL, Çetin

Master's Thesis

Department of Political Science and Public Administration

Advisor: Assist Dr.Öğr.Üyesi Aslıhan İĞDIR AKARAS

November 2024, 146 Pages

This study aims to determine the perception levels of the İğdır public regarding environmental issues. Local communities play an active role in shaping policies that affect the natural resources, environmental quality, and overall quality of life in their regions. The research examines the public's awareness of environmental issues and the relationship between this awareness and demographic characteristics. The population of the study consists of residents of İğdır province, and the sample is composed of 404 randomly selected individuals. Data were collected through a questionnaire, and descriptive statistics along with Chi-Square tests were utilized for analysis. The findings indicate that the İğdır public generally possesses a high level of awareness regarding environmental issues; however, the level of awareness shows significant differences based on demographic variables such as age, education, and occupation. The local community's sensitivity to environmental issues and environmental consciousness exert pressure on policies and play a crucial role in the implementation of environmental policies. The active participation of communities in environmental protection projects facilitates the successful realization of these projects. Notably, as education levels increase, environmental awareness rises, yet the level of individual action does not necessarily correlate with this awareness. Additionally, when environmental protection measures adversely affect local economic activities or traditional lifestyles, resistance and opposition may arise among local communities. In such cases, effective communication and reconciliation processes are essential. In conclusion, the influence of local communities on environmental policies is vital for the success of environmental protection and sustainability efforts. Considering the environmental concerns and knowledge of local communities allows for the creation of more effective and inclusive environmental policies. In this way, environmental policies can be shaped to provide the well-being of both society and the natural environment; however, it is necessary to mention the factors that affect the awareness level of the local people in this process. The sensitivity of the local people to environmental policies is determined to a great extent by elements such as education level, cultural values, economic situation and the information and participation processes of local governments. Taking these factors into account will increase the applicability and perception levels of environmental policies.

Keywords: Local people, Environmental policies, Environmental problems, İğdır.

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın her aşamasında bilimsel katkılarını, yardımlarını, ilgisini ve sabrını esirgemeyen tez danışmanım Dr.Öğr.Üyesi Aslıhan IĞDIR AKARAS' a, desteklerini daima yanımda hissettiren Lisansüstü Eğitim Enstitüsü akademik ve idari personeline en içten sevgi ve saygılarımı sunar, teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak, bu tezin oluşma sürecinde sabır ve anlayış göstererek maddi ve manevi desteklerini hiç esirgemeyen, üzerimde büyük emekleri olan babam Alihan TEKGÜL, annem Tükaz TEKGÜL başta olmak üzere SEVGİLİ AİLEME ve değerli arkadaşım Sinan AYDIN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çetin TEKGÜL
IĞDIR/2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Tezin Konusu	1
1.2. Tezin Önemi	4
1.2. Tezin Amacı	5
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Çevre, Çevre Politikası ve Çevre Bilinci.....	6
2.1.1. Çevre ile İlgili Temel Kavramlar.....	6
2.1.1.1. Çevre	6
2.1.1.2. Doğa.....	7
2.1.1.3. Ekosistem.....	8
2.1.1.4. Ekoloji.....	8
2.1.1.5. Siyasal Ekoloji	9
2.1.1.6. Çevre Sorunsalı	10
2.1.1.7. Çevre Hukuku	11
2.1.1.8. Çevre Yönetimi	12
2.1.2. Çevre Politikasına İlişkin Kavramlar.....	12
2.1.2.1. Çevre Politikası Kavramı	12
2.1.2.1.1. Onarımcı Politikalar	13
2.1.2.1.2. Önleyici Politikalar	14
2.1.2.2. Çevre Politikası Yaklaşımları	15
2.1.2.2.1. Düzenleme Yaklaşımı	15
2.1.2.2.2. Katılımcı Yaklaşım	16

2.1.2.2.3. Piyasa Yaklaşımı	17
2.1.3. Çevre Bilinci	18
2.1.3.1. Çevre Bilinci Kavramı	18
2.1.3.2. Çevre Bilincinin Gelişimi	19
2.2. Yerel Yönetimler ve Çevre	20
2.2.1. Yönetim ve Çevre İlişkisi	20
2.2.2. Yerel Bir Sorun Olarak Çevre	21
2.2.3. Çevre Politikalarında Yerel Yönetimlerin Önemi	22
2.2.3.1. Çevre Politikalarında Yerel Yönetimlere Önem Atfeden Kitaplar	22
2.2.3.1.1. Küçük Güzeldir	23
2.2.3.1.2. Ekotopya	24
2.2.3.2. Çevre Politikalarında Yerel Yönetimlere Önem Atfeden Uluslararası Raporlar	25
2.2.3.2.1. Stockholm Deklarasyonu	26
2.2.3.2.4. Gündem 21	30
2.3. Merkezi Yönetimin Çevre Politikasına İlişkin Görev ve Yetkileri	30
2.3.1. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	32
2.3.2. Diğer Bakanlıklar	33
2.4. Çevre Politikaları Mevzuatında Yerel Yönetimlere Verilen Görev ve Yetkiler	34
2.4.1. 1982 Anayasası ve Çevre	35
2.5. Yerel Yönetim Mevzuatında Yerel Yönetimlere Verilen Çevre Politikasına İlişkin Görev ve Yetkiler	37
2.5.1. Belediyeler	38
2.5.2. İl Özel İdareleri	41
2.5.3. Köyler	43
2.6. Yerel Halkın Çevre Politikaları Üzerine Etkisi	45
2.6.1. Çevre Hareketleri	45
2.6.2. Toplumsal Hareketlerden Çevre Hareketlerinin Gelişim Süreci	46
2.6.3. Çevre Hareketlerinin Doğuşu	48
2.6.4. Türlerine Göre Çevre Örgütleri	50
2.6.4.1. Çevre Korumacı Dernek ve Vakıflar	50

2.6.4.2. Radikal Çevreciler	51
2.6.5. Çevre Hareketlerinin Kamuoyu Oluşturma Amacıyla Kullandığı Araçlar ..	52
3. YÖNTEM.....	54
3.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezi.....	54
3.2. Evren ve Örneklem.....	55
3.3. Araştırmanın Yöntemi	56
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	56
4. BULGULAR	57
4.1. Verilerin Analizi.....	57
4.1.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular.....	57
4.1.2. Çevre Önemine İlişkin Bulgular	58
4.1.2.1. Cinsiyetin Yaşa Göre Durumu.....	59
4.1.2.2. Cinsiyetin Eğitim Durumuna Göre Durumu.....	60
4.1.2.3. Cinsiyetin Mesleğe Göre Durumu	60
4.1.2.4. Cinsiyetin Aylık Gelire Göre Durumu.....	61
4.1.3. Çevre İşaretlerine Yönelik Bulgular.....	68
4.1.4. Çevre Sorunları ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Bulgular	88
4.1.5. Çevre ile İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklara İlişkin Bulgular.....	102
4.1.6. Çevrenin Korunmasına Yönelik Iğdır Halkının Yaptığı Aktivitelere İlişkin Bulgular	108
4.1.7. Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular	119
4.1.8. Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular.....	124
4.1.9. Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	129
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	135
KAYNAKÇA	140
ÖZGEÇMİŞ.....	147

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 4.1. Katılımcıların Demografik Verilere Göre Dağılımı.	57
Çizelge 4.2. Cinsiyete Göre Çevre Önemi	59
Çizelge 4.3. Yaşa Göre Çevre Önemi	62
Çizelge 4.4. Eğitim Durumuna Göre Çevre Önemi	64
Çizelge 4.6. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre Önemi.....	67
Çizelge 4.7. Cinsiyete Göre Çevre İşaretleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma	69
Çizelge 4.8. Yaşa Göre Çevre İşaretleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma	71
Çizelge 4.9. Eğitim Durumuna Göre Çevre İşaretleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma	75
Çizelge 4.10. Eğitim Durumuna Göre Çevre İşaretleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma	79
Çizelge 4.11. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre İşaretleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma	84
Çizelge 4.12. Cinsiyete Göre Çevre Sorunları Ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Görüşler.....	88
Çizelge 4.13. Yaşa Göre Çevre Sorunları Ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Görüşler.....	90
Çizelge 4.14. Eğitim Durumuna Göre Çevre Sorunları Ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Görüşler.....	93
Çizelge 4.15. Mesleklerine Göre Çevre Sorunları Ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Görüşler.....	95
Çizelge 4.16. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre Sorunları Ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Görüşler.....	99
Çizelge 4.17. Cinsiyete Göre Çevre İle İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklar	102
Çizelge 4.18. Yaşa Göre Çevre İle İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklar	103
Çizelge 4.19. Eğitim Durumuna Göre Çevre İle İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklar	104
Çizelge 4.20. Mesleğe Göre Çevre İle İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklar	106
Çizelge 4.21. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre İle İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklar	107
Çizelge 4.22. Cinsiyete Göre Çevrenin Korunmasına Yönelik Yapılan Aktiviteler	109
Çizelge 4.23. Yaşa Göre Çevrenin Korunmasına Yönelik Yapılan Aktiviteler	110
Çizelge 4.24. Eğitim Durumuna Göre Çevrenin Korunmasına Yönelik Yapılan Aktiviteler	112

Çizelge 4.25. Mesleğe Göre Çevrenin Korunmasına Yönelik Yapılan Aktiviteler.....	113
Çizelge 4.26. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevrenin Korunmasına Yönelik Yapılan Aktiviteler	116
Çizelge 4.27. Cinsiyete Göre Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular	119
Çizelge 4.28. Yaşa Göre Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular	120
Çizelge 4.29. Eğitim Durumlarına Göre Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular.....	121
Çizelge 4.30. Mesleğe Göre Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular	122
Çizelge 4.31. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular.....	123
Çizelge 4.32. Cinsiyete Göre Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular	124
Çizelge 4.33. Yaşa Göre Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular.....	125
Çizelge 4.34. Eğitim Durumuna Göre Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular.....	126
Çizelge 4.35. Mesleğe Göre Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular.....	127
Çizelge 4.36. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular	128
Çizelge 4.37. Cinsiyete Göre Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	129
Çizelge 4.38. Yaşa Göre Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	130
Çizelge 4.39. Aylık Gelir Durumuna Göre Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	131
Çizelge 4.40. Mesleğe Göre Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	132
Çizelge 4.41. Aylık Gelir Durumuna Göre Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	133

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa No
Şekil 4.1. Kuru Kafa ve Çapraz Kemikler	71
Şekil 4.2. Geri Dönüşüm.....	75
Şekil 4.3. Çevre	79
Şekil 4.4. Alev.....	84
Şekil 4.5. Ünlem.....	88

1. GİRİŞ

1.1. Tezin Konusu

Doğa; insanın var olduğu günden beri insanlar için çoğu zaman sığınak olmuş, insanları beslemiş ve geliştirmiştir. İnsanlar varoluşlarından bu yana ihtiyaçlarını karşılamak için doğadan faydalandıkları için çevre ile sürekli etkileşim içinde olmuşlardır. Bu etkileşim sonucunda da insanlar hem doğadan etkilenmiş hem de doğayı olumlu ya da olumsuz anlamda etkilemişlerdir.

Çevre sorunlarının ortaya çıkışı insanın doğaya hakim olma süreciyle eş zamanlı olarak gelişmektedir. İnsan; doğaya hükmetmek için bir bilgi birikimi yaratmış, onu anlama çabasıyla ondan ayrılmış ve sanki onun bir parçası değilmiş gibi onu dışarıdan görmeye başlayarak onu dışsallaştırmıştır (Balkaya, 2014, s. 42).

İnsan zihninin, çevrenin sunduğu fırsatlardan sonuna kadar yararlanma güdüsü ve geliştirdiği teknolojiler doğal sistemlerin eşsiz dengesini olumsuz etkilemektedir. Sistemlerin denge mekanizmalarında meydana gelen sapmalar, söz konusu olduğunda doğanın bu sapmaları bir ölçüde telafi edebildiği açıktır. Bununla birlikte artan sosyal aktivite yoğunlaşması bu dengeyi o kadar çok bozabilir ki doğal sistemler mevcut düzeninde bu bozulmayı çözmemektedir.

Hızlı nüfus artışı, orantısız kentleşme ve sanayileşme gibi olgular bu sistemin bozulmasını desteklemektedir. Çevresel bozulma sadece bu gerçeklerin kendisine atfedilmemelidir. Siyasi kurumlar da bu fenomenlerin sağlıksız gelişmesinde büyük rol oynamaktadır.

18. yüzyılın ortalarında, yaklaşık olarak 1760' yıllarda başlayan Sanayi Devrimi ile insan ve doğa arasındaki görece uyumlu ilişki bozulmuş, doğa giderek insan etkinliğinin etkisi altına girmiştir. Kimyasal ve nükleer atıklar, incelmış ozon tabakası, kaynakların sorumsuz bir şekilde tüketilmesi, fosil yakıtların kullanılıyor olunması gibi sebeplerle doğanın ekolojik dengesi geri dönülemez bir şekilde bozmuştur. Bugün dünyanın karşı karşıya olduğu bu ekolojik felaket artık bir efsane değil, günlük hayatımızda bile yüzleşmek zorunda olduğumuz bir gerçek durumuna gelmiştir.

Günümüz çevre sorunlarının başlıca nedenleri, üretim ve tüketim arasındaki dengesiz ilişki ile yaşam alışkanlıklarıdır. Daha fazla tüketim ihtiyacı, kaynakların

kontROLSÜZ kullanımına ve çevrenin giderek tahrip edilmesine neden olmaktadır. Sanayileşme ve nüfus artışı bu dinamiklerle birleştiğinde doğa üzerindeki olumsuz etkiler daha da belirginleşmektedir. Bu durumu tersine çevirmek ve gelecekteki zararları önlemek adına ulusal ve uluslararası düzeyde sürdürülebilirlik politikaları geliştirilmeye çalışılmaktadır (IISD, 2021, s. 6-7).

Ekolojik dengenin bozulması ile ortaya çıkan çevre sorunları günümüz dünyasında önemli bir sorun alanı haline gelmiştir. Özellikle modern sanayi toplumundan tüm dünyaya yayılan üretim-tüketim ilişkisinin yarattığı talepler, artan kaynak kullanımı ve atık oluşumu sorununu beraberinde getirmektedir. Dünya görüşlerinin, ideolojilerin ve siyasi akımların “yapısında” herhangi bir değişiklik yapmadan doğrudan veya dolaylı olarak doğayı sadece bir malzeme olarak görmeden bu sorunların çözümlerinden bahsetmek mümkün değildir. Özellikle 1960'lı yılların sonlarından itibaren çevre tahribatıyla birlikte insanların yaşam kaliteleri düşmeye başlayınca ülkeler ve uluslararası kuruluşlar bu felakete sessiz kalamaz hale gelmiştir. Ulusal ve uluslararası düzeyde çözüm arayışları başlamış, ülkeler çevre sorunlarına çözüm bulmak için çevre politikaları oluşturmaya başlamıştır. Bu sorunlar günlük hayatta ilk ortaya çıktıklarında basit bir kirlilik sorunu olarak ele alınmış ve buna yönelik geliştirilen politikalar kirliliğin önlenmesi ve çevrenin temizlenmesi gibi konulara da odaklanılmıştır. Ancak çağın ilerlemesi ile çevre sorunları hava kirliliği kadar basit olmaktan çıkmış, çevre politikalarının şekli de değişmiştir. Bu nedenle sorunlar daha temelden ele alınarak bu sorunların nedenlerini ortadan kaldırmaya yönelik çeşitli politikalar geliştirilmeye başlanmıştır.

Çevre politikası, diğer konu alanlarına göre daha genç bir konu alanı olan çevre konuları için formüle edilmiştir ve özünde pek çok politika alanını kapsayan ve bu alanlarda karşılıklı işbirliğini gerektiren bir politika alanıdır. Küçük bir yerde başlayan yerel bir çevre sorunu, kısa vadede küresel bir sorun alanı haline gelebilmektedir. Bu alandaki ilk uluslararası konferans, sınırları aşan hava kirliliği sorununu ele almıştır. Bu süreçte önceki dönemin iklim değişikliğine vurgu yaparak çevre sorunlarının sınırsız doğasına atıfta bulunulmuş ve bunları çözmek için başta yerel yönetimler olmak üzere ülkelerin işbirliği yapması gerektiği vurgulanarak 1972 Stockholm İnsan Çevresi Konferansı düzenlenmiştir.

Bu bağlamda çevre politikası, karşılıklı uluslararası işbirliği ve taahhüt gerektiren bir alandır. Öte yandan bu sorun o kadar basit ve tek taraflı değildir ve ancak uluslararası işbirliği ile çözülebilir. Çünkü merkezi yönetim, özel sektör, gönüllü kuruluşlar, çevre hareketleri ve yerel yönetimler gibi ulusal aktörler sorunların ortaya çıkmasında ve çözümünde önemli aktörlerdir.

Çevre sorunları, ortaya çıktığı kaynağından yayılan ve çözümü için yerel müdahale gerektiren sorunlardır. Sorunları yakınlarda çözmek köklü bir ilkedir. Bu bağlamda yerel aktörlerin önemini göz ardı ederek çevre sorunlarını yalnızca uluslararası işbirliği ile çözmeye çalışmak sağlıklı bir yaklaşım değildir. Küresel iklim değişikliği gibi büyük ölçekli ve kente özgü sorun alanlarında belediyelerin katkıları düşünüldüğünde çevre sorunlarının ele alınmasında yerel yönetimlerin önemini görmek zor değildir. Yerel yönetimler, halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü kamu kurumları olduklarından yerel ölçekte ortaya çıkabilecek çevre sorunlarının ele alınmasında sorumlu aktörlerin başında yer almaktadırlar. Çevre sorunlarının, büyük ölçüde yerel olması ve belediyelerin; vatandaşların yönetim sürecine katılımını sağlayan yapıları gibi nedenlerle yerel yönetimler çevre sorunlarının ele alınmasında bu sorumluluğu üstlenmektedir.

Çevre sorunlarının sınır ötesi niteliği nedeniyle çevresel değerlerin korunması ve çevre sorunlarının çözümü gibi konular uluslararası alanda sıklıkla dile getirilmektedir. Haziran 1992'de Rio de Janeiro'da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında kabul edilen Gündem 21, çevresel kaynakların korunmasını ve yönetimini içeren ekonomik kalkınmayı sosyal ve çevresel olarak sürdürülebilir kılmayı amaçlamaktadır. Gündem 21'in oluşturulması ve uygulanması sorumluluğu yerel yönetimlere verilmiştir (Çiftçioğlu ve Aydın, 2019, s. 118).

Tüm dünya gibi Türkiye'de de çevre sorunları 1970'li senelerden itibaren en önemli konulardan biri haline gelmiştir. Türkiye'de çevre sorunlarının çözümü için önce 1982 Anayasasında bazı hükümler getirilmiş, 1983 senesinde çevre kanunu çıkarılmış ve çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik genel ilkeler oluşturulmuştur (Orhan, 2014, s. 50).

1984 senesinde kurulan Çevre Koruma Kurumu, 1989 senesinde çıkarılan 389 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Müsteşar Yardımcılığı düzeyine yükseltilmiştir.

1991 senesinde Çevre Bakanlığının kurulması kararı ile en üst düzeyde çevre teşkilatı faaliyete geçirilmiş ve çevre konusunda bütüncüleyici politikalar geliştirilmeye başlanmıştır (Şengün, 2015, s. 109-111). Türkiye'nin çevre politikasını şekillendiren bu gelişmeler dikkate alındığında, belediyeler de önemli aktörler olarak görülmektedir. Belediyeler yerel halkın ortak ihtiyaçlarının karşılanmasından sorumlu olduğu gibi ortak yaşam alanlarının korunmasından da sorumludur. Çeşitli kanun ve yönetmeliklerin ve politikaların oluşturulmasında yerel yönetim, kasaba halkının endişelerini çözmekten sorumlu ana organdır. Bu konulardan biri olan çevre sorunları, bu sorunların önlenmesi için merkezi yönetimin yetkisi altında birçok görevi yerine getirmektedir. Belediyelerin tek başına bazı görevleri yerine getirerek çözemeyeceği kadar büyük boyutlu olan çevre sorunlarının çözümünde, yerel halka kendinden sonra gelecek nesilleri de düşünerek üretme ve tüketme sorumluluğunun yüklenmesi büyük önem taşımaktadır.

1.2. Tezin Önemi

Çevre politikasının bir yerel yönetim birimi olarak belediyeler bağlamında incelendiği bu tezde, özellikle belediyelerin yerel halkın çevre bilinci ve belediyelerin çevre duyarlılığı üzerindeki etkisi sorgulanmaktadır. Çevre sorunlarının yerelden çıktığı ve her şeyden önce çevre sorunlarının temel öznesinin insan ve faaliyetleri olduğu göz önüne alınarak insan faaliyetlerinin çevreye duyarlı ve uyumlu hale gelmesiyle birlikte çevre sorunlarının, önemli ölçüde azalacağı düşüncesiyle yerel yönetimlerin ve özellikle de belediyelerin bu faaliyetler üzerindeki yönlendirici etkisi çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Günümüzde çevre tartışmaları önemli yer tutmaktadır. Bilindiği üzere çevrenin korunması ve gelecek kuşaklara sağlıklı bir çevre bırakmak için sadece yasal düzenlemeler yeterli olmamakta toplum üyelerinin de çevre bilincinin yüksek olması gerekmektedir. Bununla birlikte çevre bilinci ve belediye ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Bireylerin çevreye duyarlılık kazanmalarında yerel yönetimlerin, özellikle belediyelerin, büyük bir rol oynadığı düşünülmektedir. Halkın çevre politikalarına katılımını teşvik etmek ve bilinç oluşturmak adına, belediyelerin çevre bilinci oluşturma konusunda daha aktif ve tutarlı adımlar atmaları, çevre sorunlarının çözümünde önemli bir fark yaratabilir. Bu bağlamda hazırlanan bu tez, yerel yönetimlerin, halkın çevre

politikalarına olan etkisini inceleyerek, mevcut bilgi birikimine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1.2. Tezin Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, bir yerel yönetim birimi olarak belediyelerin uyguladıkları çevre politikalarıyla yerel halkın çevre sorunlarının çözümünde bir etkiye sahip olup olmadıklarını araştırmaktır.

Bu amaçtan hareketle, Iğdır halkının çevre sorunlarına yönelik algı düzeyleri incelenecek ve Iğdır belediyesinin çevre politikalarının bu algıları nasıl etkilediği, halkın çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve davranışlarında bir değişikliğe neden olup olmadığı araştırılacaktır.

Araştırmanın Soruları:

1. Belediye yönetimi ve yerel aktörler için aynı çevre sorunları aynı öneme sahiptir.
2. Çevre sorunlarının çözümünde belediyeler önemli bir paya sahiptir.
3. Belediyelerin çevre politikaları yerel halkın çevresel duyarlılıklarını değiştirme gücüne sahiptir.
4. Belediyelerin çevre sorunlarına karşı aldığı önlemler yerel halkın büyük bir kısmı tarafından desteklenmektedir.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çevre, Çevre Politikası ve Çevre Bilinci

Kavramsal çerçevenin ana hatlarını çizen bu bölümde temel kavramlar verilmektedir. Bu amaçla çevre, çevre politikası ve ekolojik bilinç ile ilgili temel kavramlar açıklanmıştır.

2.1.1. Çevre ile İlgili Temel Kavramlar

Çalışmada kullanılan terimlerin tanımlanması ve tartışılması son derece önemlidir çünkü kavramlar arasındaki anlam farklılıkları göz ardı edildiğinde herhangi bir açıklamanın farklı yorumlanma olasılığı bulunmaktadır. Bu sebeple çalışmanın bu bölümünde, çalışmada sıklıkla görülen çevre ile ilgili temel kavramlar tanımlanacak ve tartışılacaktır.

2.1.1.1. Çevre

Çevreye ilişkin kavramlar günlük hayatta ve bilimsel ve teknik literatürde sıklıkla kullanılsa da kavramların içeriklerini kesin olarak belirlemek oldukça zordur. Çevre kavramının tanımını netleştirmek için öncelikle doğa ile çevreyi birbirinden ayırmak lazımdır. Doğa, tüm türlerin hayatta kalması için gerekli varoluş koşulu iken; çevre, gerekli varoluş koşulunun belirli bir organizma veya varlıkla olan ilişkisi olarak ifade edilir. Bu sebeple çevre, insanın ve doğal aktörlerin başrol oynadığı sürekli bir etkileşim alanıdır (Parlak, 2004, s. 15).

Literatürde çevre ile ilgili bazı tamamlayıcı tanımlar şu şekilde sıralanabilir:

- Çevre, insan faaliyetleri ve yaşamı üzerinde doğrudan veya dolaylı etkisi olan fiziksel, biyolojik, kimyasal ve sosyal faktörlerin toplamıdır. (Keleş vd., 2012, s. 52).
- Ansiklopedi Çevre Sözlüğünde çevre; belirli bir zaman diliminde insanları etkileyen, insanların manevi ve maddi gelişimlerini ve yaşam koşullarını belirleyen, biyolojik, sosyal ve coğrafi faktörlerin tümü şeklinde tanımlanmaktadır. (Ansiklopedik Çevre Sözlüğü, 2001, s. 100).
- Çevrenin yapay ve doğal olmak üzere iki ana unsuru bulunur. Doğal çevre, insan müdahalesi ile değiştirilmemiş çevre; yapay çevre ise insan müdahalesi neticesinde oluşan çevre olarak tanımlanmaktadır (Görmez, 2015, s. 3).

- 1983 senesinde çıkarılan 2872 sayılı Çevre Koruma Kanununun ikinci maddesinde çevre, “Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı etkileşim içinde bulundukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam.” şeklinde tanım getirilmiştir.
- Bozkurt (2013, s. 6) çevreyi; canlıların bağlı olduğu, etkilendiği, etkilendiği biyosfer veya mekansal birimlerdeki tüm canlıları çevreleyen olaylar, maddeler ve faaliyetler olarak tanımlamaktadır.
- Bütün canlılar, bireysel ya da toplu olarak, bir mekanda yer alırlar ve o mekanın canlı ve cansız unsurlarıyla karşılıklı olarak ilişki içindedirler. Yıldız, Sipahioğlu ve Yılmaz (2000, s. 13) bu mekanı organizmaların yaşamlarını devam ettirmek için zorunda oldukları ve etkiledikleri ortam şeklinde tanımlamaktadır.
- Çevre, yalnızca dış dünyayı çevreleyen bir ortam olarak ele alınamaz. Çevre, insan gelişiminin ilerlemesinde de çok önemli bir faktördür. Tüm canlıların hayat sürdürme kalitesinde önemli bir faktör olarak görülmektedir (Lafferty and Hovden, 2003, s. 3).

Tüm bu tanımlardan hareketle çevreyi meydana getiren üç temel unsurdan söz edilebilir. Bu öğeler; canlıları, cansız organizmaları ve davranışları etkileyen veya etkilemesi muhtemel olan kimyasal, fiziksel, biyolojik ve sosyal süreçlerdir. Canlı varlık olarak insanlar, bitkiler, hayvanlar ve mikroorganizmalar sayılabilir. Cansız varlık olarak ise su, hava, toprak ve iklim örnek olarak verilebilir.

2.1.1.2. Doğa

Doğa ve çevre kavramlarının genellikle birbirinin yerine kullanıma alındığı görülmektedir. Ancak çevre kavramına insan ve etkileşimleri dahil edilirken doğa; insan olmayan dünyanın evrensel, soyut, tarafsız bir algısını oluşturmaktadır. Bu durumda toprak, toprak altı kaynaklar, hava, su, iklim, hayvanlar ve bitkiler doğanın temel unsurlarıdır. Doğada belirli bir organizma veya varlıktan bahsetmek imkansızdır. (Keleş vd., 2012, s. 51).

Türk Dil Kurumu doğa için “Kendi kuralları içinde sürekli gelişen ve değişen canlı ve cansız tüm varlıklar.” şeklinde tanımlanmaktadır. Yukarıda yer alan tanımlardan hareket ederek genel bir tanım yapmak gerekirse doğanın insan ve insan

müdahalesi haricinde meydana gelen her şeyin toplamı olduğu, kendiliğinden ortaya çıktığı ve kendi varlığını devam ettirebildiği söylenebilir.

2.1.1.3. Ekosistem

Ekosistem kavramı, canlı ve cansız tüm varlıkların tek bir bütünsel sistem şeklinde algılandığı bir kavramdır. Kısaca ekosistem, belli bir yerde yaşayan ve o bölgede sürekli etkileşim halinde olan organizmalar ile bunların cansız çevrelerinden oluşan bir bütün şeklinde tanımlanabilir. Ekosistem kavramı genellikle doğal sistemleri temsil etmek için kullanılır. Akvaryumlar, çöller, ormanlar, nehirler ve göller gibi doğal sistemlerin hepsi ekosistemdir. Örnek vermek gerekirse; karasal ekosistemler, orman ekosistemlerini içerir. En büyük ekosistem, dünya ekosistemi olan ekosferdir (Çepel, 1992, s. 67)

Ekosistem, canlı ve cansız varlıkları birbirine ve çevreye bağlayan düzenli ilişkilerin tümü olup yüzey alanından bağımsız topografik bir birimdir. Bir ekosistem, çevredeki unsurların toplamından daha fazlasıdır. Aynı zamanda kendi bünyesinde bulunan tüm canlı organizmaları ve bunlar arasındaki süreç ve ilişkileri içerir (Keleş vd., 2012, s. 48)

Her ekosistemde canlı ve cansız unsurlar bulunur. Ekosistemin canlı unsurlarını tüketiciler, üreticiler ve ayrıştırıcılar meydana getirirken; cansız unsurlar ise organik maddeleri, inorganik maddeleri ve kimyasal ve fiziksel ortamları meydana getirir (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2014, s. 50).

Bir ekosistemde, biyotik ve abiyotik elementler üç ana işlevle birbirine bağlıdır. Bu fonksiyonlar: Enerji akışı, kimyasal döngü ve nüfus kontrolüdür. Ekosistemin ilginç özellikleri burada devreye girer. Bir ekosistemin bu üç temel işlevi aynı biyotik ve abiyotik elementte aynı anda gerçekleşir ve bu süreç, herhangi bir müdahale olmaksızın mükemmel bir şekilde kendi kendini idame ettirme kapasitesine sahiptir (Marin, 2004, s. 39-40).

2.1.1.4. Ekoloji

Eski Yunancada oikos “ev”, logos ise “bilim, öğrenme” anlamına gelir. Ekoloji kelimesi başlangıçta bu iki kelimenin bir kombinasyonuydu. Buradaki ev, bir kişinin yaşadığı ortamı anlatmaktadır. Bu açıdan ekolojinin, canlılar arasındaki ve canlılar ile

Çevreleri arasındaki ilişkinin incelenmesi olduğu söylenebilir (Odum ve Barrett, 2008, s. 2).

Ekoloji, neredeyse insanlık tarihinden bu yana bir ilgi alanı olmasına rağmen kavram ilk olarak 1869 senesinde Alman Biyolog Ernst Haeckel tarafından kullanılmıştır. Haeckel'in tanımına göre ekoloji: Organizmalar ve yaşadıkları evre arasındaki ilişkiyi içeren doğal çevrenin incelenmesidir. (Ernst Haeckel'den akt. Odum ve Barrett, 2008, s. 3).

Ekoloji temelde biyolojinin bir dalıdır ve bugün sadece bir daldan çok daha fazlasıdır. Ekoloji artık evre bilimi olarak tanımlanan yeni bir bilim dalının temelini meydana getirmektedir. Ekoloji, insan ve doğa arasındaki ilişkiyi ele alan disiplinlerarası bir bilimdir. evrebilim olarak tercüme edilen ekoloji, çevresel fenomenlerin incelenmesidir ancak bu çalışmayı diğer ilgili disiplinlerden daha geniş ve daha ayrıntılı olarak yürütür. Ekolojinin içeriğini netleştirmek için araştırma konuları söyle bir sınıflandırılma yapılmıştır: (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2014, s. 19)

- Canlı organizmaların hayatını sürdürmesi ve gelişmesi için gerekli toprak, iklim, yeryüzü yapısı ve biyolojik faktörler,
- Türdeş biyomların gelişimi ve diğer popülasyonlarla ilişkiler, beslenme ve enerji arzı durumları,
- Ekosistemlerin elemanları, türleri, yapıları ve değişimleri gibi meseleler (Parlak, 2004, s. 23).

Bütünlük ekolojinin temel ilkesidir. Bütüncül yaklaşım, ekolojide her şeyin birbiriyle bağlantılı olması ve bir sistemdeki tüm süreçlerin sebep-sonuç ilişkilerini net bir şekilde ortaya koyabilmek için bir bütün olarak değerlendirilmesi anlamını taşımaktadır (epel, 1992, s. 19).

2.1.1.5. Siyasal Ekoloji

İnsanlar evre problemlerinin etkisini hissetmeye başlayınca ekolojinin politik boyutu ön plana çıkmıştır. 1960'lı yılların sonlarında Batı Avrupa lkelerinde ğrenci etkinliklerinin başlamasıyla eş zamanlı olarak ulusal ve uluslararası alanda evre problemlerine çözüm arayışları başlamıştır (Keleş, 1997, s. 236). Çevreyi korumaya yönelik eylemler özellikle STK'lar ve siyasi partiler aracılığıyla meydana çıkmıştır (Kılıç, 2013, s. 130). Siyasal ekoloji, ekolojik olarak ilgili konuların politikleştirilmesini

tanımlamaktadır. Daha eleştirel bir ifadeyle doğal ve yapılı çevre konularının nasıl iktidar siyasetine konu olduğunu inceleyen bir daldır (Ertürk, 2012, s. 232).

Çevreciliğin, çevre sorunlarının siyasi arenaya taşınmasında önemli bir rol oynadığını savunan Castells (2006, s. 221) çevreciliği, sorunları çözmek için atılan her türlü adımın ve doğal çevrenin tahrip edilmesine yanıt olarak verilen bir isim olarak tanımlamıştır. Castells'e göre: Politik ekoloji, ekolojinin teorik kapsamı; ekoloji ise politik ekolojinin pratiğidir. Öte yandan politik ekoloji, doğa ve toplum arasındaki karmaşık ilişkiyi anlamlandırmaya çalışırken dünyanın kaynaklarını kontrol eder ve hükümet düzeyinde sürdürülebilir kalkınmanın olası sonuçlarını analiz eder (Watts, 2005, s. 257).

Politik ekoloji kavramını ilke olarak ele alan Alan Lipietz; politik ekolojiyi sorumluluk, özerklik, adalet, dayanışma ve sosyal-çevresel etkileşim eksenleri etrafında örgütlenmiş bütüncül bir değişim arzusu şeklinde görmektedir (Alan Lipietz'den akt. Keleş vd., 2012, s. 60).

2.1.1.6. Çevre Sorunsalı

Doğanın varoluşundan bu yana insanın doğaya hakim olma ve kontrol etme çabaları, insan ve çevre arasındaki uyumlu olan ilişkiyi maalesef bozmuştur. Özellikle Endüstri Devrimi ile beraber doğanın sınırsız kullanımı, doğa tahribatını tereddütsüz en üst düzeye taşımıştır.

Çevre sorunları kavramı, belirli çevresel sorunların ve sebeplerin diğer sosyal sorunlarla bütünleştiğini vurgulamaktadır. Çevre sorunlarının kavramsallaştırılması sorunların doğasının yanlış anlaşılmasına yol açmaktadır. Çevre sorunları kavramı, çevrede insan müdahalesi olmadan var olan sorunları ifade etmektedir. Ancak insan ile toplum ve doğa arasındaki ilişkide büyük sorunlar ortaya çıkmaktadır (Önder, 2003, s. 7-8). Bu sebeple çevre sorunlarının yerine, çevre sorunsalı daha uygun bir kavramsallaştırma olacağı fikri oluşmuştur. Çevre sorunları, insanların çevreyi kendi çıkarlarına uygun hale getirmeleriyle başlayan süreçlerdir. Bu sorun bir boşlukta ortaya çıkmamış, zamanla birikmiştir. İnsan ile doğal çevre arasındaki ilişki bozuldukça doğanın taşıma kapasitesi aşılmıştır. Sonuç olarak, bugün çevre sorunları dediğimiz sorun ortaya çıkmıştır (Keleş ve Ertan, 2002, s. 21).

Çevre sorunu insanlık tarihi kadar eski tarihlere kadar görülmesine rağmen özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünya üzerinde gözle görülür bir etki yaratmaya başlamıştır. 1972 Stockholm İnsan Çevresi Konferansı, çevre konularını uluslararası düzeyde tartışmış ve bu çevre konularının geniş çapta kabul edildiğinin önemli bir işareti olmuştur (Orhan, 2013, s. 2-3). Çevre sorununun temelinde kapitalizmin ve özel mülkiyetin olduğuna inananlar olduğu gibi, sorunun kaynağının ekonomik sistem değil, geri kalmışlık olduğunu savunanlarda vardır (Keleş, 1997, s. 13-14).

2.1.1.7. Çevre Hukuku

Dar anlamda insan toplulukları arasındaki anlaşmazlıkları çözmek, geniş anlamda ise insan topluluklarının haklarını korumak için formüle edilen kanunlar, kaçınılmaz olarak toplumun ihtiyaçlarıyla birlikte değişmekte ve gelişmektedir. Hukukun bu özelliğinin en belirgin olduğu alanlardan biri de çevre hukukudur. Çevre hukuku, insanın çevresini meydana getiren canlı ve cansız maddelerin hukuki durumunu koruyan ve düzenleyen hukuk dalıdır (Keleş ve Ertan, 2002, s. 48).

Bu anlamda çevre ve çevrenin korunması ile alakalı tüm düzenlemeler çevre kanununda yer almaktadır. Bu açıdan çevre hukuku, iyi bir çevre planlaması ve yönetimi için hakkaniyete uygun, adil ve nesnel kurallar bütünüdür (Ünlü, 1995, s. 59). Çevre hukukunun temel amacı, insan eylemlerinin çevresel değerleri yok etmesini önlemek, bozulan çevrelerin eski haline getirilmesini sağlamak ve insan eylemlerini çevreye zarar vermeyecek şekilde sınırlandırmaktır (Efendi, 2005, s. 32). Çevre hukuku, gerçek kişilerin veya kamu tüzel kişilerinin çevreyi korumak ve geliştirmek için çevreye karşı tutumlarını emir veya piyasa şeklinde yönlendirir (Yılmaz Turgut, 2012, s. 56).

Çevreyi korumaya yönelik ilk yasal örnek, 1956 senesinde İngiltere'de çıkarılan Temiz Hava Kanun'udur. Bu tarihin ardından özellikle Avrupa'da çevreyi korumaya yönelik birçok kanun çıkarılmıştır. 1961 senesinde Finlandiya'da Su Kirliliği Kanunu ve 1964 yılında Belçika'da Temiz Hava Kanunu gibi düzenlemelerle çevre hukukunun gelişmesi için temel yasal kaynaklar ortaya konulmuştur (Keleş ve Ertan, 2002, s. 50). Çevre hukuku alanının ulusal mevzuat ve uluslararası anlaşmalar olmak üzere iki farklı kaynağı vardır.

2.1.1.8. Çevre Yönetimi

Genel olarak çevre politika ve programlarının uygulanmasında bir araç olan çevre yönetiminin amacı, çevrenin korunması ve çevre problemlerinin giderilmesidir (Ertürk, 2012, s. 406). Bu bağlamda çevre yönetimi, çevrenin korunması ve iyileştirilmesi ile doğal kaynakların korunmasında hem kamu hem de özel sektörün işbirliğini ortaya koymaktadır (Keleş vd., 2012, s. 491).

2872 Sayılı Çevre Koruma Kanunu'nun 2. maddesinde çevre yönetimi için, *“İdari, teknik, hukuki, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel araçları kullanarak doğal ve yapay çevre unsurlarının sürdürülebilir kullanımını ve gelişmesini sağlamak üzere yerel, bölgesel, ulusal ve küresel düzeyde belirlenen politika ve stratejilerin uygulanması.”* şeklinde tanım yapılmaktadır. (Çevre Kanunu [Kanun No. 2872], 1983) Çevre yönetimi uygulamalarında, çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin korunması için hangi önlemlerin alınacağına karar vermek için iki ana model kullanılmaktadır. Modellerden birinde çevre konularından sorumlu bağımsız bir Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bulunurken diğer modelde çevre konularındaki yetkiler bakanlık statüsünde olmayan merkezi kurumlara bırakılmıştır (Keleş vd., 2012, s. 491-492). Çevre, ekolojik bütünlük ilkesine uygun olarak halihazırda kendi öz yönetimine sahiptir. Çevre yönetimi, çevreyi yönetmek değil; çevredeki insanların faaliyetlerini yönetmek anlamına gelmektedir. Çevreyi yönetmenin gerekli olmasının tek nedeni, çevrenin taşıma sınırlarını aşan çevreye yönelik olumsuz insan faaliyetidir (Şengül, 1999, s. 92). Çevre yönetiminin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için temel hedeflerin belirlenmesi ve çevre politikalarının tanımlanması gerekmektedir. Ayrıca çevresel yetki ve sorumluluklar tanımlanmalı ve ulusal, bölgesel, yerel ve sektörel düzeyde çevre örgütleri kurulmalıdır. (Baykal, 2010, s. 480).

2.1.2. Çevre Politikasına İlişkin Kavramlar

2.1.2.1. Çevre Politikası Kavramı

Politika, araştırmaların ve sorunu çözmek için alınan önlemlerin toplamıdır. Çevre politikası ise bir devletin genel çevre hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmak için kullanacağı araçları tanımlayan politik bir süreçtir (Ökmen, 2004, s. 356). Çevre politikalarının en geniş çaplı tanımıyla ekolojik dengenin ve çevresel değerlerin korunması için bireylerin, sivil toplum kuruluşlarının, kamu kurum ve kuruluşlarının, özel sektör kurum ve kuruluşlarının çevre sorunu ile ilgili küresel düzeydeki tüm

abalarını ve hükümetler tarafından alınması planlanan eylemleri içerir (kmen, 2004, s. 328).

Her ülkenin evre politikaları birbirinden farklı olmakla beraber üzerinde birleşilmiş genel geçer kabul gören amaçlar da mevcuttur. Bu ortak hedefler; vatandaşların sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamaları, evre değerlerinin korunup geliştirilmesi ve bu politikalar uygulanırken ortaya çıkan yükün adaletli bir şekilde dağıtılmasıdır. Her ülkenin evre politikaları farklılık göstermekle birlikte genel kabul görmüş ve uyumlaştırılmış hedefler de bulunmaktadır. Bu ortak hedefler; sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevrede yaşayan, çevresel değerleri güven altında tutan ve geliştiren ve bu politikaların uygulanmasının yükünü adil bir şekilde dağıtan vatandaşların var olmasıdır (Keleş vd., 2012, s. 340).

Herhangi bir kamu politikası sürecinde olduğu gibi evre politikasında da ilk adım öncelikle problemi tanımlamak, olacaktır. Bir problemin ne ve nasıl tanımlandığı ile aynı zamanda o problemin çözümüne yönelik amaç ve ilkeler de değişmektedir. evre politikasının oluşum süreci üç aşamadan olmalıdır. Öncelikle toplumun çevreye ne kadar değer verdiğini belirlemeli ve bu doğrultuda hedefler oluşturulmalıdır. İkinci olarak tüm düzenleyici yaklaşım türleri incelenmeli ve politika hedeflerine en uyumlu olacak olanlar seçilmelidir. Son aşamada ise belirlenen politikaların takip edilmesi, denetlenmesi ve kontrol edilmesi gerekmektedir (Keleş vd., 2012, s. 340-341). lkeler evre politikasına farklı yaklaşımlar sergilemektedir. Diğer tüm politikalar gibi bir ülkenin siyasi ve ekonomik kurumları da evre politikasına etki eden belirleyicileridir. Ancak tüm bu ayrımlara rağmen önerilen politikalar genel olarak hem onarıcı hem de önleyici başlıklar altında incelenebilir (kmen, 2004, s. 364).

2.1.2.1.1. Onarımcı Politikalar

Onarımcı politikası genellikle çevreye zararlı faaliyetlerin neden olduğu hasarın giderilmesi olarak anlaşılmaktadır. Tedavi politikası olarak da bilinen bu yaklaşım, evre kirliliğinin oluşumuna ilk olarak müdahale etmez; kirliliğin sonuçlarını bir politika konusu olarak ele almaktadır. Bu politikalar, kirliliği üretim faaliyetlerinin bir sonucu olarak görmekte ve kirliliğin negatif olan etkilerini azaltmaya veya komple ortadan kaldırmaya çabalamaktır (Keleş vd., 2012, s. 351).

Onarımcı politikaları uygulamak için kullanılabilecek iki ana yaklaşım vardır. Birincisi; maliyeti kirleten tarafından karşılanması, diğeri ise sorumlu kuruluşun kirliliği denetlemesidir (Ertürk, 2012, s. 345). Çevreye zararlı faaliyetlerin neden olduğu kirliliğin bedelini kirletenlere ödetilmesi “kirleten öder” ilkesini ortaya koymaktadır. İlke, kirlilik açısından çevrenin yaşanabilir bir düzeyde olmasını sağlamak için devlet kurumları tarafından belirlenen kirlilik önleme ve kontrol önlemlerine katılan kirleticilerin maliyeti olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz Turgut, 2012, s. 123). Bu yaklaşımın bir örneği, okyanusu kirleten endüstriyel tesislerden atıkları çıkarmak için kamu yetkililerinin belirli bir miktar para almasıdır. Kirlilik kontrolü, teknoloji kullanımı yoluyla üretim faaliyetlerinin ve üretim çıktılarının çevre üzerindeki zararlı etkilerini sınırlamaya çalışan bir başka onarıcı politika yaklaşımıdır (Keleş vd., 2012, s. 352). Yeni atık yakma yöntemlerinin onaylanması ve kükürttten arındırma gibi önlemler bu yaklaşımın örnekleridir (Keleş, 1997, s. 272).

2.1.2.1.2. Önleyici Politikalar

Önleyici politikasının temel anlayışı, çevreyi tehlikeye girmeden korumaktır. Bu yaklaşımda çevre politikasını uygulamaktan sorumlu birim, çeşitli faaliyetlerin çevreye verebileceği zararları öngörmekte ve bu zararlara karşı önlem almaktadır (Ertürk, 2012, s. 345). Önleyici politikalar, topluma onarıcı politikalardan daha az maliyetlidir. Bunun nedeni, çevre kirliliğinin hasar meydana geldikten sonra değil, hasar meydana gelmeden önce müdahale etmesidir (Keleş vd., 2012, s. 354).

Önleyici politikaların temel amacı teknolojik yenilik ve yapısal şekilde olan değişimdir. Teknolojik yenilik, tüketim ve üretim faaliyetlerinde çevre dostu teknolojilerin kullanılmasıdır. Endüstriyel atıkları yeniden kullanılabilir metalara dönüştürebilen teknolojik gelişmeler önleyici politikalara örnek teşkil edebilir (Keleş, 1997, s. 272).

Yapısal değişim olarak adlandırılan diğeri bir araç ise çevreye zarar veren üretim ve tüketim davranışlarını çeşitli şekillerde değiştirmektir. Böylece çevreye zararlı davranış kalıplarının yerini ekolojik olarak daha kabul edilebilir kalıplar almaktadır. Politika araçları, üretim ve tüketim faaliyetlerinin yeniden düzenlenmesi ve çevre ile ekonomi arasındaki ilişkinin yapısal değişikliklerle yeniden yapılandırılması ve böylece çevreye verilen zararın azaltılması amacıyla kullanılmaktadır (Keleş vd., 2012, s. 354).

Çevresel Etki Değerlendirmesi, çevreye olası zararı tahmin ederek bir projede çeşitli değişikliklerin yapılmasına izin veren bir ihtiyati politika aracıdır. Ayrıca, şehir içi ulaşımında özel araç kullanımının azaltılması için toplu taşımanın teşvik edilmesi, sağlıklı ve dengeli kentleşmenin teşvik edilmesi ve enerji tasarrufu yöntemlerinin geliştirilmesi önemli önleyici politika araçlarındandır. İhtiyati politikaların kalkınma karşısı bir yönü olduğunu söyleyenlere yanıt olarak Martin Yannick, 1989'da “ekonominin ekolojik modernizasyonu” yaklaşımını önermiştir. Bu nedenle ihtiyati çevre politikası, çevreye zarar veren yapı ve teknolojilerin değiştirilmesine yönelik tedbirleri içermektedir. Bu tür politikalarda, tüm sektörlerdeki yatırımlarda çevreye duyarlı yenilikler uygulanmalıdır. Ekolojik modernleşme yaklaşımı, çevre sorunlarının önlenmesi için modernizasyondan vazgeçilmesi gerektiği fikrini reddeder. Bu yaklaşıma göre, çevre sorunlarını önlemek için toplumun daha fazla modernleşmeye gereksinim duymaktadır (Keleş vd., 2012, s. 356).

2.1.2.2. Çevre Politikası Yaklaşımları

Çevre politikası yaklaşımı, günümüzde hayatımızın her alanında hissedilen çevre sorunlarına, öncelikle sorunun kök nedenlerini gösteren bir başlangıç noktası belirleyerek yöntem ve yöntemler geliştirerek son vermek için üretilen fikirler, yöntemler ve araçlar bütünüdür (Keleş vd., 2012, s. 362).

Çevre politikalarının temel hedefleri benzer olsa da hareket noktaları ve kullanılan araçlar farklı olabilmektedir. Bu bölümde incelenen üç ana yaklaşım şunlardır: düzenleyici yaklaşım, katılımcı yaklaşım ve piyasa yaklaşımı. Bu üç yaklaşımın ortak noktası, hiçbirinin sorunlara temel çözümler önermemesi, bunun yerine sorunları ortaya çıktıktan sonra ortadan kaldıracak veya azaltacak çözümler aramasıdır. Bu üç yaklaşım, soruna yeterince etkili çözümler sunmasalar da, halihazırda birçok ülkede uygulanan çevre politikalarının bunlardan kaynaklanması nedeniyle bu bölümde yer almaktadır (Keleş vd., 2012, s. 362-363).

2.1.2.2.1. Düzenleme Yaklaşımı

Düzenleme yaklaşımı, çevresel sorunları yönetim düzeyinde ele almaya çalışmaktadır. Bu yaklaşıma göre doğanın iki önemli fonksiyonu bulunur. Biri hammadde sağlayan bir kaynak deposu, diğeri ise atıkları depolayan bir atık havuzu bulunmasıdır. İnsan merkezli bu görüşe göre çevre sorunları, uygun politikalar

üretilecek insanların yaşamlarını etkilemeyecek seviyeye indirilebilmektedir (Keleş vd., 2012, s. 364).

Düzenleme yaklaşımının ana aracı, ilgili yasal ve kurumsal çerçevelerin oluşturulmasıdır. Bu yaklaşımda çevre konularının herhangi bir idari mesele gibi ele alınacağına ve merkezi olarak oluşturulmuş idari düzenlemelerle ele alınacağına inanılmaktadır (Orhan, 2014, s. 16). Yaklaşımın düzenlemeye yaptığı vurgu nedeniyle, devletin erişim alanını genişlettiği düşünülmektedir. Düzenleme yaklaşımının meydana çıkış noktası, Thomas Hobbes'un (2007, s. 196) siyaset felsefesinde kişilerin bireyci ve bencil olduğu fikridir. Gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmediği takdirde insanların sınırlı doğal kaynakları ve çevreyi pervasızca kullanacağı şeklindeki bu iddia, çevre yönetimi meselelerinin uzmanlara emanet edilmesi gerektiği düşüncesini ileri sürmektedir (Orhan, 2014, s. 16-17).

Tamamen otoriter bir yönetim anlayışı üretmek için düzenleyici yaklaşımı açıklamak kısmen yanlış bir yorum olacaktır. Çünkü devletin her müdahalesi “Leviathan” gibi otoriter ve baskıcı olmak zorunluluğu yoktur. Çevrenin gerçek anlamda korunmasına yönelik düzenlemeler “Yeşil Leviathan” olarak bilinen bir yaklaşıma göre çevrenin güvence altına alınması için demokratik unsurlar var olmalıdır (Keleş vd., 2012, s. 365-366). Yaklaşımın altyapısını oluşturan kanunlar ve idari düzenlemeler, herkesin uyması gereken zorunlu kuralları belirlemekte ve uymayanlara çeşitli yaptırımlar uygulamakta uygulanan çevre politikasının amaçlarını, ilkelerini, amaçlarını ve araçlarını belirlemektedir. Tüm bunlara ek olarak toplumun çevre bilincini artırmak için çeşitli programlar geliştirilmekte ve belirli çevresel davranışları teşvik edici uygulamalar, hayata geçirilmektedir (Keleş vd., 2012, s. 365).

Düzenleyici yaklaşım, önerdiği politikalar aracılığıyla mevcut idari kurumların daha fazla merkezileştirilmesini istemektedir. Bu yaklaşıma göre bencil ve bireyci insanlar, kendi çıkarlarını maksimize etmek için toplumun çıkarlarını göz ardı edebilmektedirler. Ancak yürütme organı, özellikle merkezi hükümet kurumları, her zaman kamu yararını göz önünde bulundurmaktadır.

2.1.2.2.2. Katılımcı Yaklaşım

Çevresel sorunları ele almak için katılımcı ve demokratik girişimler öneren yaklaşımlar, çevre politikası literatüründe belirgin bir şekilde yer almaktadır. Bu

yaklaşım, çevre konularına çoğulcu bir merkezden bakmaktadır. Zira bu yaklaşıma göre çevre sorunlarına ancak çoklu çıkarlar perspektifinden yaklaşılabilir. Menfaatler ve aktörler çoklu olduğu için tek bir kamu menfaati yoktur, kamu menfaatleri vardır (Keleş vd., 2012, s. 371).

Toplumda çatışan çıkarlar ve görüşler iletişimle sorunu tüm yönleriyle karşılamakta ve çözmektedir. Bu görüş alışverişi sonucunda değişen şartlara göre politika hedefleri ve araçları gözden geçirilmekte ve gerekli uygulamalar hayata geçirilmektedir. Böylece çevre politikası arayışlarında katılımcı yapılarda sorun tartışılır ve en kapsamlı sorun çözme tekniği belirlenir. Katılımcı politika yapımında, farklı çıkarlar politikalar içinde taleplerine yer açar. İdari birimlerle birlikte diğer paydaşların da sürece dahil olması siyasetçilere demokratik meşruiyet sağlar. Katılımcı yaklaşım, düzenleyici yaklaşımın aksine vatandaş asıl aktör olarak vurgulamaktadır (Keleş vd., 2012, s. 373).

Bu yaklaşıma göre, çevre politikaları oluşturma'nın iki temel yolu vardır. İlk durumda karar alma ve yönetim süreçleri bürokratiktir ve vatandaşların katılımı mümkündür. İkincisinde, devletin çevresel yönetim yapıları dönüştürülür ve çeşitli aktörlerin siyasi sürece paydaş olarak katılmasına izin verilir (Keleş vd., 2012, s. 373).

2.1.2.2.3. Piyasa Yaklaşımı

Çevre sorunlarına ekonomik bir bakış açısıyla piyasa yaklaşımı, liberal ekonomik felsefe tarafından desteklenmektedir. Bu yaklaşıma göre insan, sürekli kişisel çıkarları peşinde olan bireydir. Bir bireyin kişisel çıkarı, toplumun çıkarlarıyla çatışıyorsa, birey kendi çıkarından yanadır. Dolayısıyla bireylerin çevresel çıkarlarını korumalarının tek nedeni kişisel ekonomik çıkarları olacaktır. Bu yaklaşımda çevre sorunları, bireyin özgürlüğünü sınırlandırdığı için bir sorun olarak görülmektedir. Çevre kirliliği, türlerin yok olması ve doğal kaynakların azalması bireylere zarar vermektedir. Bu nedenle çevre, önce ve yalnızca bireyi korumalıdır (Keleş vd., 2012, s. 380).

Piyasa yaklaşımı, düzenleyici yaklaşımın çevre sorunlarının çözümünden ziyade çevre sorunlarının nedeni olduğunu savunmaktadır. Bireyin gereksinimlerini karşılamasını engelleyen çevre sorunları, onun özgürlüğünün kısıtlanmasıyla çözülememektedir. Bu yaklaşıma göre, ekonomik hayata devlet müdahalesi çevre sorunlarının en önemli nedenlerinden biridir. Çevre sorunları yaratan diğer bir sebep de

çevre varlıklarının ücretsiz olarak halkın kullanımına sunulmasıdır. Denizlerin, otlakların ve besi hayvanlarının herkese açık olduğu yerlerde, birey kişisel çıkarlarını maksimize etmeye çabalayacaktır. Örneğin sürüsüne bir hayvan daha katan bir çoban, çevreyi sömürürken ekonomik kazancını da maksimize edecektir. Hardin (1968, s. 1244) buna ortak alanların trajedisi adını vermiştir.

Çevre sorunlarına piyasa temelli yaklaşım beraberinde iki temel çözümü getirmektedir. Biri, çevresel değerlerin ve doğal kaynakların toplumsal kullanımını kaldırmak için tüm bu değerlerin özel hale getirilmesidir. Bu şekilde mal sahibi, mülkünü korumak için aşırı kullanımdan uzak duracaktır. Önerilen diğer bir çözüm ise serbest piyasa ilkeleri uygulanarak çevre kirliliğinin alınıp satılabileceği pazarlar meydana getirmektir (Keleş vd., 2012, s. 382).

2.1.3. Çevre Bilinci

Gelecek nesillere yaşanabilir bir çevre bırakmak insanın en önemli sorumluluklarından biridir. Çevre sorunlarının, günlük yaşamda kendini göstermeye başlamasıyla beraber çevre bilincinin kendini göstermesi de hızlanmıştır. Bu bölümde kısaca çevre bilinci kavramı ve çevre bilinci kavramının tarihsel gelişimi tanıtılmaktadır.

2.1.3.1. Çevre Bilinci Kavramı

Çevre bilinci bakıldığında bireysel ve toplumsal bir sorumluluktur. En genel anlamıyla çevre bilinci, kişinin doğaya saygı duyma sorumluluğudur. Çevre bilinci kavramı olarak üç tane boyutu vardır. Bunlar duygusal, düşünsel ve davranışsal boyutlardır. Daha açık bir ifadeyle çevre bilinci; çevre ile ilgili duyguları, seçimleri ve analizleri içeren fikirlerin, bunların pratik eylemlere ve doğal olarak çevre ile ilgili hislere dönüştürülmesinden oluşur (Türk, 2013, s. 129).

Kişi çevre ile ilişki geliştirmeye başladıkça, kişi çevreyle ilgili farklı boyutlarda farkındalık geliştirmeye başlar. Ancak bu üç boyut her zaman beraber olarak gelişmeyebilir. Örneğin, kişilerin çevre ile ilgili fikirleri olabilir ama bu fikirlerini pratiğe çevirecek davranışsal boyutu olmayabilir (Türküm, 1998, s. 172). Çevre bilinci, çevreye sevgi besleyen ve değerine saygılı olan bir bakışı gerektirir. Bu bakış açısının oluşabilmesi için temel çevre bilgisi ile duygunun birleştirilmesi önemlidir çünkü çevre bilinci çevre için belirli fedakarlıkları gerektirir. İlgi, sevgi, saygı olmadan insanların

farklı sorunlarla yüzleşmesi zordur. Bilinçli bireyler ve toplumlar çevresel değerlerin korunmasında önemli rol oynamaktadır. Kişisel çevre koruma bilincinin gelişmesiyle birlikte çevre sorunları sadece hükümetlerin veya uluslararası kuruluşların sorunu olmaktan çıkacak ve bireyler bu konuda sorumluluk üstlenecektir. Ayrıca, bireysel çevre bilinci, hükümetlerin çevre politikalarını daha etkin bir şekilde uygulamasını sağlarken, özel çıkarları olmayan ve kar amacı gütmeyen çevre hareketleri toplumsal olarak daha kabul edilebilir olacaktır (Türk, 2013, s. 138).

Böylesine kapsamlı bir konseptin gelişimi, insan ve doğa arasındaki ilişki var olduğu günden itibaren başlamış olsa da insanoğlunun doğadan sınırsız bir şekilde yararlanma çabası ile çevre sorunları da ortaya çıkmaya başlamıştır.

2.1.3.2. Çevre Bilincinin Gelişimi

Toplumun yeterli çevre bilincine ulaşamamış olmasının temelinde hiç şüphesiz çevre sorunları başladığında çevreyi kirletmeye yönelik bir girişimin olmaması yatmaktadır. Ancak çevre sorunlarının etkisi, giderek insanların günlük yaşamında kendini göstermeye başladıkça insanların doğaya bakışları da giderek değişmiştir. Özellikle 68 kuşağının başlattığı toplum ve düzene yönelik eleştirel tavır hem çevreye olan ilgiyi artırmış hem de vatandaşların çevresel değerlerin korunmasında aktif rol almasını sağlamıştır (Kılıç, 2013, s. 127).

Hızlı sanayileşme ve çevre kirliliği, enerji krizi, hammadde kıtlığı ve bu hızlı sanayileşme neticesinde meydana çıkan nükleer enerji ile ilgili sorunlar toplumların çevre sorunlarına karşı ekolojik farkındalığını hızlandıran en önemli faktörler olmuştur. 20. yüzyılın sonlarında kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle beraber dünya büyük kitlelerin yaşadığı ekolojik felaketleri duyarken tüm dünyada insanlar kendi çevrelerini kirletmemek için mücadele ederken bir taraftan da çevrelerini kirletmelerine neden olmuştur. Bakıldığı zaman küresel sonuçları olan çevreye zarar veren faaliyetlere karşı duruş gündeme gelmiştir (Ünlü, 1995, s. 75–76). Özellikle 1960 sonrasında modern sanayi toplumunu sorgulayan ve çevre sorunlarını farklı açılardan inceleyen Ivan Illich, Barry Commoner, Ivan Illich, Erick Scheurmann, Stuart Udall, Fritjof Capra, Ernest Callenbach ve Rudolf Bahro gibi düşünürlerin çevre bilinci üzerine büyük etkileri olmuştur (Duru, 1995, s. 36).

Çevre sorunlarıyla ilgili endişeler Antik Yunanistan'dan beri dile getirilse de bu tür endişelerin geniş çapta paylaşılması 1970 zamanlarında gerçekleşmiştir. Roma Kulübü'nün 1972 yılında başlattığı 'Büyümenin Sınırları' başlıklı rapor, çevre sorunlarının artması sebebiyle ilgi odağı olmuştur (Kılıç, 2013, s. 129). Rapora göre var olan tüketim kalıpları devam ederse doğal kaynaklar yakında tükenecektir. Rapor, böyle bir felaketten kaçınmak için “sıfır büyüme” önerisi sunmuştur (Duru, 1995, s. 37).

2.2. Yerel Yönetimler ve Çevre

Devlet idaresi genellikle iki temel düzeyde uygulanmaktadır. Bunlar, dünya çapında merkezileştirilmiş ve merkezi olmayan idaredir. Türkiye'nin idari yapısını düzenleyen Anayasa'nın 123. maddesinde idari organların kuruluş ve sorumluluklarının merkezi yönetim ve yerinden yönetim ilkelerine dayandığı hükme bağlanmıştır.

En genel anlamıyla yerel yönetim, merkezi yönetimin merkez ve taşra birimlerinin aksine bir ülkenin coğrafi alanındaki bir birim olarak anılır ve doğrudan o bölgede yaşayan insanlar tarafından kurulup yönetilir. 1982 Anayasası'nın 127. maddesine göre yerel yönetimler; seçmenler tarafından seçilen, temel ilkeleri kanunla ve karar organları kanunla belirlenen il, şehir veya köy halkın mahalli müşterek gereksinimlerini gidermek üzere seçilen kamu tüzel kişileridir. Yerel yönetimler, yerel düzeyde sorunların ve ihtiyaçların nedenlerine merkezi yönetimlere göre daha yakındır. Bunun yanı sıra yerel yönetimler, demokratik yaşamdaki rolü ve kamu hizmetlerini halka sunma işlevi nedeniyle yerel halkın yönetime katılımının ilk aşaması olarak kabul edilmektedir.

Bütüncül ekoloji ilkelerine göre, dünyanın bir yerindeki çevre sorunu dünyanın başka bir bölümünü etkileyebilir. Bu sebeple çevre sorunlarını çözmenin en etkili yolu, sorunları ortaya çıktıkları yerde çözmektir. Yerel yönetimler sorunun kaynağına yakın oldukları için çevre politikasında kaçınılmaz olarak önemli bir rol oynarlar. Aşağıdaki bölümlerde, yerel yönetimlerin neden çevre politikasına dahil olması gerektiği teorik düzeyde tartışılmaktadır (Geray, 1998, s. 58)

2.2.1. Yönetim ve Çevre İlişkisi

İnsanların yaşama ihtiyaçlarının birçoğu kamu yönetiminin hizmet kapsamına girmektedir. İdare, halkın yaşam şartlarının kalite düzeyine getirilmesinden birinci derecede sorumludur.

Çevre yönetiminin başarısı aynı zamanda hükümetin çevre yönetimi için doğrudan sorumluluk üstlenmeye istekli olmasına da bağlıdır. Çevrenin korunması ve geliştirilmesi, farklı ölçeklerdeki kaynakların bütünlüğünü gerektirir ve bu kaynaklar verimli kullanılmadığı zaman doğadaki tüm canlıların geleceği tehlikeydedir. Bu sebeple, yönetimin çevrenin korunmasında aktif bir rol oynaması gerektiği net bir şekilde bellidir (Ünlü, 1995, s. 15).

Kamu idareleri olarak adlandırılan ve coğrafi bölge ve toplum gereksinimlerine göre sıralanan idari birimlerin amacı, vatandaşların gereksinimlerini güvenilir bir şekilde, vatandaşların görüşleri doğrultusunda karşılamaktır. Sorun bu açıdan ele alındığında, çevrenin korunması ve geliştirilmesi ile idare arasındaki doğrudan ilişki de ortaya konmaktadır.

2.2.2. Yerel Bir Sorun Olarak Çevre

Yerel yönetimlerin çevre konularında bu kadar önemli bir rol oynamasının iki ana nedeni vardır. Birincisi, çevre sorunları ilk önce yereldir, yani sorunun ilk etkilendiği bölgeye özel olan olaylardır. Diğer bir neden ise yerel düzeyde halkın katılımına açık olması ve bu sürecin daha çok demokratik şekilde olmasıdır. Global düzeyde alınan kararlar ve çevre konusunda karşılıklı mutabakat, tüm ülkelerin birlikte hareket etmesi açısından önemli olsa da küçük kasabalarda yaşayan yerel halkın global düzeyde çevrenin ne yaptığını görmeden/hissetmeden içselleştirmesi zor görünmektedir.

Bütün ülkelerde, yerel yönetimlerin çevresel yönetim rolü bulunur. Planlama kararları, altyapı ve kentsel hizmetler yoluyla çevre üzerinde doğrudan etkisi olan kararları verebilmektedirler. Ayrıca yerel yönetimler hizmetlerini yerine getirirken çevresel değerleri kullanmakta ve sömürmektedir. Çevre varlıklarını geniş bir yelpazede kullanmaları nedeniyle çevrenin iyileştirilmesi, korunması ve geliştirilmesinden de sorumludurlar. Belediye atık sorunlarının doğrudan belediyelerin sorumluluğunda olduğu göz önüne alındığında, çevre problemlerinin yerel doğası yadsınamaz (Yaman ve Özçelik, 2011, s. 3). Yerel yönetim teorisinin vurguladığı gibi, o yerde yaşayan yerel halk, o yerin sorunlarını ve bu sorunların çözümünde hangi araçların daha etkili olacağını bilir (Zeytin ve Kırlioğlu, 2014, s. 244).

1991 Rio Konferansı, bir mahalde etkin çevre politikasının ancak orada yaşayan yerel halkın katılımıyla uygulanabileceğini vurgulayan Yerel Gündem 21 Eylem

Planı'nın uygulanmasına karar vermiştir (Üzan, 1999, s. 97). Gündem 21, STK'lar ve diğer ortaklarla birlikte, yerel yönetimlerin çevresel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini; planlama, karar verme ve uygulamada daha etkin bir şekilde sağlamaktadır.

2.2.3. Çevre Politikalarında Yerel Yönetimlerin Önemi

Doğası gereği birçok politika alanına dokunan çevre politikasında, sorunların ortaya çıkmasında ve çözümünde farklı düzeylerde birçok aktör önemli roller üstlenmektedirler. Çevre politikasının bu çok taraflı yapısı sorun çözme sürecini zorlaştırmaktadır; zira alınan kararlarda her bir katılımcının çevresel kaygılarını dikkate almaya çalışmak süreci karmaşık hale getirmektedir (Orhan, 2014, s. 1).

Literatürde, çevre politikasının bir uzantısı olarak çevre yönetim sürecinin nasıl yürütülmesi gerektiğini tartışan geniş bir literatür bulunmaktadır. Çevre sorunlarının ortaya çıkmasıyla birlikte devlet, sorunları merkezi idari düzenlemelerle çözmeye ağırlık vermiştir. Ancak zaman geçtikçe insanlar kanun ve yönetmeliklerin tek başına sorunu çözmeye yetmediğini görmüş ve daha merkeziyetçi ve katılımcı modeller ortaya çıkmaya başlamıştır. Yerel yönetimler, problem çözmeye yönelik ademi merkeziyetçi yaklaşımları nedeniyle birçok kaynakta çevre kurtarıcısı şeklinde görülmektedir (Orhan, 2014, s. 3).

Her yerel yönetim biriminin çevresel problemlerinin ele alınmasında kilit bir rol almasını beklemek fazla iyimser olur zira yerel yönetimlerin üstleneceği sorumlulukları belirleyen birçok değişken vardır. Ulusal idari yapının merkezileşme veya yerelleşme derecesi, yerel yönetimlerin yetki alanları ve sahip oldukları mali kaynaklar gibi değişkenler sorun giderme sürecinde önemli parametrelerdir. Uluslararası konuların alanı olarak kabul edilen çevre sorunları bağlamında, yerel yönetimlerin nasıl yol haritaları geliştirmesi gerektiği tartışılması gereken bir sorudur. Şimdiye kadar yerel yönetimlerin çevre sorunlarının çözümündeki rolü genellikle yüzeysel olarak ele alınmıştır. İlerleyen bölümlerde yerel yönetimlere bu önemi atfeden uluslararası raporlara ve bu konuda etkili olmuş çalışmalara atıfta bulunmaktadır.

2.2.3.1. Çevre Politikalarında Yerel Yönetimlere Önem Atfeden Kitaplar

Ekolojik dengenin ve çevresel değerlerin bozulmasından rahatsız olan bazı fikir adamları, gelecek senaryoları için farklı ütöpik kitaplar yazmışlardır. Ütopya imkansız

bir planlama şeklinde Türk Dil Kurumu'nunca tanımlanmaktadır. Utopya'da gelecekle ilgili tavsiyeler veya gelecekte ortaya çıkabilecek sorunlara çözümler arayışı olmaktadır. Düşünürleri ütöpik kitaplar yazmaya iten, şüphesiz statükodan duydukları memnuniyetsizliktir. Ütöpik çalışmaların gerekliliği, geniş bir perspektifin olmadığı yerde insanların yok olacağı fikrine dayanmaktadır (Keleş vd., 2012, s. 304).

Ütöpyacılık, “yapmadan” önce ideal modellerin sistematik inşasıdır. Ütöpyaların önemi, hem inançları tazelemesinden hem de neyin istenip neyin istenmediğinin tartışılmasına imkan vermesinden kaynaklanmaktadır (Atauz, 1994, s. 20). Thomas More'un Utopia'sı ve Aldous Huxley'nin Island'ı, karmaşık sosyal organizasyon hakkında bazı önemli ütöpik eserlerdir. Kendi kendine yeten küçük bir yerleşim modelinin yaratıcı sosyalist fikri, hükümet ne kadar küçük olursa, insanların yaşam standartlarının ve ekolojik koşulların o kadar iyi olduğu argümanına dayanmaktaydı. İlerleyen bölümlerde, bu noktalar ışığında, literatürde küçük kuruluşların esasına ilişkin öne çıkan bazı kitaplardan bahsedilmektedir. Bu kitaplarda bahsedilen dünyalarda ekolojik dengenin sağlanmasında ve çevresel değerlerin korunmasında yerel yönetim birimlerinin önemini anlatan bölümlere özellikle dikkat edilmiştir (Keleş vd., 2012, s. 305).

2.2.3.1.1. Küçük Güzeldir

Küçük Güzeldir 1973'te yayınlandı ve İngiliz ekonomist EF Schumacher'in birkaç makalesinden meydana gelmiştir. Kitap 19 adet alt başlık olmak üzere dört ana başlıktan meydana gelmektedir. Çalışma tipik olarak ekonomik büyümenin çevre üzerindeki etkisini tartışmaktadır. Kitap, hali hazırdaki ekonomik sistemi ve üretim ve tüketim kalıplarını eleştirmektedir. Bu sebeple tüm çalışmalardan değil, sadece yerel yönetim birimlerinin çevresel değerler üzerindeki etkisini ele alan çalışmalardan söz edilmiştir. Bu kitabın beşinci alt başlığı olan “Bir Ölçek Sorunu” bölümünde bir örgütün ideal büyüklüğünün her anlamda en küçük boyut olduğu açıkça vurgulanmaktadır. Bu bölümde şehirlerin nüfus sorunlarına özel olarak değinilmekte ve metropoller gibi fazla nüfuslu bölgelerde yönetimin etkinliğini yitireceğinden ve bu tür toplumların problemlerinin hızlı bir şekilde artacağından bahsedilmektedir.

“İnsan Yüzlü Teknoloji” başlıklı bir bölümde seri üretim karşılaştırıldığında seri üretimin, çevre kanunu ve ileriye dönük kıt kaynakların ihtiyatlı kullanımı kapsamında

merkezden uzaklaştırılabileceği fikrine yol açtığı durumu açıklanmaktadır. Ayrıca seri üretimin teknolojiyi zengin fakir herkesin kullanımına ücretsiz sunması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Schumacher, “Orta Ölçekli Bir Teknolojinin Geliştirilmesini Gerektiren Toplumsal ve Ekonomik Sorunlar” bölümünde toplam nüfusun yüzde 80-90'ının büyük şehirlerde yaşadığına ve bu nedenle küçük şehirlerin sermayeden yoksun olduğuna dikkat çekmektedir. Büyük şehirlerde bölge dışında tarımda çalışan insan sayısı azalmaktadır. Bu nedenle hükümetin bu konudaki rolü, kırsal alanlarda ve küçük şehirlerde yeni işler yaratmaktır. Aynı bölümde “Bölgeci Yaklaşım” başlığı altında ekonomik kalkınmanın sağlanması için yerel siyasi yönetim birimlerine duyulan ihtiyaç dikkat çekmektedir. Son olarak kitabın 16. bölümünde küçük kuruluşların avantajları açıklanırken büyük kuruluşlar açıkça eleştirilmiştir. Schumacher'e göre, kendisini devasa bir mekanizmadaki bir dişliden biraz daha fazlası olarak gören bir kişi, giderek insanlıktan kopmuş hissedecek ve bu da Parkinson bürokrasisi nedeniyle iş verimini ve üretkenliğini etkileyecektir. Astların otoriteden nefret ettiği, üstlerin astları aşağıladığı bir örgüt düzeninde verimli iş üretmek mümkün değildir. Bu nedenle, büyük organizasyonlarda küçük ölçekli yönetimin uygulanması önemlidir. Kitapta yöneten kuruluşlardan açıkça bahsedilmese de anlatılan her konu hem merkezi hem de yerel yönetimlere kolaylıkla uygulanabilir. Bu kitapta, çevre sorunlarının genel ekonomik nedenlerinden biri de yoksulluk olmak üzere ele alınmakta ve temel öneri iş biriminin küçültülmesidir.

2.2.3.1.2. Ekotopya

Ernest Callenbach'ın 1975 tarihli Ekotopya adlı kitabı, 1999'dan 25 yıl sonra tüm yaşam döngülerini ekolojik değerlere ve vatandaşlarının günlük yaşamına göre düzenleyen bir ulusu anlatır.

Ekotopya, yaklaşık 20 yıl önce Amerika Birleşik Devletleri'nden ayrılan ve Amerika Birleşik Devletleri'nden tamamen bağımsız kendi sistemini kuran bir ülkedir. Ekotopya halkı, dünyanın her yerinden doğa ile uyum içinde yaşamak isteyen insanlardan oluşur. Amerika Birleşik Devletleri kendi sınırları içinde böylesine bağımsız bir ülke istemiyordu, bu yüzden Time Post Dış Muhabiri William Weston'ı Ekotopya'ya yarı resmi bir ziyaretle gözlemlemek için göndermiştir. Bu kitap amacı,

Ekotopya'nın gerçek durumunu anlamak ve saha gözlemlerine dayalı bir değerlendirme yapmak olan Weston'ın günlüğüne yazdığı kişisel notlardan oluşmaktadır. Kitap yirmi dört bölümden oluşur. Her bölümde ülkenin genel sistemi hakkında detaylı bilgiler verilmektedir. Örneğin; “Yiyecek, Kanalizasyon ve Kalıcık” başlıklı bölümde, ülkedeki gıda akışının kalıcı sisteme nasıl yerleştirildiği ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Tüm yemek artıklarının, kanalizasyon pisliklerinin ve çöplerin toprakta kullanıldığını, organik gübreye dönüştürüldüğünü ve yeniden gıda üretim döngüsüne girdiği belirtilmektedir. Kitap boyunca yerel yönetimden bahsedilmektedir. Herkesin yaşadığı bölgede TV haberleri yerel haber olsa bile kanalda merkezden sadece birkaç haber yayınlanır. Atık toplama, gıda üretimi, teknoloji ve atık ayrıştırma gibi konular da yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Kitabın bazı bölümlerinde, ülkede radikal bir ademi merkeziyetçi yapının varlığına açıkça atıfta bulunmaktadır. Ekotopya'nın adem-i merkeziyetçiliği hayatın her alanını etkilemektedir. Sağlık hizmetleri, balıkçılık, tarım ve ormancılık alanlarındaki tüm işlemler yerel yönetim birimlerinin sorumluluğuna girmektedir. Kitabın “Düşüşsüz Gerileme mi? Ekotopya Nüfusu Meydan Okuyor” adlı bölümünde ekolojik değerlere saygılı bir şekilde yaşamak için yerel yönetim birimlerinin önemine değinilmiştir. Tüm temel yaşam sistemleri üzerindeki kontrol tamamen yerel topluluğun elindedir. Bu şekilde insanlar toplu yaşamlarını nasıl düzenlemek istediklerini düşünmeye başlamışlardır. Weston'a göre Ekotopik bir hükümetin en başarılı faaliyetlerinden biri, kırsal kesimdeki koşulları iyileştirirken metropollerde yaşayan büyük nüfusların dağılmasını sağlamak olmuştur.

2.2.3.2. Çevre Politikalarında Yerel Yönetimlere Önem Atfeden Uluslararası Raporlar

Çevresel tahribat, 1970'li yıllardan itibaren düzenlenen çeşitli uluslararası konferanslar aracılığıyla dünya çapında önem kazanmıştır. Bu toplantılardan ilki 1970 yılında Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen Avrupa Koruma Yılı Konferansı olmuştur (Ertürk, 2012, s. 272). Bu toplantının ardından OECD bünyesinde bir “Çevre Komitesi” kurulmuş ve aynı zamanda Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun “Çevre Eylem Programları” yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla bu çalışmaların arka planında çevre koruma ön plana çıkmıştır ve birbirini takip eden çeşitli uluslararası konferanslar düzenlenmiştir. Çevre problemleriyle ilgili uluslararası araştırmalar; küresel, bölgesel ve yerel düzeylerde yürütülmektedir. Ancak çalışmanın konusu gereği yalnızca çevre

düzenlemesinde yerelliği dikkate alan ve yerelliğin sorun çözmede önemli bir rol oynadığına inanan uluslararası çalışmalara değinilmiştir. Uluslararası konferanslarda sunulan ve açıklamalarda dile getirilen görüşler arasında yerel yönetimlerin çevre politikasındaki rolü değerlendirilmektedir (Toprak, 2012, s. 85).

2.2.3.2.1. Stockholm Deklarasyonu

Toplantıya yol açan beklenti, farklı ekonomi ve kalkınma düzeylerindeki ülkelerin çevre problemlerinde sorumluluğu paylaşmasıyken; konferansın nihai amacı, fiziki sınırlar olmaksızın yayılan çevresel bozulma karşısında hükümetlerin ortak kararlar almasını sağlamaktır (Budak, 2004, s. 409). Toplantının en önemli çıktılarından biri, çevre için ortak sorumluluk duygusunun resmileştirilmesiydi. Toplantıda yerleşim planlaması, çevre kirliliği kontrolü ve çevre sorunlarının sınır aşan doğası gibi önemli çevre konuları tartışılmıştır (Çamur ve Vaizoğlu, 2007, s. 299).

Konferansın sonunda uluslararası kabul edilmiş ilkeleri içeren Stockholm Deklarasyonu üretilmiştir. Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Deklarasyonu şeklinde de bilinen Bildirge yedi başlıktan ve yirmi altı ilkeden ve bir ön bildiriden oluşmaktadır. Stockholm Bildirgesi İlkeleri şu şekildedir (United Nations [UN], 1972, s. 4-5):

“İlke 1: Özgürlük, eşitlik, ve kaliteli bir çevrede onurlu ve yeterli yaşam şartları sağlanmış olarak yaşamak insanların temel bir haklarıdır. İnsan, aynı zamanda, bugünkü ve gelecek kuşaklar için çevreyi koruma ve iyileştirmenin ciddi sorumluluğunu da taşır.

İlke 2: Dünyanın hava, su, toprak, bitki ve diğer canlılar gibi doğal kaynakları ve özellikle doğal ekosistemlerin özgün örnekleri, bugünkü ve gelecek kuşaklar için gerektiği şekilde yönetilerek korunmalıdır.

İlke 3: Yerküremizin hayati kaynakları yenileyebilme kapasitesi korunmalı ve gerektiği biçimde iyileştirilmeli ve restore edilmelidir.

İlke 4: Şu anda birtakım olumsuz faktörlerin etkisiyle tehlikeye düşmüş olan doğal hayatı ve habitatını korumak ve akılcıca yönetmek insanın özel bir sorumluluğudur.

İlke 5: Dünyanın yenilenemeyen kaynakları bir gün tükenmelerini önleyecek biçimde kullanılmalı ve bunların yararlarını bütün insanlığın paylaşması sağlanmalıdır.

İlke 6: Zararlı etkilerini yok edilemeyeceği oranda ısının ve zehirli maddelerin çevreye yayılması, ekosistemlerin onarılamaz bir biçimde tahrip olmasına yol açmadan durdurulmalıdır. Bütün ülkelerin insanların çevre kirliliğine karşı yürüttükleri haklı savaş desteklenmelidir.

İlke 7: Devletler, insan sağlığına, canlı kaynaklara ve deniz yaratıklarına zarar veren deniz kirliliğini önlemek için her türlü önlemi alacaklardır.

İlke 8: Ekonomik ve sosyal kalkınma insana iyi bir yaşam ve çalışma ortamı sağlama ve dünyamızda yaşam kalitesini yükseltecek şartları hazırlama yönünden kesinlikle gereklidir.

İlke 9: Geri kalmışlıktan kaynaklanan eksiklikler ve doğal afetler ciddi sorunlar yaratmaktadır ve bu durum ancak önemli miktarda mali ve teknik yardımla gelişmekte olan ülkelerin kalkınma çabalarını destekleyerek giderilebilir.

İlke 10: Gelişmekte olan ülkelerin çevre idaresi için fiyat istikrarına ve ihracat malları olan ana madde ve hammaddelerden yeterli gelir sağlamaya ihtiyaçları vardır. Onun için, fiyat politikalarında ekonomik faktörler kadar ekolojik süreçler de göz önünde bulundurulmalıdır.

İlke 11: Bütün devletlerin çevre politikaları gelişmekte olan ülkelerin bugünkü ve gelecekteki kalkınma potansiyelini güçlendirmeli ve herkes için daha kaliteli yaşam koşulları sağlanmasına engel olmamalıdır. Devletler ve uluslararası kuruluşlar çevresel önlemlerin uygulanmasından doğabilecek uluslararası veya ulusal sonuçları karşılamak için anlaşma zemini oluşturmalıdır.

İlke 12: Çevreyi korumak ve iyileştirmek için alınacak önlemlere kaynak ayırırken, gelişmekte olan ülkelerin özel durumları, gereksinimleri ve kalkınma planlarına alacakları çevre koruma önlemlerinin maliyetleri göz önünde tutulmalı ve talepleri halinde mali ve teknik destek sağlanmalıdır.

İlke 13: Kaynakların daha rasyonel kullanımı ve böylece çevrenin iyileştirilmesi için, devletler kalkınma planlarında entegre ve eşgüdümlü bir sistem uygulamalıdır.

İlke 14: Rasyonel planlama kalkınma planlarıyla çevre koruma planları arasında çıkabilecek uyumsuzlukları yok etmek için mutlak gereklidir.

İlke 15: İnsan yerleşimleri ve kentleşmenin çevre üzerine olumsuz etkilerini kaldıracak ve herkes için azami sosyal, ekonomik ve çevresel yarar sağlayacak biçimde planlama yapılmalıdır. Bu bağlamda, müstemlekeci ve ırkçı bir yaklaşımla hazırlanmış projeler terk edilmelidirler.

İlke 16: Hızlı nüfus artışının veya yüksek nüfus birikiminin veya düşük nüfusun çevreye ve kalkınmaya olumsuz etkisi olacağı yerlerde, temel insan haklarına saygılı ve devletlerin uygun bulduğu demografik politikalar uygulanmalıdır.

İlke 17: Çevre kalitesini artırmak için planlama, idare ve denetleme görevlerini üstlenecek uygun ulusal kurumların oluşturulması gerekir.

İlke 18: Bilim ve teknoloji, ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkıları çerçevesinde, çevre için riskli olan durumların belirlenmesi, bunlardan kaçınılması ve denetlenmeleri için ve insanlığın ortak yararı yönünde kullanılmalıdır.

İlke 19: Çevrenin korunması ve iyileştirilmesi için kişilerin, kurumların ve toplulukların aydınlatılması ve davranışlarının bu amaca uygun hale getirilmesi gerekir. Bunun için hem yetişkinler hem de çocuklar için ve kötü şartlarda yaşayanlara öncelik verilerek çevre eğitimi yapılması şarttır. Medya da çevrenin bozulmasına değil korunmasına ve iyileştirilmesine hizmet edecek biçimde eğitim ve haber yayını yapmalıdır.

İlke 20: Çevre sorunları konusunda hem ulusal hem çok uluslu bilimsel araştırma ve geliştirme bütün ülkelerde, özellikle de gelişmekte olan ülkelere, teşvik edilmelidir. Bu bağlamda, güncel bilimsel enformasyonun serbest dolaşımı ve deneyim transferi desteklenmeli; çevre koruyucu teknolojilerin ekonomilerine bir yük getirmeyecek biçimde ve yaygın olarak kalkınmakta olan ülkelere sunulması sağlanmalıdır.

İlke 21: Birleşmiş Milletler Kuruluş Senedi ve uluslararası hukuk kurallarına göre, ülkeler hakimiyet haklarını kullanarak kendi kaynaklarını kullanır ve çevre politikalarını tespit ederler. Ancak, devletler bu eylemleri sırasında kendi hakimiyet sınırları dışındaki bölgelerin ve ülkelerin çevresine zarar vermeme sorumluluğunu da taşırlar.

İlke 22: Devletler kendi hakimiyet sınırları dışındaki devlet ve bölgelere verdikleri çevre zararı ve yaydıkları kirlilikten dolayı sorumlu tutulmaları ve tazminat ödemeleri için uluslararası hukukun gerektiği şekilde genişletilmesi için işbirliği yapacaklardır.

İlke 23: Ulusal veya uluslararası alanda kabul gören standartlara ters düşmemek kaydı ile, her ülkede geçerli olan değerler sistemi ve standartların gelişmiş ülkelere uygun olmakla birlikte geliştirmekte olan ülkelere uygun olmaması veya çok yüksek sosyal bedel getiriyor olması göz önünde tutulacaktır.

İlke 24: Çevrenin korunması ve geliştirilmesi için gereken uluslararası konular, büyük/küçük ülke veya başka bir ayırım yapılmadan eşitlik içinde ve bütün ülkeler tarafından bir işbirliği ruhu içinde ele alınmalıdır. Devletlerin egemenlik hakları ve çıkarları göz önünde bulundurularak, her alanda yapılan eylemlerin çevreye zararlarını denetlemek, azaltmak ve ortadan kaldırmak için hem çok uluslu hem ikili düzenlemelerle işbirliği yapılması mutlaka gereklidir.

İlke 25: Uluslararası örgütlerin çevrenin korunması ve iyileştirilmesinde etkili, eşgüdümlü ve dinamik bir rol oynayabilmeleri için devletler gereken önlemleri alacaklardır.

İlke 26: İnsan ve çevresi nükleer silahların ve diğer toplu imha araçlarının etkisinden korunmalıdır. Devletler ilgili uluslararası organlarda bu tip silahların tamamen yok edilmesi için süratle gerekli antlaşmaları yapmalıdırlar.”

Bildirinin ön açıklama bölümünün 6. ve 7. başlıklarında yerel yönetimlerden açıkça bahsedilmektedir. Bugünkü ve gelecek nesiller için daha iyi bir çevre yaratmayı insanlığın zorunlu hedeflerinden biri olarak ilan eden bildiride, yerel halka ve yerel yönetim birimlerine büyük bir sorumluluk emanet edilmektedir. Ayrıca, Bölüm 7’de, yerel ve merkezi yönetimlerin kendi yetki alanları dahilinde büyük ölçekli çevre koruma politikalarını uygulamaya yönelik önemli sorumlulukları vardır (Budak, 2004, s. 411).

Bildirgenin Temel İlkeler bölümünde, yerel yönetimlerin çevre politikalarının uygulanmasındaki sorumluluklarına 2, 7, 15 ve 19. maddelerde değinilmektedir. Bu nedenle hem toplantıda hem de toplantı sonunda hazırlanan bildiride çevrenin korunmasında uluslararası işbirliğinin önemine değinilmiş ve toplantıda ortaya çıkan

sorunların çözümü için ülkeler arasında işbirliğinin oluşturulması öne sürülmüştür (UN, 1972, s. 4-5).

2.2.3.2.4. Gündem 21

Rio Konferansı sonrasında kabul edilen beş belgeden biri olan Gündem 21, üç ana ve bir ek ve kırk aşamadan oluşan bir eylem planıdır. Plan yaklaşık 800 sayfadır ve gelecek yüzyıl için bir eylem programıdır (Budak, 2004, s. 417). Belgenin ilk bölümü sosyal ve ekonomik boyutlara, ikincisi kaynakların korunması ve yönetimine, üçüncüsü kilit grupların rolünün kuvvetlendirilmesine ve dördüncüsü uygulama araçlarına odaklanmaktadır. Gündem 21 kalkınma ve çevresel uyumda küresel işbirliği öngörülmektedir. Plan, sürdürülebilir kalkınmanın temel olarak ulusal strateji ve politikalar gerektiren hükümetin sorumluluğunda olduğunu vurgulamaktadır. Eylem Planı, çevresel değerleri olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen ve çevreden etkilenen tüm birim ve vatandaşlara sorumluluk yükleyen bir belge olmakla birlikte; planın ana fikri, katılımı artırmak ve vatandaşların sorumluluğunun nereden başlayacağını ortaya koymaktır. Yaşam kalitesini iyileştirmeyi amaçlayan Gündem 21, vatandaşların yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine katılımını artırmaya yönelik bir araçtır. Gündem 21 metninde çevre problemlerinin temel nedenleri yerel faaliyetlere dayanmaktadır. Ayrıca yerel yönetim birimlerinin öncülüğünde sivil toplum ve yerel aktörlerin birlikte hareket etmesi gerektiği vurgulanmıştır (Erci, 2008, s.35).

Gündem 21; Yerel Gündem 21'i imzalayan hükümetler tarafından verilen taahhütler, daha sonra ulusal bir Gündem 21'in geliştirilmesinde kullanılan yüksek düzeyde katılımcı ulusal toplantıların düzenlenmesi yoluyla geliştirilmiştir. Ayrıca, Bölüm 28'de belirtildiği gibi, metnin ana hedeflerinden biri, yerel yönetimlerin kendi yetki alanlarında katılımcı bir süreç başlatarak Yerel Gündem 21 konusunda fikir birliğine varmasıdır. Toplantı sonunda, yerel yönetimlerin çevre konularındaki önemli rolü ve hükümetin çevre politikalarının ancak yerel yönetimlerin desteğiyle etkili olabileceği bir kez daha vurgulanarak Yerel Gündem 21 eylem planının uygulanmasına karar verilmiştir (Emrealp, 1998, s. 27-28).

2.3. Merkezi Yönetimin Çevre Politikasına İlişkin Görev ve Yetkileri

1930'lardan bu yana Türkiye'de çevre ile ilgili birçok kurum ademi merkeziyetçi bir şekilde ortaya çıkmıştır. Yapısı gereği bu kurumların başında yerel yönetim birimleri gelmektedir. Aynı şekilde başta Sağlık Bakanlığı olmak üzere birçok merkezi yönetim

biriminin merkezi yönetim bünyesinde doğrudan veya dolaylı olarak çevre ile ilgili sorumlulukları bulunmaktadır (Görmez, 2015, s. 100). Ancak 1970'lere kadar çevre politikasının genel kurumsallaşmasından bahsetmek zordur. Çevre alanındaki ilk kurumsal yapı, 12 Şubat 1973 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Çevre İşleri Koordinasyon Kurulu'dur. Kamu kurumları ile yerel yönetimler arasında çevresel konularda koordinasyonu sağlamak amacıyla oluşturulan komite, 1974 yılında Çevre Koordinasyon Kurulu'na çevrilmiştir (Güneş, 2015, s. 223).

1972 Stockholm Çevre Konferansı, çevre politikasına ayrı bir önem vererek, Türkiye'de ilk kez çevre konularının ayrı bir başlık altında incelenmesini sağlamıştır. Bu durumda, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda çevre konusuna yer verilmiş, konuyla ilgili bilimsel araştırmalar artmış, çevre ile ilgili kurumlar ve 1974 yılında DPT'nin himayesinde “Çevre Sorunları Daimi Danışma Kurulu” kurulmuştur. Bu komite, UNEP için bir Türkiye raporu yayınlamıştır (Toprak, 2012, s. 207).

Çevre sorunları ile doğrudan alakalı ve sorumlu ilk kurum, çevrenin korunmasına ilişkin temel politikayı belirlemek ve çevrenin korunmasını sağlamak üzere 27 Temmuz 1978 tarihli ilgili bakanlıklar ve hükümet arasındaki koordinasyon için Bakanlar Kurulu kararı ile kurulan Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı olmuştur. Ajans bu konuda önemli çalışmalar yapamadığı için Müsteşarlık kaldırılmış ve “Çevre Koruma Kurumu” oluşturulmuştur. 1984 yılında Yönetim Kurulu'na dönüşen ajans, 1989 yılında 389 sayılı KHK ile yeniden Müsteşar seviyesine terfi etmiştir (Güneş, 2015, s. 223).

Bakanlık teşkilatları 1990'lı yıllara kadar beklemek zorunda kalmıştır. Çevre alanında daha etkin bir kurumsal yapı meydana getirmek amacıyla 08 Eylül 1991 tarihinde ve 443 sayılı KHK ile Çevre Müsteşarlığının görevine son verilmiştir. Sonrasında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı her türlü kirliliği önlemek, doğal zenginlikleri güvence altına almak ve kaynakları en etkin biçimde kullanmak için kurulmuştur (Toprak, 2012, s. 208).

On iki yıl üst üste görevde olan Çevre Bakanlığı, 2003 senesinde Orman Bakanlığı ile birleşerek “Çevre ve Orman Bakanlığı” adını almıştır. Bu yeni bakanlık toplam 8 yıl sürmüştür. 8 Haziran 2011 tarihli kararname ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı, “Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı”

bünyesinde birleştirilmiştir. Fiili birleşmeden önce 29 Haziran 2011'de çıkarılan iki yeni KHK ile yeniden değişiklikler getirilmiştir. 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı” bünyesinde birleştirilmiş, 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile “Orman ve Su İşleri Bakanlığı” kurulmuştur (Güneş, 2015, s. 224).

1982 Anayasası çevreyi iyileştirme, çevre dengesini koruma ve çevre kirliliğini önleme sorumluluğunu hem devlete hem de vatandaşlara vermiştir. Devlet sorumlulukları çeşitli bakanlıklar ve kurumlar aracılığıyla yapılır. Çevre politikalarını oluşturan merkezi yönetim; ekolojik dengenin bozulmasını önlemek, insanların çevre üzerindeki negatif yönlü etkilerini en aza indirmek ve çevrenin korunmasına katkıda bulunmak için toplumun çevre bilincini artırmak amacıyla organizasyonel yapılar kurar. Bu bölümde, merkezi yönetimin çevre politikalarının oluşturulmasındaki sorumluluk ve yetkileri ile bu sorumluluk ve yetkileri kullanan aktörlere yer verilmektedir. Çevre ile ilgili sorumluluk ve yetkilerle donatılmış birçok merkezi yönetim birimi bulunmakla birlikte çevre politikasının oluşumunda belirleyici rol oynayan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı aşağıdaki başlıklar altında yer alacaktır.

2.3.1. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı

Üniter devlet yapısına sahip ülkelerde kamu yönetimi, merkezi yönetim ve yerel yönetim birimlerince ortak bir şekilde yürütülürken kamu hizmetlerinin merkezi olarak sunulduğu bu modelde merkezi yönetim, karar alma sürecinde yerel yönetimlere göre daha belirleyicidir (Güneş, 2015, s. 48). Çevrenin güvence altına alınması ve geliştirilmesi için kurumsal yapıdaki en önemli aktör Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığıdır. Çevre politikasının oluşturulması, planlanması, uygulanması ve izlenmesine yönelik birçok yetki Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına devredilmiştir. Bu kapsamda 644 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin temel esaslar belirlenmiştir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, çevre ve şehircilik alanında oldukça geniş yetkilere sahipken çevre ve şehircilik konularını tek bakanlık çatısı altında toplamak çelişkili görünmektedir. Bölüm adının ilk yarısının yetkisi çevreyi

korumak ve geliştirmek, ikinci yarısının “şehircilik” bölümü ise çevreyi korumak değil; çevrenin yetkisi yararınadır. Bakanlığın şehircilik (ve imar) ile ilgili kararları veya faaliyetleri yine kendi görev alanına giren çevreyi koruma görevi ile her zaman çatışmıştır. Bu nedenle Bakanlıkça alınan her kararda çok hassas bir dengenin gözetilmesi gerekmektedir. Siyasi tercihlerin etkisine ve manipölasyonuna bu kadar açık olan böyle bir konuda kendisiyle çelişmekten kaçınması çok önemlidir (Ergönöl, 2017, s. 44).

2.3.2. Diğer Bakanlıklar

Çevre, şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının yanında diğer bakanlıklara da çevre ile alakalı bazı yetkiler verilmiştir. Bu bakanlıklar, çevre politikasının oluşturulmasında adı geçen bakanlıklar kadar belirleyici olmasalar da getirdikleri çevre problemleri ve çevre koruma düzenlemeleri nedeniyle bu konudaki önemleri ortaya çıkmaktadır.

639 sayılı Tarım ve Orman Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesinde Tarım ve Orman Bakanlığının görevleri “...kırsal kalkınma, toprak, su kaynakları ve biyoçeşitliliğin korunması, verimli kullanılmasının sağlanması ...” şeklinde açıklanmıştır. Genel Müdürlüğün Bakanlık bünyesindeki görevlerini açıklayan 7-12. maddelerde çevrenin güvence altına alınmasına ilişkin hükümler dikkat çekmektedir (Aksu, 2017, s. 33).

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, çevre mevzuatını belirleme yetkisine sahip bakanlıklardan bir tanesidir. 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 9. ve 10. maddelerindeki “...enerji kaynaklarının neden olduğu çevresel kirlenmenin azaltılması...” ve “...madencilik faaliyetlerinin çevre ve kaynak koruma ilkesine uygun olarak yürütölmesini...” ifadeleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının çevre alanındaki görev ve sorumluluklarına dikkat çekmektedir (3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü de çevreden doğrudan sorumlu bir kuruluştur. 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 9. maddesinde çevreye ayrı bir vurgu yapılmakta ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün sorumlulukları

sıralanmaktadır. Özellikle kültürel çevrenin korunmasına ilişkin önemli düzenlemeler getirilmektedir. Kanunun 2. maddesi, tarihi ve kültürel varlıkların korunmasının bakanlığın sorumluluğunda olduğunu açıkça ifade etmektedir (4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun).

2.4. Çevre Politikaları Mevzuatında Yerel Yönetimlere Verilen Görev ve Yetkiler

Türkiye'de çevre politikası araştırmaları özellikle 1970 sonrası dönemle örtüşmektedir. O yıla kadar Türkiye'de çevre politikası ve yönetiminden sorumlu hiçbir kurum veya kuruluş yoktur. 1972 senesinde Stockholm Konferansı'nın toplanmasıyla beraber tüm dünyada çevre koruma konularına olan ilgi artmış ve bu durum Türkiye'deki yasal düzenlemeleri de etki etmiştir. Daha sonra 1978 yılında Çevre Müsteşarlığı kurulmuştur (Orhan, 2014, s. 49).

Müsteşarlığın kurulmasından sonra bu alanda düzenlemeler yaratan yasal bir çerçevenin bulunmamasına bağlı olarak bir takım sorunlarla karşılaşmıştır. Bu şekilde özellikle 1982 yılından itibaren yasal çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu etkinliklerin ilk örnekleri 1982 Anayasası'nın 56. maddesi ve 1983'te yürürlüğe giren Çevre Kanunu'dur (Orhan, 2014, s. 50). Anayasa'nın 56. maddesi, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğunu, çevreyi geliştirme ve çevre sağlığını koruma sorumluluğunun ise devlet ve vatandaşlar arasında paylaşıldığını vurgulamaktadır. Çevre Kanunu'nun 1. maddesi ise çevrenin korunması, iyileştirilmesi ve çevre kirliliğinin önlenmesini amaçlar, bu konulardaki tedbirleri ve uyulacak esasları düzenlemektedir.

Bir çerçeve çevre kanunun geliştirilmesi yaklaşık on beş yıl sürdüğü için kanunu tamamlayıcı nitelikte düzenlemeler yapılmaktadır. Yerel yönetimler uzun zamandır bu süreçte önemli aktörler şeklinde görülmektedir. O zamanki yönetim anlayışına göre yetki ve sorumlulukları bazen artmış bazen de azalmıştır. 2001 senesinde Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporunda “çevre yönetiminden asıl sorumlu teşkilatın doğrudan doğruya belediyeler olduğu” önerisi yer almakta ve formülasyonda yerel yönetim birimlerinin önemi ortaya konulmaktadır (DPT, 2001, s. 151).

Türkiye'de çevre politikasını doğrudan veya dolaylı olarak düzenleyen birçok kanun ve yönetmelik olmasına rağmen, bu bölümde sadece yerel yönetimlere çevre

alanında açık yetki ve sorumluluklar veren kanun ve yönetmeliklere değinilmiştir. Bu kısıtlamanın nedeni, çevre düzenlemeleri getiren her kanun ve yönetmeliğin açıklanmasının konu bütünlüğünü bozacağıdır. 1982 Anayasası'nın çevre politikasını ve yönetimini düzenleyen hükümleri açıkça yerel yönetimlere atıfta bulunmamakla birlikte, konu bütünlüğü adına normatif normların zirvesinde yer alan anayasanın nasıl olduğu konusunda bir şeyler söylemek gerekliliği hissedilmiştir. Bu amaçla bu bölümde öncelikle 1982 Anayasası'nın çevre ile ilgili hükümlerine atıfta bulunmaktadır. Akabinde yerel yönetimlere yükümlülükler ve sorumluluklar yükleyen kanun ve yönetmeliklere atıfta bulunmaktadır.

2.4.1. 1982 Anayasası ve Çevre

1961 Anayasası'nın 49. maddesinde çevre konuları sağlık hakkı içerisinde değerlendirilmiş olup çevre konuları doğrudan düzenlenmemiştir. 1982 Anayasası, Türkiye'de doğrudan çevre maddesi içeren ilk anayasa olmuştur (Görmez, 2015, s. 146). Halkın çevre bilincinin artmasıyla birlikte 1982 Anayasası'na çevre ile ilgili dolaylı ve doğrudan düzenlemeler yazılmıştır. Başta 56. madde olmak üzere 35, 43, 44, 45, 57, 63 ve 169. maddeler doğrudan çevre düzenlemeleriyle alakalıdır.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 56. maddesi “*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir*” (Anayasa Mahkemesi, 2012) der. Bu maddede “*çevrenin iyileştirilmesi, çevre sağlığının korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi*” (Anayasa Mahkemesi, 2012) konusu devletin ve vatandaşların görevi olarak düzenlenmiştir. Çevre haklarının anayasal hak haline geldiği bu maddede, sağlıklı ve dengeli bir çevrenin ne olması gerektiğine dair bir tanım yapılmadığı gibi, çevrenin hangi unsurları içerdiğine de yer verilmemiştir. Yine aynı bölümde 65. ve 56. maddelere önemli sınırlamalar getirilmiştir. Bu maddede, “*devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.*” (Anayasa Mahkemesi, 2012) denilmiştir. Çevrenin korunması ve geliştirilmesinin ciddi ekonomik külfetler getireceği düşünüldüğünde, bu madde ile 56. maddenin tamamen ortadan kaldırılabilirdiği açıktır. Ayrıca, bu maddeye ilişkin argümanlar, hiç kimsenin devletten sosyal ve ekonomik hakların gerçekleştirilmesini talep etme hakkına sahip olmadığını açıkça ortaya konmuştur (Bozkurt, 2013, s. 106).

1982 Anayasası'nda, 56. maddeye ek olarak çevreyi doğrudan düzenleyen başka maddeler de vardır. Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının koruma altına alınmasına ilişkin 63. maddede, devletin bu değerlerin korunmasını ve desteklenmesini teşvik edecek tedbirler almakla yükümlü olduğu belirtilmektedir. Kıyılarının kullanımını düzenleyen 43. madde, arazi mülkiyetini düzenleyen 44. madde ve tarım, hayvancılık gibi üretken sektörlerde çalışanların korunmasına ilişkin 45. madde de çevre ile doğrudan ilgili düzenlemelerdir. Barınma Hakkı'nı ele alan 57. maddede ise *“Devlet, kentsel özelliklere ve çevre koşullarına uygun olarak konut ihtiyacını karşılamak ve toplu konut girişimlerini desteklemek için planlama çerçevesinde tedbirler alır”* hükmü ile çevreye duyarlı kentleşme güvence altına alınmıştır. Aynı şekilde 169. madde de ormanların korunması ve geliştirilmesi meselesini düzenlemektedir: *“Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.”* (Anayasa Mahkemesi, 2012) Ormanların korunması ve orman alanlarının genişletilmesi görevi, anayasa ile de güvence altına alınıp devlete bırakılmıştır.

1982 Anayasası'nda çevre ile doğrudan ilgili maddelerin yanı sıra dolaylı olarak çevresel değerleri içeren maddeler de vardır. Bu konudaki dolaylı maddeler; 5. madde, devletin temel amaç ve görevlerini belirleme, 12. ve 13. maddeler; temel hak ve hürriyetlerin niteliğine ilişkin, 23. madde; ikamet ve seyahat hürriyetini düzenleyerek, geniş bir çevre sorunu olarak önem arz etmektedir. Doğal zenginlik ve kaynakların araştırılması ve geliştirilmesi için güvenceler 168. madde, orman köylülerinin korunmasını sağlayan 170. maddedir. 1982 Anayasası, çevre konusunda yeterli hükümler içeriyor gibi görünse de bazı sorunlar içermektedir. Bu konulardan ilki çevre hakları hükümleri bölümünden kaynaklanmaktadır. Anayasa'nın 91. maddesine göre, Anayasa'nın III. kısmında yer alan sosyal ve ekonomik haklar kanun hükmünde kararname ile düzenlenebilir. Çevrenin korunmasının kaynağı olan 56. maddenin de bu bölümde yer aldığı düşünüldüğünde, çevre denilince “yasal güvence”nin anlamının yumuşatılabileceği çıkarımı yapılabilir. Bu nedenle çevresel haklar, özgürlük sistemindeki konumlarına göre daha az güvenlidir. Örneğin özel mülkiyet gibi bazı temel haklarda öngörülen haklar çevre ile çatıştığı için çevre haklarının geri plana itilmesi kaçınılmazdır (Kabaoğlu, 1996, s. 45-46).

Anayasada dikkat çeken diğer bir sorun da çevre ile ilgili hükümlerin bir bütün halinde toplanmayıp, kategorilere ayrılarak birbirinden kopuk halde olmasıdır. Bu kafa karışıklığı, çevre sorunlarının bir bütün olarak ele alınmasına engel olmakta ve genel bir çerçeve oluşturmayı zor hale getirmektedir (Görmez, 2015, s. 147).

2.5. Yerel Yönetim Mevzuatında Yerel Yönetimlere Verilen Çevre Politikasına İlişkin Görev ve Yetkiler

1982 Anayasası'nın 123. ve 127. maddeleri yerel yönetimi düzenlemektedir. Anayasa'nın 123. maddesinde idare organlarının kuruluş ve sorumlulukları ile bir bütün olduğu, ikinci fıkrasında ise idare organlarının kuruluş ve sorumluluklarının merkezi yönetim ve mahalli idare esaslarına uygun olduğu düzenlenmiştir. 127. maddesinde mahalli idare dairelerine ilişkin düzenlemelere yer verilmiş olup, *“mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir”* ifadeleri bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, yerel yönetimlerin anayasada il özel idaresi, doğrudan merkezi yönetime bağlı belediyeler ve köyler olmak üzere üç kategoriye ayrıldığı belirtilebilir.

Önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, yerel düzeyde çevre sorunlarına müdahalenin daha etkin olması ve merkezi yönetimin tüm çevre hizmetlerini sunmasının mümkün olmaması sebebiyle, yerel yönetimleri düzenleyen mevzuatta yerel yönetimlere önemli sorumluluklar yüklenmesi gerekli hale gelmiştir. Kanunlarda, yönetmeliklerde ve yönetmelikler açısından yerel yönetimlere çevreyi koruma konusunda yasal yetki veren birçok mevzuat bulunmaktadır. Yetkiyi doğrudan yerel yönetimlere devreden bazı politikalardan önceki bölümlerde bahsedilmiştir. Yukarıda belirtilen kanun ve yönetmelikler çevre ile doğrudan ilgili olup, yerel yönetimlere sorumluluk ve yetkiler vermektedir. Bu bölümde çevre ile ilgili yerel yönetim mevzuatında tanımlanan sorumluluk ve yetkilere atıfta bulunmaktadır. Bu çerçevede, ilerleyen bölümlerde, kuruluş kanununda anayasada yer alan üç tür yerel yönetim biriminin sorumluluk ve yetkilerine değinilmiştir.

Bu bölümde belediyeler, il özel idaresi ve köyler ayrı ayrı incelenmekte olup, ilerleyen bölümlerde önce belediyelere, ardından belediye, il ve köy çevre sorumluluk ve yetkilerine atıfta bulunmaktadır. Ancak 2014 senesinde yerel seçimlerin yapılmasının ardından 6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle belediyelerde ikili bir

idari yapı meydana çıkmıştır. Dolayısıyla “belediyeler” başlığı altında hem Belediye Kanunu hem de Büyükşehir Belediyesi Kanunu bu ikili idari yapıya uyum sağlamak üzere anılmaktadır. Yerel yönetimlere çevre sorunlarıyla doğrudan ilgilenme yetkisi veren kanunlar, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 442 sayılı Köy Kanunu'dur.

2.5.1. Belediyeler

Belediyelerin çevresel değerlerin güvence altına alınmasındaki sorumluluk ve yetkileri temelde idari kolluk hizmetleri olmakla birlikte yerel ortak gereksinimleri gidermekle yükümlü belediyeler yasal sistem aracılığıyla da çevre hizmetleri sunmaktadır. 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu kapsamında belediyelere çevresel değerlerin korunması ve çevre problemlerinin önlenmesi için önemli yetki ve görevler yüklenmektedir (Keleş vd, 2012, s. 520).

2005 senesinde yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesi belediyelerin görev ve sorumluluklarını belirlemektedir. Belediyelerin bu konudaki görev ve sorumlulukları, su temini, imar, ulaşım, kanalizasyon gibi kentsel altyapı; çevre ve sanitasyon, temizlik ve katı atık; kentsel ulaşım; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlardır. Madde 15’de ise belediyenin yetki ve imtiyazlarını belirlemekte ve Belediyenin çevreye ilişkin yetkilerini aşağıda yer almaktadır:

- Kasabada yaşayan insanların yerel ortak gereksinimlerini gidermeye yönelik faaliyetler ve girişimler yapmak,
- Kanunlar nezdinde yasak koyup uygulamak, yönetmelik ortaya çıkarmak,
- İçme, kullanma ve sanayi suyu temin etmek, atık su ve yağmur sularının uzaklaştırılmasını sağlamak, bu durumlar için lazım olan tesisleri yapmak, işletmek veya çalışır durumda tutmak,
- Katı atıkların taşınması, toplanması, geri kazanımı, ayrıştırılması, yok edilmesi ve depolanması ile alakalı hizmetleri sunmak,
- Sıhhi olmayan yerlerin ve umumi eğlence mekanlarının veya alanlarının ruhsatlandırılması,
- Kentin yerel çevresine etkisi olan hijyenik olmayan işyerleri, eğlence yerleri ve işyerlerini bir bölgede toplanması gerekli olup, çevre kirliliğini önlemek için gerekli önlemleri gerçekleştirmek.

Kent konseyi ise, kentin imar planlarını görüşüp onaylamakla ve ayrıca büyükşehir ve il belediyelerinin il çevre düzenleme planlarını kabul etmekle görevlidir. Kent Konseyi'ni düzenleyen 76. maddede, kent hayatında çevre bilincinin güçlendirilmesinin kent konseyi aracılığıyla gerçekleştirileceği hükme bağlanmıştır (Resmi Gazete, 10 Temmuz 2004,Sayı: 25531).

Yukarıdaki belirtilenler kapsamında, her bir şehir kendi yetki alanındaki temiz su temini, kanalizasyon arıtma, katı atık toplama, imar planlama, yeşillendirme ve yeşil alanların güvence altına alınmasından doğrudan sorumludur. Öte yandan; imar uygulamalarına yön vererek, kent trafiğini düzenleyerek, çevreyi etkileyebilecek faaliyetlere izin verip vermeyerek kentsel çevrenin kalitesini dolaylı olarak etkileyebilecek alanlarda sorumluluk aldığı da görülebilir (Resmi Gazete,10 Temmuz 2004, Sayı: 25531).

2004 senesinde yürürlüğe giren ve büyükşehirlerin yönetimini düzenleyen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7. maddesi, 1/5.000 ila 1/25.000 aralığında çeşitli büyüklüklerde nazım imar planlarının hazırlanmasını, düzenlenmesini, onaylanmasını ve uygulanmasını öngörmektedir. Büyükşehir belediyelerinin sınırlarının çevre düzenlemesine uymak kaydıyla yetkiler büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. Aynı şekilde, 7. maddesinin i bendine yer alan (Resmi Gazete,10 Temmuz 2004, Sayı: 25531, md. 7),

“Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; gayrisihhi iş yerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerinin kentin belli yerlerinde toplamak; ...katı atıkların kaynakta toplanması ve aktarma istasyonun kadar taşınması hariç katı atıkların ve ... “

ifadesi Belediye Kanunu 5393'e çok benzerdir. Aynı maddenin bu fıkrasında, kent tarihi açısından büyük önem taşıyan kültür ve tabiat varlıklarını, tarihi yapıları ve sit alanlarını koruma görevi büyükşehir belediyesine atfedilmiştir. Ayrıca, 15. madde Büyükşehir Belediye Meclisi üyeleri arasından seçilecek en az 5 en çok 9 üyeden oluşan Çevre ve Sağlık Komisyonu kurulmasını da şart koşmaktadır. Komisyonun gündemindeki konularda uzman kişilerden yararlanabileceği beklenmektedir.

5393 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile belediyelere çevre konularında ek yetki ve sorumluluklar yüklemiştir. Belediyeler bu sorumluluklarını yerine getirirken imar planı yapma ve uygulama yetkisinden büyük ölçüde yararlanmaktadır. Nitekim belediyelerin çevre alanındaki sorumluluk ve yetkilerinin başında su temini, imar, kanalizasyon gibi kentsel altyapı hizmetleri bulunmaktadır (Tortop vd., 2014, s. 452).

12 Kasım 2012'de çıkarılan 6360 sayılı Kanunla Türkiye 14 büyükşehir statüsü daha vererek büyükşehir sayısını 30'a çıkarmıştır. Bu kanunda büyükşehir belediyesi,

“sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idari ve mali özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi”

şeklinde tanımlanmaktadır. Bu kanunla beraber gelen önemli değişiklikler; büyük şehirlerde il özel idarelerinin olmasına son verilmiş, köyler mahalle statüsüne getirilmiş, belde belediyeleri kapatılmıştır. Bu önemli değişimin bir başka sonucu da, kapalı birimlerin yetki ve sorumluluklarının büyük bölümünün büyük şehirlere devredilmesi olmuştur. Bu düzenlemeye göre, yerel yönetim birimleri olarak yalnızca büyükşehirler ve bölge belediyeleri kalmakta ve tüm boş sorumluluk ve yetkiler bu iki birim arasında dağıtılmıştır (Resmi Gazete,5 Aralık 2012, Sayı: 28489).

Eski yönetmeliklerden farklı bir şekilde ilçe belediyelerinin katı atıklarla alakalı olan sorumluluğu, depolama veya aktarma alanlarına taşımakla sınırlıyken, depolama ve yok etmeye etme sorumluluğu büyük şehirlere bırakılmıştır. Aynı şekilde temiz su ve kanalizasyon hizmetleri daha önce il özel idarelerinin yetkisinde iken, 2012 yönetmeliği ile büyükşehirlerle bağlı olarak çalışan Su ve Kanalizasyon İdaresi'ne devredilmiştir. Aynı şekilde, yönetmelik kapsamındaki illerde köy idaresi ve il özel idaresi kaldırıldığı için bu birimlerin sorumluluğundaki alanlar ilçelere veya büyükşehirlerle devredilmektedir. Çevre koruma konusunda belki de en önemli otorite olan il çevre düzenlemesi konusu da değişmiştir. 2012 yılı öncesinde nazım imar planı bulunan ilçe belediyelerinin bu yetkileri, yönetmelikle büyükşehir belediyelerine aktarılmıştır (Resmi Gazete,5 Aralık 2012, Sayı: 28489).

Tüm bunlar neticesinde, 6360 sayılı Kanuna göre, mahalli idareler birimi içinde büyükşehir, yetki, görev ve sorumlulukları itibarıyla kamu hizmetlerinin sağlanmasında

“eşitler arası birinci” konumuna alınmıştır. Böyle bir düzenlemenin tetiklediği “yerel merkeziyetçilik” tartışması ne olursa olsun, çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi ve kontrolünde sorunlar olduğu açıktır. Daha önce de belirtildiği gibi, kirliliği kaynağında çözmek veya önlemek, çevre sorunlarını çözmenin en etkili yollarından biridir. Ancak bu düzenleme ile vatandaşlarının adının bile hiç anılmadığı/bilinmediği yerleşim yerlerinin/yaşam alanlarının kendilerinden uzak alanlara veya büyük şehirlere bağlanması vatandaşları yönetimden uzaklaştırırken, diğer yandan Yönetim, yönettiği kasabalardan ve ihtiyaç ve sorunlarından uzaklaşmaktadır (Ergönül, 2017, s. 67).

2.5.2. İl Özel İdareleri

Fransız idari sisteminden etkilenecek, 1864 vilayet nizamnamelerine göre il özel idare teşkilatları kurulmuştur. Bu hüküm ile Osmanlı Devleti'nin idari sistemi küçük parçalara ayrılmış, eyalet sistemi yerine vilayet düzenine geçilmiş ve uygulandığı taşrada hem genel hem de yerel yönetim biçimleri benimsenmiştir. İl özel idaresi ilk olarak 1864 yılında kurulmuş, ancak 1870, 1913, 1929, 1949 ve 1987 yıllarında köklü değişiklikler meydana gelmiştir. 4 Mart 2005 tarih ve 5302 sayılı Kanun ile il özel idare organlarının son şekli belirlenmiştir (Tortop vd., 2014).

1982 Anayasası'nın 127. maddesi il özel idareleri mahalli idare kuruluşları şeklinde görmektedir. Diğer bir deyişle, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliği şeklinde tanım getirmektedirler. Köy idareleri, köylünün, belediyeler ise kasaba halkının gereksinimlerine göre, il özel idareleri ise il halkına hizmet vermekle görevlidir. Bu durum, il özel yönetimlerinin hizmetlerinin çok daha karmaşık ve geniş olduğunu göstermektedir (Keleş, 2012, s. 171).

5302 sayılı Kanun'un 6. maddesi il özel idaresi organlarının sorumluluklarını ayrıntılı olarak düzenlemektedir. Listelenen bu sorumluluklara yerel ve ortak nitelikteki koşullar empoze edilir. Bu görevler arasında çevre ile alakalı görevler şöyledir:

- İl çevre düzenlemesi, bayındırlık işleri ve yeniden yerleşim, erozyon önleme ve toprak koruma,
- Belediye sınırları haricindeki imar, su temini, katı atık, yol, kanalizasyon, orman köyü desteği, çevre, ağaçlandırma, il sınırları dışındaki park ve bahçelerin geliştirilmesi ile ilgili hizmetler.

Ayrıca, 6. madde il düzeyindeki il özel idarelerinin görevlerini icra ederken uymaları gereken öncelik sırasını da açıklığa kavuşturmaktadır. Bu nedenle hizmet verilirken öncelikle il özel idaresinin hizmetin aciliyeti, mali durumu ve son olarak hizmet götürüleceği yerin gelişmişlik seviyesi göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca yurttaşlara en yakın yerde hizmetlerin en uygun şekilde sunulacağı ifade edilmektedir. Yine 6. maddede, diğer mahalli idareler ile kamu kurumları arasındaki hizmetlerin entegre olabilmesi için koordinasyonun Vali tarafından sağlanacağı durumu yer almaktadır.

6360 sayılı Kanun'un Kasım 2012'de yürürlüğe girmesiyle birlikte büyükşehir tanımı değişmiş, ancak orta büyüklükteki şehirlerin büyükşehir olma öne açılmış ve 14 il daha büyükşehir olarak statüsünü değiştirmiştir. Bu hüküm ile daha önce de belirtildiği gibi büyükşehir il idarelerinin varlığı sona ermektedir. Sonuç olarak, il özel idarelerinin %36'sı ortadan kaldırılmıştır. İl özel idaresi tarafından verilen tüm yerel hizmetler büyük şehirlerin belediyelerine devredilmiştir.

İçişleri Bakanlığı'nın taşra teşkilatını düzenleyen 6360 sayılı Kanun'un 34. maddesi ve 3152 sayılı Kanun'un 28. maddesi uyarınca Büyükşehir İlinde Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı adı altında yeni bir yapı oluşturulmuştur. Bu yapının amacı, Vali liderliğinde yasal olarak,

...büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu, acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi, ilin tanıtımı, gerektiğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi, temsil, tören, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin yürütülmesi, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve bunların denetlenmesini gerçekleştirmek...

şeklinde düzenlenmektedir (Resmi Gazete,5 Aralık 2012, Sayı: 28489). Güler'in (2012, s. 137) belirttiği gibi, YİKB'nin yerine getirmek zorunda olduğu görev, yetki ve sorumluluklar aslında bir il özel idaresi yapısı içinde yürütülmektedir. Bu verilerden hareketle, büyükşehir il özel idaresinin kaldırılmasının yarattığı idari boşluğu tam olarak dolduramadığı söylenebilir. Bununla birlikte, YİKB'nin yönetiminin ister istemez il

valileri ve ilçe kaymakamları tarafından yürütülmesi, yerel yöneticiler ile belediye yönetimleri arasında çatışmalara yol açmaktadır.

Bir çekişme alanı da bu paylaşımda il özel idarelerin tartışmalı alanlarından çevre konusunda hangi tarafta yer aldığıdır. YİKB'leri şartnamesinin 34. maddesi incelendiğinde ortamla ilgili doğrudan veya dolaylı herhangi bir ifade görülmemiştir. Bu açıdan bakıldığında, büyükşehirlerde çevre ile ilgili tüm sorumluluk, yetki ve sorumluluklarının büyükşehir belediyesine devredildiği belirtilebilir. Ancak çevre bilinci ve çevre problemlerine yerel çözümler kavramlarına uygun olmayan bu uygulamanın mevcut çevre sorunlarını ağırlaştırabileceği öngörülebilir. Nitekim valilerin artan idari kapasitesi ve YİKB'ler aracılığıyla yerel hizmetler üzerinde artan vesayeti yerel özerkliği tehlikeye atmış, büyük şehirlerdeki hizmetlerin boyutu çevre sorunlarının önlenmesini zorlaştırmış hatta imkansız hale getirmiştir.

2.5.3. Köyler

Köy, yerel yönetimlerin en küçük birimi olup, 1924 yılında yürürlüğe giren 442 sayılı Köy Kanunu ile idari varlık kazanmıştır (Bulut, 2008, s. 55). Köy Kanunu'nda köyün sorumlulukları isteğe bağlı ve zorunlu olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu görevlerin birçoğu çevre sağlığı ile yakından alakalıdır. Kanunun 13. maddesi köylüler için zorunlu çalışmayı listeler. Bu yükümlülüklerden çevre ile ilgili olanlar şunlardır:

- Sıtma su birikintilerinde yaşayan ve üreyen sivrisinekler tarafından bulaştığı için önce köy sınırları içindeki su birikintileri kurutulma çalışmalarının yapılması;
- Köye içme suyu getirmek, çeşmeler yapmak, köyde içme suyu kesilirse; yollarda çukur kalmayacak, mezarlık veya çöp ve pislik başka yöne çekilecek;
- Evden taşan kirli suların kuyuya, çeşmeye, pınara karışıp akmaması için üstü kapalı akıntı oluşturmak;
- Köylerde yol ve meydan çevrelerine, köy içi ve çevrelerine, mezarlıklara, mezarlık ve köy aralarına ağaç dikimi yapılması;
- Köy korusunu korumak;
- Ekinlere, ağaçlara, bağlara, meyve bahçelerine zarar veren böcekleri, kuşları ve tırtılları uzaklaştırmak.
- Bir hayvana fazla yük aldırmamak;

Takip eden 14. maddede ise köylülerin isteklerine bağılı olarak yapılacak işler sıralanmıştır. Listelenen görevler arasında çevre ile alakalı olanlar şöyledir:

- Köyün sınırı içinde münasip yerlerde ve tepelerde orman yetiştirmek;
- Köy tarla ve bahçelerini sulamak için bütün köye ortaklama ark yapmak;
- Köy korusu olmayan yerlerde koru yetiştirmek;

Duru'nun (2013, s. 58) belirttiğı gibi köy, bir yerel yönetim biriminden çok “yaşam ortamı, köklerin olduğı yer” şeklinde tanım getirilebilmektedir. Köy diğere yerel yönetim birimlerinde böyle bir anlama sahiptir ki bu Köyler Kanunu'nda da görölmektedir. Kanun yerel yönetim sistemini düzenlerken ağırlıklı olarak köylülerin günlük yaşamını düzenleyen hükümlere odaklanmaktadır. Çevre konularında yaptığı düzenlemelerde bunun büyük önem taşıdığı yadsınamazdır.

Öte yandan 442 sayılı Köy Kanunu yerel yönetimleri düzenleyen kanunların temelini oluştururken açık ara en çok ihmal durumu olan kanunlardan biridir. Yerel yönetimle ilgili hemen hemen tüm yasalar çıkarıldığı tarihten itibaren temelden değişmişse de, Köy Kanunu 1924'ten bu yana çok az değişmiştir. Köy Kanunu'nun durgunluğunu kanunun mükemmelliğine bağlamak aşırı iyimser bir yorum olduğı gibi, köylerin devlet tarafından görmezden gelindiğini, bir kenara itildiğini, kaderine terk edildiğini düşünmek de bir o kadar karamsarlık olur. Ancak merkezi tebligatların güçlendirilmesi, kazalarda mali kaynak ve teknoloji eksikliği ve köy nüfusunun hızla azalması nedeniyle köyler mevzuattaki önemini yitirmiş, ancak uygulamada ciddiye alınmamıştır.

6360 sayılı Kanun'un yayımlanmasıyla beraber, Büyükşehir Belediyesinin kurulduğu illerdeki tüm köy idarelerinin tüzel kişiliğı kaldırılmış ve bu idareler en yakın ilçelerin belediyelerine mahalle olarak bağlanmıştır. Bu illerdeki köylerin adları aynı kalsa da bu birimlerde yaşayan “mahalleliler” için kurallar temelden farklılaşmıştır (Adıgüzel, 2012, s. 156). 6360 sayılı Kanundan önce 34.395 olan köy sayısı 6360 sayılı Kanundan sonra 17.834'e gerilemiştir (Adıgüzel, 2012, s. 160).

Yaklaşık 16.000 köyün ortadan kalkması, köylüler tarafından kullanılan arazilerin kentsel alan olarak tescil edilmesiyle sonuçlanır. Bu uygulama sonucunda köylüler kendi arazileri üzerindeki karar mekanizmalarından uzaklaştırılmakta ve bu

bölümün başında sıralanan köy yönetiminin isteğe bağlı ve zorunlu çevresel sorumlulukları büyük ölçüde anlamsız hale getirilmiştir.

2.6. Yerel Halkın Çevre Politikaları Üzerine Etkisi

2.6.1. Çevre Hareketleri

Sosyal girişimler şemsiyesi altına giren çevre hareketleri, çevrenin korunmasına olan bağlılıklarıyla karakterize edilmektedir. Bu hareketler, nüfus artışıındaki dengesizlikler, hava, su ve toprağın kirlenmesi, ormanların ve çeşitli türlerin tükenmesi ve doğal kaynakların eşitsiz dağılımı gibi bir dizi toplumsal soruna yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Çevresel hareketler, bu acil kaygıları gidermenin yanı sıra, uzun vadeli çevresel riskler oluşturan projelere aktif olarak karşı çıkarak gelecek nesillerin refahının korunmasında da önemli bir rol oynamaktadır (Işık, 2015, s. 106-108).

Çevrecilik olarak bilinen yeni toplumsal hareket genellikle merkezi olmayan, çok biçimli ve yayılmacı bir yapıya sahip olarak tanımlanmaktadır. Temeli, insan yapımı nesneler ile doğal çevre arasındaki ilişkiye ilişkin verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında yatmaktadır. Büyük çevre örgütleri içinde, bilimsel uzmanlığa sahip bireylerin bulunması, bu hareketin köklerinin bilime dayandığı algısına katkıda bulunmaktadır. Çevre hareketlerinin temel amacı, sanayileşmenin, kapitalizmin, teknokrasinin ve bürokrasinin çıkarlarının gizlediği gizli gerçekleri ortaya çıkarmak, bunların hem doğa hem de insanlık üzerindeki etkilerine ışık tutmaktır (Castells, 2006, s. 221-235).

Çevresel hareketler alanında, doğayı korumaya adanmış tabandan gelen gönüllü gruplardan, hükümet organları nezdinde çevresel kaygıları savunmaya odaklanan daha resmi kuruluşlara kadar çok çeşitli bireyler ve kuruluşlar bulunabilmektedir. Bazı gruplar çevre bilincine olan bağlılıklarında kararlı davranırken, diğerleri siyasi figürlerin desteği veya muhalefeti yoluyla çevresel davaları ilerletmeye çalışmaktadırlar (Kılıç, 2008, s. 125).

Endişelerini iletmek ve değişimi savunmak için çevre hareketleri bir dizi protesto taktiği kullanmaktadırlar. Yürüyüşler, gösteriler, imza kampanyaları, oturma eylemleri ve boykotlar yaygın olarak kullanılan yöntemlerdir. Ek olarak, bu hareketler çevre dostu ürünlerin kullanımını teşvik edebilir, medyayla etkileşime geçebilir, sivil

itaatsizlik uygulayabilir ve mesajlarını iletmek için ekotajı alternatif araç olarak kullanabilmektedir (Balkaya, 2014, s. 47).

2.6.2. Toplumsal Hareketlerden Çevre Hareketlerinin Gelişim Süreci

Tarih boyunca toplumlar direnişlerin, isyanların, çatışmaların ve isyanların çeşitli tezahürlerini yaşamıştır. İster yönetenler arasındaki çatışmalardan, yönetilenlerin direnişinden, ister belirli toplumsal grupların maruz kaldığı baskılardan kaynaklanan bu olaylar, insanlık tarihinin gidişatını önemli ölçüde etkilemiştir. Toplumsal ilişkilerin genişlemesi, göç, kentleşme ve metalaşma süreçleri toplumsal düzenin bozulmasına katkıda bulunmaktadır. Eş zamanlı olarak siyasi hak mücadeleleri, vergi isyanları ve grevler, örgütlenme ve sürdürülen çabalar açısından gelişmektedir (Çetinkaya, 2008, s. 15-18).

Çatışmaların toplumsal düzeni ayakta tuttuğu ve toplumun siyasi bir varlık olarak yeniden değerlendirilmesini teşvik ettiği inancı, toplumsal hareketlerin varlığıyla güçlenmektedir. Bu hareketler hem toplumsal değişimin katalizörü hem de bu değişimin yol açtığı aksaklıkların ve çeşitli toplumsal grupların taleplerinin dile getirilmesi için bir çıkış noktası görevi görmektedir. Böylece, toplumsal hareketler toplumun çatışma dolu durumunu ve burada kullanılan hem direniş hem de mücadele yöntemlerini etkili bir şekilde ifade etmektedir (Işık, 2015, s. 1-2).

Toplumsal hareketler, kitlesel protesto hareketleri, yürüyüşler ve ayaklanmalar gibi çeşitli biçimleri kapsayan kolektif eylem üzerine kuruludur. Bu kolektif eylemler, önemli sayıda bireyin aktif katılımını içerir ve mevcut duruma meydan okumayı ve onu bozmayı amaçlamaktadır (Balkaya, 2014, s. 42).

Literatürde toplumsal hareketlere ilişkin çeşitli teorilerden bahsedilmektedir. İlk teori, bireylerin kapitalist toplumlarda ortaya çıkan sorunlara yanıt olarak harekete geçeceğini öne süren politik ekonomidir. Yoksunluk teorisi ise insanların maddi sıkıntı yaşadıklarında ya da hakları ihlal edildiğinde toplumsal hareketlere katılmalarını öne sürmektedir. Kaynak seferberliği teorisi, toplumsal hareketlerin mümkün kılınmasında para, insan gücü ve kitle iletişim araçları gibi kaynakların yanı sıra harekete meşruiyet kazandıran olumlu kamusal imajın önemini vurgulamaktadır. Kitle toplumu teorisine göre bireylerin sosyal bağların zayıfladığı kriz zamanlarında grup ve hareketlere katılma olasılıkları daha yüksektir. Kültürel teori, kültürel sembollerin toplumsal hareketlerin

yayılmasında rol oynadığını öne sürmektedir. Son olarak, yapısal gerilim teorisi, toplumsal hareketlerin, yönetimin toplumsal sorunları yeterince ele almaması durumunda ortaya çıktığını ve çözümü bizzat hareketin belirlediğini öne sürmektedir. Çevresel hareket literatüründe, kaynak seferberliği ve yeni toplumsal hareketler gibi örneklerle, küresel kuzeydeki varlıklı ülkelerdeki çevreciliğe yaklaşımı göstermek için sıklıkla başvurulmaktadır. Tersine, küresel güney ülkelerindeki çevre hareketleri öncelikle kendi geçim kaynaklarını korumaya çalışan bireylerden oluşmaktadır (Macdonis, 2012, s. 609-617; Akbulut, 2014, s. 11; aktaran Eryılmaz ve Akman, 2016, s. 19).

Toplumsal hareketler 19. yüzyıldan günümüze kadar önemli dönüşümler yaşamıştır. Eski toplumsal hareketler olarak bilinen ilk hareket dalgası, ekonomik hedeflerle olan ilişkileri ve mevcut yapılara yönelik eleştirileriyle karakterize edilmektedir. Amaçları, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve oy hakkının genişletilmesinin savunulmasından, çokuluslu imparatorluklardaki ulusların özerkliğinin güvence altına alınmasına ve Katoliklerin siyasi ve yasal haklarının korunmasına kadar uzanmaktadır. Buna karşılık, 1970'lerin başında yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkışı, post-modern oluşumlara doğru bir kaymaya işaret etmektedir (Haklı, 2017, s. 447-448).

Yeni toplumsal hareketler evrensel ya da belirli gruplara özgü sorunları ele alabilmektedir. Bu hareketlere örnek olarak çevre, barış ve feminist hareketler verilebilmektedir. Bu hareketlerin aktivistleri ve destekçileri genellikle yüksek düzeyde eğitime sahip, hizmet sektöründe çalışıyor ve ekonomik istikrardan yararlanmaktadır. Ancak farklı sosyal kategorilerden gruplarla da ittifak kurma eğilimindedirler (Offe, 2016, s. 62-63).

Yeni toplumsal hareketler, bireylerin ortak bir kaygı ya da ilgi konusu etrafında bir araya gelerek protesto benzeri faaliyetlerle yönetim organı üzerinde baskı oluşturmayı amaçlaması ve bir yandan da daha geniş toplumdan destek almasıyla oluşmaktadır. Sonuç olarak, bu hareketler genellikle toplumsal meydan okuma eylemleri olarak nitelendirilmektedir. Özellikle, amaç çevre sorunları etrafında döndüğünde, bu hareketlere “Çevresel Sosyal Hareketler” veya “Çevresel Hareketler” adı verilmektedir (Kavas, 2011, s. 35-36).

2.6.3. Çevre Hareketlerinin Doğuşu

Çevresel hareketlerin ortaya çıkışı, tipik olarak toplumsal gelişmelerin, yönetim uygulamalarının, entelektüel ilerlemenin, bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin çevre üzerindeki etkilerini ve bunların sağladığı bilgileri algılama ve bunlara tepki verme süreci tarafından yönlendirilmektedir. Bu hareketler, bir bütün olarak toplumsal taleplerdeki veya belirli konulardaki değişikliklere yanıt olarak ortaya çıkmaktadır (Erim, 2002, s. 10).

Çevre örgütlerinin sayısı artmaya devam ettikçe, toplumsal hareket giderek çeşitlenmekte ve yerel yönetim organlarından şirket kurullarına ve karşı kültür topluluklarına kadar toplumun çeşitli sektörlerine yayılmaktadır. Bu evrim boyunca, toplumsal hareketlerde gözlemlenen ortak bir özellik olan belirli temalar çarpıtılabilir veya manipüle edilebilmektedir. Çevresel hareketler, insan hakları ve feminist gruplar gibi sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak, tümü çevresel adalet şemsiyesi altında çok çeşitli toplumsal sorunları ele alma becerisine sahip olmaktadır (Castells, 2006, s. 246-247).

Çevresel hareketlerin toplumsal hareketler olarak ortaya çıkması, su, hava ve toprakla ilgili ekonomik sorunların artmasına bağlanmaktadır. Küresel ısınma ve ozon tabakasının incilmesi gibi gözle görülmeyenler de dahil olmak üzere çevre sorunlarının bilimsel olarak ölçülebilmesi ve bu bilgilerin kamuoyuyla paylaşılabilmesi, çevrenin öncelikli olmaya devam etmesini sağlamaktadır. Dahası, çevresel zararın yerel sınırları aştığının ve artık hem şimdiki hem de gelecek nesiller için küresel sonuçlara yol açtığı kabul edilmesi, çevre hareketlerinin temeli olarak kabul edilmektedir (Göktolga, 2013, s. 130-131).

Çevre sorunlarına yönelik çabaların ve yapılanmaların izi çok eskilere dayanmamaktadır. İnsan-doğa ilişkisindeki dengesizliklerin önemi, kapitalizmin sermayeyi tüm çevresel kaygıların önünde tuttuğu sanayi devriminin ardından ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, çevre bilinci gelişmeye başlamış ve 19. yüzyılın sonlarında dikkate değer toplumsal hareketlerin ve örgütlerin yükselişine yol açmıştır. Ancak 20. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar eylem ve örgütlenmelerin sayı ve çeşitliliğinde ciddi bir artış yaşanmadı ve ideolojik unsurlar da içermeye başlamıştır (Keleş, 2015, s. 84).

J. Goyder ve P. Lowe'un belirttiği gibi, 1890'ların sonu, 1920'ler ve 1950'lerin sonu ile 1970'lerin başı arasında çevre hareketleri yeniden canlanma yaşamıştır. İlginç bir şekilde, çevresel canlanmanın bu dönemleri ekonomik gerilemelerle uyumlu hale geldi ve bireyleri ekonomik ilerlemeyle ilişkili gizli harcamalar üzerinde düşünmeye ve soyut ideallere önem vermeye teşvik etmiştir. Bu süre zarfında, gelişmiş Batılı ülkeler, özellikle 1960'ların sonlarında, çevre sorunlarına yönelik ilgide bir artışa tanık oldu ve bu, daha sonra çevre hareketlerinin gücünü artırmıştır (Duru, 1995, s. 28-29).

Toplumsal hareketlerin ortaya çıkışının izi, 1960'ların sonlarındaki öğrenci önderliğindeki muhalefet hareketlerine kadar uzanabilmektedir. Bu hareketler öncelikle çevresel sorunları ele alma arzusuyla hareket etmekteydi ve Batı toplumunda çevresel değerlerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Çevre hareketlerinin yorulmak bilmeyen çabaları, özellikle Batı toplumlarında çevre koruma kavramının yaygın olarak kabul görmesini etkili bir şekilde teşvik etmiştir. Sonuç olarak, Batı ülkelerindeki vatandaşlar, çevreyi korumaya yönelik kolektif çabalarında yerel ve ulusal hükümetler, özel şirketler ve kamu kurumlarıyla aktif olarak etkileşime girmektedir (Işık, 2015, s. 106).

Enerji krizi, 1970'li yıllarda yaşanan ekonomik krizin bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve ülkeleri nükleer enerji üretimi konusuna yönelmeye yöneltmiş, bu da nükleer karşıtı hareketleri ateşlemiştir. Taban düzeyinde çevre hareketleri öncelikle park alanlarının korunması, otoyol inşaatlarının protesto edilmesi ve nükleer enerji santrallerinin inşasına karşı çıkılması gibi belirli nedenlere odaklanan vatandaş girişimleri şeklini almaktadır. Ancak yerel aktivistlerin elde ettiği başarılar aynı zamanda birleşik bir cephenin oluşmasına da yol açarak çevre hareketinin ülke çapındaki etkisini güçlendirmiştir (Göktolga, 2013, s. 131). Çevresel hareketlerin toplumda giderek yaygınlaşması, bu hareketlerin dile getirdiği kaygılar ile bireylerin karşılaştığı sorunlar arasındaki uyumla ilişkilendirilebilmektedir. Sanayi toplumlarından kaynaklanan gelecek kaygısı, çevre kirliliği, ekonomik zorluklar ve işsizlik, insanlarda karamsarlık duygusunun oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bu kaygılarla boğuşan bireyler, çevre hareketleri aracılığıyla yeni arayışlara girmiş ve toplumsal ayaklanmalara katılmıştır. Çevre sorunları ile kişisel gelecekler arasında kurulan bağlantı, bireysel kaygıları kolektif kaygılara dönüştürmüştür (Kavas, 2011, s. 36).

2.6.4. Türlerine Göre Çevre Örgütleri

Türkiye'de gönüllü çevre örgütlerini farklı gruplara ayırmak mümkündür. Bir yanda, yalnızca çevreyi korumak, kirlilikle mücadele etmek ve doğaya karşı derin bir takdiri teşvik etmek amacıyla kurulmuş kuruluşlar vardır. Öte yandan çevre sorunlarını mevcut sisteme bağlayan daha radikal bireylerden oluşan topluluklar da vardır. Bu kuruluşlar çevreye bakış açılarına, dünya görüşlerine ve üstlendikleri eylem türlerine göre sınıflandırılabilir. Ayrıca hukuki statülerine, büyüklüklerine ve faaliyet konularına göre de sınıflandırılabilirler (Duru, 1995, s. 94-95).

Türkiye'de çevre örgütlerine genellikle dernek veya vakıf adı verilmektedir veya belirli yerel çevre sorunlarına odaklanan topluluklar olarak varlık göstermektedirler. Bu kuruluşlar ulusal, bölgesel ve yerel olmak üzere çeşitli düzeylerde faaliyet göstermektedir (Bozkurt ve Bayansar, 2016, s. 287).

2.6.4.1. Çevre Korumacı Dernek ve Vakıflar

Dernek ve vakıflar çevre koruma kuruluşlarının tercih ettiği organizasyon yapılarıdır. Amaçları, onarıcı politikalardan yararlanmak ve çevreyi korumak için yasal yöntemlerden yararlanmaktır. Bu kuruluşlar çevrenin korunmasını sağlamak için girişimlerde bulunur, eğitim vermekte ve lobi çalışmaları yürütmektedir. Odak noktaları, kapitalist sistem çerçevesinde sürdürülebilir kalkınmaya ulaşma yönündeki kapsayıcı amaç ile insanlığa odaklanmaktadır (Kavas, 2011, s. 47-52).

Çevre koruma kuruluşlarının temel amacı çevreyi geliştirmek ve doğayı korumaktır. Teknolojik gelişmelerin çevre sorunlarının çözümüne yol açacağı yönünde yaygın bir inanış vardır. Bu kuruluşlar devlet kurumlarıyla iletişimi sürdürmekte ve çeşitli girişimlerde işbirliği yapmaktadır. Ayrıca çevre sorunlarının azaltılması için sanayici ve iş dünyasının liderleriyle el ele çalışmaktadırlar. Uluslararası çevre örgütleri bu gruplar için değerli bilgi ve işbirliği kaynakları olarak hizmet vermektedir. Kurslar ve seminerler aracılığıyla çevre sorunları konusunda kamuoyunu bilinçlendirmeye çalıştıkları için eğitim faaliyetleri onlar için büyük önem taşımaktadır. Bu kuruluşların genellikle diğer kuruluş türlerine göre daha geniş bir üye tabanına sahip olduğunu ve eğitilmiş profesyonelleri istihdam ettiklerini belirtmekte fayda vardır. Faaliyetleri, çevre sorunlarının çözümüne yardımcı olmayı, imza kampanyaları yürütmeyi ve yetkilileri olası endişelere karşı uyarmayı kapsamaktadır (Duru, 1995, s. 95-96). Türkiye'de Türkiye Doğa Koruma Derneği, Çevre ve Kültürel Değerleri Koruma ve Tanıtma Vakfı,

Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Tabiat Varlıklarını Koruma Vakfı (TEMA), Dünya Yaban Hayatı Koruma Vakfı (TEMA) gibi birçok çevre kuruluşu bulunmaktadır.

2.6.4.2. Radikal Çevreciler

“Radikal” terimi hem köktencilik hem de aşırılık fikirlerini kapsar ve bu tanım çevre hareketleri içindeki radikal hizip için geçerlidir. Amaçları çevresel sorunları ele almak olsa da, uzlaşma yerine doğrudan eylemi tercih etmektedirler. Radikal çevreciler çevre konusunda daha geniş bir bakış açısı benimsemektedirler. Çevrecilerden farklı olarak sadece çevreyi korumakla kalmamakta, aynı zamanda radikal bir yaklaşımla kapitalist sisteme meydan okuyarak onu iyileştirmeye ve geliştirmeye çalışmaktadırlar. Özellikle 20. yüzyılda ortaya çıkan radikaller, kapitalist sistemin doğasında var olan hiyerarşik yapıyı reddederler. Bireyleri çevre sorunlarına daha duyarlı olmaya teşvik ederek, çevreyi bir amaç olarak değil, bir amaç olarak görmektedirler. Dahası, endüstriyel toplumlarda merkezileşmeye karşı olmaları nedeniyle radikal çevreciler toplumsal hareketlerin sadık destekçileridir (Kavas, 2011, s. 48-52).

Radikal çevreciler, çevre korumacılara göre çevre sorunlarına daha karamsar bir yaklaşımla yaklaşmaktadırlar. Bakış açıları, bu sorunların temelde kâr odaklı tüketim tarafından yönlendirildiğini iddia ettikleri kapitalist sistemin sınırları içinde etkili bir şekilde çözülemeyeceğini ileri sürmektedir. Onların bakış açısına göre sosyalist sistem, çevresel kaygıların çözümünde geçerli bir alternatif sunmamakta çünkü bu sorunların karmaşıklığını yeterince ele alamamaktadır. Bunun yerine, onların odak noktası, dünyaya ve etik hususlara ilişkin gelişmiş bir anlayışa dayanan yeni bir sistemin geliştirilmesidir. Bu çevreci radikallerin gündemi, sosyal yapıdaki dengesizlikler, Kuzey-Güney ayrımı, ütöpik idealler ve günlük yaşamın eleştirel bir incelemesi gibi bir dizi konuyu kapsamaktadır. Demokratik örgütlenme biçimlerinin bile bireysel özgürlüklere sınırlamalar getireceğine inandıkları için örgütsel yapıları hedeflerine ulaşmak için bir ön koşul olarak görmemektedirler. Sonuç olarak, kurumsallaşmayı kişisel özgürlükler üzerinde gözle görülür kısıtlamaların devam ettiğini algıladıkları için takip etmekten kaçınırlar. Uzlaştırıcı bir tutum üstlenme konusundaki isteksizliğiyle, çevrenin korunmasını savunan politikacılar üzerinde herhangi bir etkide bulunmaktan kaçınmayı amaçlamaktadır (Duru, 1995, s. 52). Türkiye, Greenpeace Akdeniz Türkiye, Nükleer Karşıtı Platform, Akarsuların Kardeşliği Platformu, Kuzey Ormanları

Savunması ve Türkiye Çevre Platformu gibi çeşitli çevre kuruluşlarına ev sahipliği yapmaktadır.

2.6.5. Çevre Hareketlerinin Kamuoyu Oluşturma Amacıyla Kullandığı Araçlar

Hedeflerine ulaşmak için çevre hareketleri, kamuoyunu şekillendirmek amacıyla medya iletişim araçlarını ve eylem repertuarlarını kullanarak karar alma süreçlerini etkilemektedir.

Latince “publicus” ve “opinion” kelimelerinden köken alan İngilizce “kamuoyu” terimi, dilimize ilk olarak “kamuoyu duyarlılığı” ve “kolektif bakış açısı” fikirlerini temsil etmek üzere girmiştir. Farklı toplumsal grupların farklı konularda farklı bakış açılarına sahip olduğu dikkate alınarak, kamuoyunun yalnızca çoğunluğun görüşünü değil, aynı zamanda çoğunluk ve azınlık görüşleri arasındaki etkileşimden de kaynaklandığı vurgulanmaktadır (Yüksel, 2007, s. 572).

Vatandaşların tercihlerinin ifadesi, siyasi konuların iletişim yoluyla ön plana çıkarıldığı kamuoyu alanında gerçekleşmektedir. Kamuoyu bir savaş alanı olarak sorunların tanımlandığı ve ortak fikirlerin oluşturulduğu bir alan haline gelmektedir (Kılıç, 2002, s. 185). Hükümet yanlısı sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine yer verilmesi, kamuoyunun siyasi süreçteki önemini vurgulamaktadır (Temizel, 2008, s. 129).

Kamuoyunda duyarlılık yaratma eylemi, bir kavramın yayılmasını ve kamuoyunun kolektif odağının bu kavrama doğru yönlendirilmesini içermektedir. Güçlü bir kamuoyu duyarlılığının geliştirilmesi, vatandaşların mevcut konu hakkında bilgi sahibi olmasına bağlıdır. Vatandaşlar bilgiye sahip olduklarında tartışmalara katılabilirler. Bu nedenle bilginin yayılmasını kolaylaştırmakla sorumlu kurumların güçlendirilmesi ve sağlam bir yasal çerçevenin oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bilgiye sınırsız erişim açısından düşünce özgürlüğünün güvence altına alınması da önemli görülmektedir (Kılıç, 2009, s. 153).

Siyasi sistemlerdeki farklılıklar aynı zamanda kamuoyunun erişiminde de farklılıklara yol açmaktadır. Totaliter rejimlerde çokselsiliğin yokluğu, resmi ideolojiyi çevreleyen her türlü muhalefeti, eleştiriyi veya söylemi yasaklamaktadır. Kaynakların yukarıdan aşağıya kontrolü kamuoyunun organik gelişimini engellemektedir. Tersine,

demokratik sistemlerde yönlendirilmiş bir kamuoyu, tekil bir ideolojinin öğretisi yoluyla yetiştirilmektedir (Dinçkol, 2006, s. 57-59).

Demokratik uluslarda kamuoyu oluşturmak, totaliter rejimlere kıyasla daha basit bir iştir. Demokratik sistemler fikirlerin ve haberlerin açıkça tartışılabilceğı ve değerdendirilebileceğı bir ortamı teşvik etmektedir. Bu, ifade ve iletişim özgürlüğünün yanı sıra temel hak ve özgürlükleri de güvence altına alan bir yasal çerçeve içerisinde gerçekleşmektedir. Güçlü bir kamuoyu, sınırsız bir iletişim ortamını gerektirmektedir (Yavuz ve Kaynar, 2015, s. 186).

Kamuoyunun oluşumunun içinde bulunduğumuz sosyal çevreden büyük ölçüde etkilendiğine inanılmaktadır. Kişinin toplumdaki konumu, hakim ideoloji, siyasi kurumlar, demografik yapı, din, kültür ve kitle iletişim araçları dahil olmak üzere çeşitli faktörler, bireysel fikirlerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Bektaş, 2007, s. 75).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezi

Araştırma modeli “veri toplama ve analizinin ekonomik ve araştırmanın amacına uygun olarak düzenlenmesi için gerekli koşullar” olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2008). Bu nedenle, bu çalışmada tarama modeli benimsenmiştir. Tarama modeli, bir grubun özelliklerini belirlemeyi veya geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu betimlemeyi amaçlayan araştırma modeli olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2010). Tarama modelleri hem niceliksel hem de niteliksel özelliklere sahiptir. Nicel analiz, neredeyse her zaman istatistiksel testlerle değerlendirilebilen analizdir. Bu tür analizler nispeten hızlı bir şekilde uygulanabilir ve tekrarlanabilir (Ulus vd., 2010).

Çevre sorunları ve bu sorunların çözümünde yerel halkın katılımı, uzun yıllardır hem akademik çevrelerde hem de uygulamalı çalışmalarda önemli bir araştırma konusu olmuştur. Bu alanda yapılan çalışmalar, çevre politikalarının etkinliği ve sürdürülebilirliğinin artırılması için yerel halkın bilinç ve katılım düzeyinin kritik olduğunu ortaya koymuştur.

Yapılan araştırmalar, çevre bilincinin artmasının, halkın çevresel konulardaki bilgi düzeyine ve bu konularda aldığı eğitime bağlı olduğunu göstermektedir (Erdem, 2007). Yerel halkın çevre konusundaki algı ve bilgi düzeyleri, çevresel sorunlara yaklaşımlarını ve çözüm önerilerini büyük ölçüde etkiler. Çevre bilinci, bireylerin çevreye karşı duyarlılığını ve koruma faaliyetlerine katılımını artıran önemli bir faktördür (Padem, Göksu ve Konaklı, 2012).

Çeşitli demografik özelliklerin, çevre bilinci ve algısı üzerinde önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek ve gelir düzeyi gibi demografik faktörler, bireylerin çevreye yönelik tutum ve davranışlarını şekillendirir. Örneğin, kadınların çevre konularında daha duyarlı olduğu ve bu konularda daha aktif rol aldıkları bazı araştırmalarda ortaya konmuştur (Büyüköztürk vd., 2010). Aynı şekilde, eğitim düzeyi arttıkça çevresel konularda bilgi düzeyinin ve farkındalığın arttığı gözlemlenmiştir (Karasar, 2008).

Yerel halkın çevre ile ilgili bilgi aldığı kaynaklar da çevre bilincinin oluşmasında önemli rol oynar. Medya, eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşları ve

yerel yönetimler gibi çeşitli kaynaklar, halkın çevre konusunda bilgilendirilmesinde ve bilinçlendirilmesinde etkilidir (Ulus vd., 2010).

Çevre sorunlarının çözümünde yerel halkın katılımı, sorunların yerinde ve etkin bir şekilde ele alınmasını sağlar. Yerel yönetimlerin, çevresel politikaların oluşturulmasında ve uygulanmasında halkla işbirliği yapması, çözüm önerilerinin daha kabul edilebilir ve sürdürülebilir olmasını sağlar (Erdem, 2007). Bu bağlamda çalışmanın amacına dayalı olarak önerilen hipotezler aşağıdaki gibidir;

Elbette, işte konuyu daha net ve özlü bir şekilde yansıtacak ana hipotezler:

- H1: Iğdır halkının, çevre önemine ilişkin algısı demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.
- H2: Iğdır halkının, çevre işaretlerine yönelik bilgileri demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.
- H3: Iğdır halkının, çevre sorunları ve belediye hizmetlerine yönelik önerileri demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.
- H4: Iğdır halkının, çevre ile ilgili konularda bilgi aldığı kaynaklar demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.
- H5: Iğdır halkının, çevrenin korunmasına yönelik yaptığı aktiviteler demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.
- H6: Iğdır halkının, çevre sorunlarının düzeltilmesi için en önemli görevin kime ait olduğu düşüncesi demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.
- H7: Iğdır halkının, çevre sorunlarına etki eden faktör düşüncesi demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.
- H8: Iğdır halkının, Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bilimsel araştırmalar genellemeleri temsil ettiği düşünülen küçük kütlelerin özelliklerinin yeniden genellemelere atfedilmesi mantığı etrafında dönmektedir. Buradan hareketle evren, araştırmacının içinden örnekleri seçip sonuçları genellediği,

araştırmacının çalışma alanını oluşturan bir grup olarak tanımlanabilmektedir (Altunışık vd., 2010).

Örneklem belirlemede, olasılığa dayalı (önyargısız) ve olasılığa dayalı olmayan (önyargılı) yöntemler kullanılmaktadır. Bu çalışmada, olasılığa dayalı örnekleme yöntemlerinden en yaygın olan basit tesadüfi örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. İstatistikçiler, 100.000 ve üzeri ana kütle büyüklükleri için 384 kişilik bir örneklemin yeterli kabul edilebileceğini belirtmektedir (Çiçek ve diğerleri, 2008: 62). Başka bir deyişle, büyük ana kütleler söz konusu olduğunda, 384 kişilik bir örneklem büyüklüğü genel olarak kabul edilebilir bir sınır olarak görülmektedir (Sekaran, 2003). Anakütlenin büyüklüğü göz önünde bulundurularak, Iğdır ilinde yaşayan bireylerin tamamına ulaşmaya çalışılmış ancak hepsi ile anket uygulaması yapılamadığından basit tesadüfi yöntem ile 404 bireye ulaşılmıştır. Bu araştırmanın örneklemini şehirde ikamet eden toplam 404 birey oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nicel yöntemler kullanılmış ve Iğdır Belediyesi'nin çevre yönetimi açısından uyguladığı politikalara ilişkin algıları ölçmek için anket teknikleri kullanılmıştır. Anket, bir araştırma sorusunu ortaya çıkarmak ve bir örneklemden doğru bilgi elde etmek amacıyla tasarlanmış yapılandırılmış bir formdur (Nakip, 2013). Anket iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde araştırmaya katılan kişilere ilişkin tanımlayıcı bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde çevre politikası algılarını belirlemek için 15 ifadelik bir anket kullanılmaktadır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Çalışma Iğdır ili ile sınırlandırılmıştır.
- Bulgular, veri toplama aracında yer alan ifadelerle sınırlıdır.

4. BULGULAR

4.1. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 27 paket programı kullanılmıştır. Anketteki ifadelere verilebilecek cevaplar çok cevaplı olduğundan Ki-Kare testi yapılmıştır. Sonuçlar 0.05 anlamlılık düzeyinde ve %95 güven düzeyinde derecelendirilmiştir.

4.1.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular

Iğdır ilinde ikamet edip bu araştırmaya katılan kişilerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, aylık gelir, meslekleri ile ilgili bulgular incelenmiştir. Bu kapsamda, araştırmaya katılan kişilerin demografik özellikleri Çizelge 4.1’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.1. Katılımcıların demografik verilere göre dağılımı.

<i>Değişken</i>		<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>
1- Cinsiyet	Kadın	166	41,1
	Erkek	238	58,9
	Toplam	404	100
2- Yaş	18-28 yaş	101	25,0
	29-38 yaş	106	26,2
	39-48 yaş	100	24,8
	49-58 yaş	53	13,1
	59 ve üstü yaş	44	10,9
	Toplam	404	100
3- Eğitim Durumu	Okur-Yazar Olmayan	10	2,5
	İlkokul	18	4,5
	Ortaokul	68	16,8
	Lise	187	46,3
	Üniversite	121	30,0
	Toplam	404	100
4- Meslek	Öğrenci	27	6,7
	İşsiz	15	3,7
	İşçi	94	23,3
	Ev Hanımı	44	10,9
	Çiftçi	39	9,7
	Esnaf	43	10,6
	Memur	49	12,1
	Emekli	71	17,6
	Diğer	22	5,4
	Toplam	404	100,0

Çizelge 4.1. Devamı

	0 - 5.000 TL	43	10,6
	5.001 – 10.000 TL	12	3,0
	10.001 – 15.000 TL	22	5,4
5- Aylık Gelir Düzeyi	15.001 – 20.000 TL	44	10,9
	20.001 TL ve üstü	283	70,0
	Toplam	404	100
	Evet	391	96,8
6- Memleketiniz Iğdır mı?	Hayır	13	3,2
	Toplam	404	100

Çizelge 4.1'deki verilere göre, katılımcıların demografik özelliklerine yönelik çeşitli bulgular elde edilmiştir. Cinsiyet dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %58.9'u erkek ve %41.1'i kadındır. Bu dağılım, araştırmada erkek katılımcıların kadınlardan biraz daha fazla olduğunu göstermektedir. Yaş dağılımına bakıldığında, katılımcıların %51.2'si 18-38 yaş aralığındadır. Bu, genç ve orta yaş grubundaki katılımcıların çoğunlukta olduğunu gösterirken, %24.8'i ise 39-48 yaş aralığındadır. Eğitim düzeyine göre, katılımcıların %76.3'ü lise veya üniversite mezunudur. Bu dağılım, araştırmaya katılanların çoğunun orta ve yüksek eğitim seviyesine sahip olduğunu göstermektedir. Meslek dağılımında, katılımcıların %29.7'si memur veya emeklidir. Bununla birlikte, işçiler (%23.3) ve esnaflar (%10.6) da önemli bir oranı temsil etmektedir. Aylık gelir düzeyine göre, katılımcıların %70.0'ı 20.001 TL ve üstü aylık gelire sahiptir. Düşük gelir seviyesine sahip olanlar ise toplam katılımcıların %30.0'ından azdır. Son olarak, katılımcıların %96.8'i Iğdır'dan gelmektedir. Bu dağılım, araştırmanın büyük çoğunluğunun bu bölgeden katılanlarla sınırlı olduğunu göstermektedir.

4.1.2. Çevre Önemine İlişkin Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerine göre, “Çevre sizin için ne kadar önemlidir?” ve “Çevre sorunlarının Iğdır için ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz?” sorularına verdiği cevaplara ilişkin bulgular Çizelge 4.2’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.2. Cinsiyete Göre Çevre Önemi

Çevre sizin için ne kadar önemlidir?						Ki-Kare	P
		Hiç Önemli Değil	Önemli Değil	Önemli	Çok Önemli		
Kadın	f	23	20	55	68	8,072	0,045
	Yüzde (%)	13,8%	12,0%	33,1%	41,0%		
Erkek	f	28	12	98	99		
	Yüzde (%)	11,8%	50,6%	41,3%	41,7%		
Çevre sorunlarının Iğdır için ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz?						Ki-Kare	P
		Hiç Önemli Değil	Önemli Değil	Önemli	Çok Önemli		
Kadın	f	14	23	53	76	3,282	0,350
	Yüzde (%)	8,4%	13,9%	31,9%	45,8%		
Erkek	f	13	24	77	124		
	Yüzde (%)	5,5%	10,1%	32,4%	52,1%		

Çizelge 4.2'deki analiz sonuçlarına göre, cinsiyet ile çevre önemi arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği 8,072 ve p değeri 0,045 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen p değeri, 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), cinsiyet ile çevre önemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bulgu, cinsiyetin çevre algısı üzerinde belirgin bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.2'de yapılan analize göre, cinsiyet ile Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algı arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği 3,282 ve p değeri 0,350 olarak bulunmuştur. Bu p değeri, 0,05'ten büyük olduğu için ($p > 0,05$), cinsiyet ile çevre sorunlarına yönelik algı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılamaz. Yani, cinsiyetin Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algı üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı görülmektedir.

4.1.2.1. Cinsiyetin Yaşa Göre Durumu

Cinsiyet ve yaş gruplarına göre çevre önemine dair sonuçların karşılaştırılması, farklı demografik grupların çevre algısı üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Kadınlar genellikle çevrenin önemini daha yüksek olarak algılayarak, erkekler arasında çevrenin önemine dair anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Kadınların çevreyi daha önemli bulma eğiliminde olduğu görülürken, erkekler arasında bu konuda daha geniş bir dağılım mevcuttur. Yaş gruplarının çevre algısı da önemli ölçüde farklılık

göstermektedir. Genç yaş grupları (18-28) çevreyi daha önemli bulurken, yaş ilerledikçe (49 ve üstü) bu algının azaldığı gözlemlenmektedir.

Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algı incelendiğinde, cinsiyetin bu algı üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı görülmektedir. Kadınlar ve erkekler arasında Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algı anlamlı bir fark göstermemektedir. Ancak yaş grupları arasında bu konuda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Genç yaş grupları (18-28) Iğdır'daki çevre sorunlarını daha önemli bulmakta, bu algı yaş ilerledikçe değişkenlik göstermektedir.

Bu sonuçlar, hem cinsiyet hem de yaş faktörlerinin çevre algısı üzerinde farklı etkiler yarattığını göstermektedir. Kadınlar ve gençler, çevre konularında daha duyarlı olabilirler ve bu durum, çevre politikalarının hedef kitlesinin belirlenmesinde önemli bir rol oynayabilir. Çevre politikaları ve bilinçlendirme çalışmaları yapılırken, bu demografik farklılıklar göz önünde bulundurularak stratejiler geliştirilmelidir. Kadınlar ve gençler, çevre koruma konusunda daha motive edici ve etkili mesajlarla desteklenebilirken, erkekler ve yaşlı gruplar için daha kapsamlı ve farklı yaklaşımlar benimsenebilir.

4.1.2.2. Cinsiyetin Eğitim Durumuna Göre Durumu

Cinsiyet ve eğitim durumu, çevreye yönelik algılar üzerinde farklı etkilere sahiptir. Cinsiyet, genel çevre önemi algısında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratırken, Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algıda belirgin bir etki göstermemektedir. Buna karşın, eğitim durumu hem genel çevre önemi algısında hem de Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algıda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar yaratmaktadır. Bu durum, çevreye yönelik farkındalığın eğitim seviyesine göre daha belirgin bir şekilde değiştiğini göstermektedir. Özetle, eğitim durumu, çevre önemine ve Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algıda cinsiyetten daha belirleyici bir faktördür. Bu bulgular, çevre bilincini artırma çabalarında eğitim düzeyinin dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.1.2.3. Cinsiyetin Mesleğe Göre Durumu

İstatistiksel anlamlılık açısından, cinsiyet genel çevre önemi algısında anlamlı bir fark yaratırken, Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algıda anlamlı bir fark yaratmamaktadır. Diğer yandan, meslek grupları hem genel çevre önemi hem de

Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algıda anlamlı farklar göstermektedir. Bu durum, meslek gruplarının çevre algısı üzerindeki etkisinin daha belirgin olduğunu ortaya koymaktadır.

Algı farklılıkları açısından, kadınlar ve erkekler arasında çevre önemine yönelik algılarda belirgin bir fark vardır, ancak bu fark Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algılarda görülmemektedir. Meslek grupları arasında ise hem çevre önemine yönelik algılarda hem de Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algılarda belirgin farklar bulunmaktadır. Bu durum, meslek gruplarının çevre algısı üzerindeki etkisinin cinsiyetten daha belirgin olduğunu göstermektedir.

Genel bulgular, cinsiyetin çevre algısı üzerindeki etkisinin, genel olarak çevre önemi konusunda belirgin olduğunu, ancak spesifik bir coğrafi bölgedeki (Iğdır) çevre sorunlarına yönelik algıda belirgin olmadığını göstermektedir. Meslek gruplarının çevre algısı üzerindeki etkisi ise hem genel çevre önemi hem de Iğdır'daki çevre sorunları konusunda belirgindir. Bu durum, çevre bilincini artırma çabalarında meslek gruplarının dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, cinsiyet ve meslek durumu çevreye yönelik algılar üzerinde farklı şekillerde etki etmektedir. Meslek durumu, hem genel çevre önemi hem de Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algılarda daha belirgin bir etkiye sahiptir. Bu sonuçlar, çevre bilincini artırmaya yönelik stratejilerin, hedef kitlenin demografik ve mesleki özelliklerine göre uyarlanması gerektiğini göstermektedir. Cinsiyet ise genel çevre algısında etkili olabilirken, spesifik bölgesel çevre sorunlarına yönelik algıda belirleyici değildir. Bu durum, çevre bilincini artırma çabalarında cinsiyet farklılıklarının dikkate alınmasını gerektirmektedir.

4.1.2.4. Cinsiyetin Aylık Gelire Göre Durumu

Cinsiyetin genel çevre önemi üzerindeki etkisi, kadınların ve erkeklerin çevreye verdikleri önemde farklılık olduğunu göstermektedir. Ancak bu etki, spesifik bir coğrafi bölgedeki çevre sorunlarına yönelik algıda belirgin değildir. Bu, çevre bilincini artırma çabalarında cinsiyetin dikkate alınması gerektiğini, ancak bölgesel çevre sorunlarına yönelik stratejilerin cinsiyetten bağımsız olarak ele alınabileceğini göstermektedir.

Gelir durumu ise hem genel çevre önemi hem de spesifik bir bölgedeki çevre sorunlarına yönelik algıda önemli bir faktördür. Yüksek gelir grupları, çevreye daha

fazla önem vermekte ve bölgesel çevre sorunlarını daha ciddi görmektedir. Bu, çevre politikalarının ve bilinçlendirme çabalarının, gelir düzeyi farklılıklarını dikkate alarak tasarlanması gerektiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, cinsiyet ve gelir durumu, çevre algısı üzerinde farklı şekillerde etki etmektedir. Cinsiyet, genel çevre algısında etkili olabilirken, spesifik bölgesel çevre sorunlarına yönelik algıda belirleyici değildir. Gelir durumu ise her iki durumda da belirleyici bir faktördür. Bu bulgular, çevre bilincini artırma stratejilerinin, demografik ve ekonomik farklılıkları göz önünde bulundurarak daha etkili bir şekilde planlanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların yaşlarına göre, “Çevre sizin için ne kadar önemlidir?” ve “Çevre sorunlarının İğdır için ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz?” sorularına verdiği cevaplara ilişkin bulgular Çizelge 4.3’te gösterilmiştir.

Çizelge 4.3. Yaşa Göre Çevre Önemi

		Çevre sizin için ne kadar önemlidir?				Ki-Kare	P
		Hiç Önemli Değil	Önemli Değil	Önemli	Çok Önemli		
18-28	f	4	2	28	67	56,165	0,001
	Yüzde (%)	4,0%	2,0%	27,7%	66,3%		
29-38	f	19	7	35	45		
	Yüzde (%)	17,9%	6,6%	33,0%	42,5%		
39-48	f	9	11	47	33		
	Yüzde (%)	9,0%	11,0%	47,0%	33,0%		
49-58	f	13	6	22	11		
	Yüzde (%)	25,0%	11,5%	42,3%	21,2%		
59 ve üstü	f	6	6	21	11		
	Yüzde (%)	13,6%	13,6%	47,7%	25,0%		
		Çevre sorunlarının İğdır için ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz?				Ki-Kare	P
		Hiç Önemli Değil	Biraz Önemli	Önemli	Çok Önemli		
18-28	f	4	5	24	68	35,625	0,001
	Yüzde (%)	4,0%	5,0%	23,8%	67,3%		

Çizelge 4.3. Devamı

29-38	f	4	13	37	52
	Yüzde (%)	3,8%	12,3%	34,9%	49,1%
39-48	f	9	11	41	39
	Yüzde (%)	9,0%	11,0%	41,0%	39,0%
49-58	f	6	14	13	20
	Yüzde (%)	11,3%	26,4%	24,5%	37,7%
59 ve üstü	f	4	4	15	21
	Yüzde (%)	9,1%	9,1%	34,1%	47,7%

Çizelge 4.3'te, çevrenin önemi ile katılımcıların yaşları arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği 56,165 ve p değeri 0,001 olarak hesaplanmıştır. Bu p değeri, 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), yaş ile çevrenin önemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılır. Yani, yaş gruplarından en az biri çevrenin önemine yönelik farklı bir algıya sahiptir. Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi ile yaş arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği 35,625 ve p değeri 0,001 olarak bulunmuştur. Bu p değeri, 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), yaş ile Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılır. Yani, yaş gruplarından en az biri Iğdır'daki çevre sorunlarının önemine yönelik farklı bir algıya sahiptir. Bu sonuçlar, yaş gruplarının hem genel çevre algısı hem de Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi konusundaki görüşlerinde farklılıklar olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre, “Çevre sizin için ne kadar önemlidir?” ve “Çevre sorunlarının Iğdır için ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz?” sorularına verdiği cevaplara ilişkin bulgular Çizelge 4.4’te gösterilmiştir.

Çizelge 4.4. Eğitim Durumuna Göre Çevre Önemi

		Çevre sizin için ne kadar önemlidir?				Ki-Kare	P
		Hiç Önemli Değil	Önemli Değil	Önemli	Çok Önemli		
Okur-Yazar Olmayan	f	3	1	3	3	32,678	0,001
	Yüzde (%)	30,0%	10,0%	30,0%	30,0%		
İlkokul	f	4	0	5	9		
	Yüzde (%)	22,2%	0,0%	27,8%	50,0%		
Ortaokul	f	10	7	25	26		
	Yüzde (%)	14,7%	10,3%	36,8%	38,2%		
Lise	f	10	8	82	86		
	Yüzde (%)	5,4%	4,3%	44,1%	46,2%		
Üniversite	f	24	16	38	43		
	Yüzde (%)	19,8%	13,2%	31,4%	35,5%		
		Çevre sorunlarının Iğdır için ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz?				Ki-Kare	P
		Hiç Önemli Değil	Biraz Önemli	Önemli	Çok Önemli		
Okur-Yazar Olmayan	f	1	3	4	2	30,990	0,002
	Yüzde (%)	10,0%	30,0%	40,0%	20,0%		
İlkokul	f	4	2	3	9		
	Yüzde (%)	22,2%	11,1%	16,7%	50,0%		
Ortaokul	f	7	9	21	31		
	Yüzde (%)	10,3%	13,2%	30,9%	45,6%		
Lise	f	6	12	60	109		
	Yüzde (%)	3,2%	6,4%	32,1%	58,3%		
Üniversite	f	9	21	42	49		
	Yüzde (%)	7,4%	17,4%	34,7%	40,5%		

Çizelge 4.4'te, katılımcıların eğitim durumu ile çevre önemi arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği 32,678 ve p değeri 0,001 olarak hesaplanmıştır. Bu p değeri, 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), eğitim durumu ile çevre önemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılır. Yani, eğitim düzeyi farklı olan gruplar arasında çevre önemine yönelik farklı algılar bulunmaktadır. Eğitim durumu ile Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği 30,990 ve p değeri 0,002 olarak bulunmuştur. Bu p değeri, 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), eğitim durumu ile Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılır. Yani, eğitim düzeyi farklı olan gruplar arasında Iğdır'daki çevre sorunlarının önemine yönelik farklı algılar bulunmaktadır. Bu sonuçlar, eğitim seviyesinin hem genel çevre algısı hem de Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi konusundaki görüşlerde belirgin bir rol oynadığını göstermektedir.

Katılımcıların mesleklerine göre, “Çevre sizin için ne kadar önemlidir?” ve “Çevre sorunlarının Iğdır için ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz?” sorularına verdiği cevaplara ilişkin bulgular Çizelge 4.5’te gösterilmiştir.

Çizelge 4.5. Mesleklerine Göre Çevre Önemi

		Çevre Sizin İçin Ne Kadar Önemlidir?				Ki-Kare	P
		Hiç Önemli Değil	Önemli Değil	Önemli	Çok Önemli		
Öğrenci	f	5	3	7	12	51,237	0,001
	Yüzde (%)	18,5%	11,1%	25,9%	44,4%		
İşsiz	f	1	1	8	5		
	Yüzde (%)	6,7%	6,7%	53,3%	33,3%		
İşçi	f	5	1	30	58		
	Yüzde (%)	5,3%	1,1%	31,9%	61,7%		
Ev Hanımı	f	8	5	17	14		
	Yüzde (%)	18,2%	11,4%	38,6%	31,8%		
Çiftçi	f	7	6	15	11		
	Yüzde (%)	17,9%	15,4%	38,5%	28,2%		
Esnaf	f	4	5	15	18		
	Yüzde (%)	9,5%	11,9%	35,7%	42,9%		
Memur	f	6	2	18	23		
	Yüzde (%)	12,2%	4,1%	36,7%	46,9%		
Emekli	f	11	8	38	14		
	Yüzde (%)	15,5%	11,3%	53,5%	19,7%		
Diğer	f	4	1	5	12		
	Yüzde (%)	18,2%	4,5%	22,7%	54,5%		

Çizelge 4.5. Devamı

		Çevre sorunlarının Iğdır için ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz?				Ki-Kare	P
		Hiç Önemli Değil	Biraz Önemli	Önemli	Çok Önemli		
Öğrenci	f	6	1	8	12	38,473	0,031
	Yüzde (%)	22,2%	3,7%	29,6%	44,4%		
İşsiz	f	0	1	8	6		
	Yüzde (%)	0,0%	6,7%	53,3%	40,0%		
İşçi	f	2	8	24	60		
	Yüzde (%)	2,1%	8,5%	25,5%	63,8%		
Ev Hanımı	f	4	6	16	18		
	Yüzde (%)	9,1%	13,6%	36,4%	40,9%		
Çiftçi	f	4	8	9	18		
	Yüzde (%)	10,3%	20,5%	23,1%	46,2%		
Esnaf	f	3	4	14	22		
	Yüzde (%)	7,0%	9,3%	32,6%	51,2%		
Memur	f	3	3	17	26		
	Yüzde (%)	6,1%	6,1%	34,7%	53,1%		
Emekli	f	4	14	26	27		
	Yüzde (%)	5,6%	19,7%	36,6%	38,0%		
Diğer	f	1	2	8	11		
	Yüzde (%)	4,5%	9,1%	36,4%	50,0%		

Çizelge 4.5'te, katılımcıların mesleklerine göre çevre önemi arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği 51,237 ve p değeri 0,001 olarak hesaplanmıştır. Bu p değeri, 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), mesleklerine göre çevre önemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılır. Yani, meslek gruplarından en az biri çevre önemine yönelik farklı bir algıya sahiptir. Mesleklerine göre Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği 38,473 ve p değeri 0,031 olarak bulunmuştur. Bu p değeri, 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), mesleklerine göre Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılır. Yani, meslek gruplarından en az biri Iğdır'daki çevre sorunlarının önemine yönelik farklı bir algıya sahiptir. Bu sonuçlar, mesleklerin hem genel çevre algısı hem de Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi konusundaki görüşlerde belirgin bir rol oynadığını göstermektedir.

Katılımcıların aylık gelir durumlarına göre, “Çevre sizin için ne kadar önemlidir?” ve “Çevre sorunlarının Iğdır için ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz?” sorularına verdiği cevaplara ilişkin bulgular Çizelge 4.5’te gösterilmiştir.

Çizelge 4.6. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre Önemi

		Çevre sizin için ne kadar önemlidir?				Ki-Kare	P
		Hiç Önemli Değil	Önemli Değil	Önemli	Çok Önemli		
0-5000 TL	f	1	1	20	21	93,023	0,001
	Yüzde (%)	2,3%	2,3%	46,5%	48,8%		
5001-10000 TL	f	3	4	1	4		
	Yüzde (%)	25,0%	33,3%	8,3%	33,3%		
10001-15000 TL	f	4	5	4	9		
	Yüzde (%)	18,2%	22,7%	18,2%	40,9%		
15001-20000 TL	f	20	8	8	8		
	Yüzde (%)	45,5%	18,2%	18,2%	18,2%		
20001 TL ve üstü	f	23	14	120	125		
	Yüzde (%)	8,2%	5,0%	42,6%	44,3%		
		Çevre sorunlarının Iğdır için ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz?				Ki-Kare	P
		Hiç Önemli Değil	Biraz Önemli	Önemli	Çok Önemli		
0-5000 TL	f	1	1	14	27	99,196	0,001
	Yüzde (%)	2,3%	2,3%	32,6%	62,8%		
5001-10000 TL	f	4	2	3	3		
	Yüzde (%)	33,3%	16,7%	25,0%	25,0%		
10001-15000 TL	f	4	3	7	8		
	Yüzde (%)	18,2%	13,6%	31,8%	36,4%		
15001-20000 TL	f	10	18	10	6		
	Yüzde (%)	22,7%	40,9%	22,7%	13,6%		
20001 TL ve üstü	f	8	23	96	156		
	Yüzde (%)	2,8%	8,1%	33,9%	55,1%		

Çizelge 4.6’da, katılımcıların aylık gelir durumuna göre çevre önemi arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği 93,023 ve p değeri 0,001 olarak hesaplanmıştır. Bu p değeri, 0,05’ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), aylık gelir durumuna göre çevre önemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılır. Yani, gelir düzeyi farklı gruplar arasında çevre önemine yönelik farklı algılar oluşturmaktadır.

Aylık gelir durumuna göre Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi arasındaki ilişki incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği 99,196 ve p değeri 0,001 olarak bulunmuştur. Bu p değeri, 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), aylık gelir durumuna göre Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılır. Yani, gelir düzeyi farklı gruplar arasında Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik farklı algılar oluşturmaktadır. Bu sonuçlar, gelir durumunun hem genel çevre algısı hem de Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi konusundaki görüşlerde belirgin bir rol oynadığını göstermektedir.

Çizelge 4.2'den başlayarak, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek ve aylık gelir durumu gibi demografik faktörlerin çevre algısı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Cinsiyet ile çevre önemi arasındaki ilişki incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak, cinsiyet ile Iğdır'daki çevre sorunlarına yönelik algı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Yaş ile çevrenin önemi ve Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Eğitim durumu ile çevre önemi ve Iğdır'daki çevre sorunlarının önemi arasında da anlamlı ilişkiler gözlemlenmiştir. Meslek ve aylık gelir durumu da çevre algısı üzerinde etkili olmuştur. Bu bulgular, demografik faktörlerin çevre algısı ve çevre sorunlarının önemi üzerindeki etkilerini anlamak için önemlidir. Özellikle, eğitim düzeyi ve gelir seviyesinin çevre algısı üzerindeki etkileri belirgin bir şekilde görülmüştür. Bu sonuçlar, çevre politikaları ve bilinçlendirme çabalarının demografik farklılıkları dikkate alması gerektiğini vurgulamaktadır.

4.1.3. Çevre İşaretlerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerine göre, hangi çevre işaretleri hakkında bilgi sahip olduklarına ilişkin bulgular Çizelge 4.7'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.7. Cinsiyete Göre Çevre İşaretleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma

				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Kadın	f	40	126	0,70	0,403
	Yüzde (%)	24,1%	75,9%		
Erkek	f	49	189		
	Yüzde (%)	20,6%	79,4%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Kadın	f	118	48	0,00	0,987
	Yüzde (%)	71,1%	28,9%		
Erkek	f	169	69		
	Yüzde (%)	71,0%	29,0%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Kadın	f	98	68	0,51	0,475
	Yüzde (%)	59,0%	41,0%		
Erkek	f	132	106		
	Yüzde (%)	55,5%	44,5%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Kadın	f	135	31	4,03	0,045
	Yüzde (%)	81,3%	18,7%		
Erkek	f	173	65		
	Yüzde (%)	72,7%	27,3%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Kadın	f	86	80	1,31	0,252
	Yüzde (%)	51,8%	48,2%		
Erkek	f	137	101		
	Yüzde (%)	57,6%	42,4%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		

Çizelge 4.7. Devamı

Kadın	f	134	32	0,18	0,670
	Yüzde (%)	80,7%	19,3%		
Erkek	f	188	50		
	Yüzde (%)	79,0%	21,0%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet	14,27	0,001
Kadın	f	113	53		
	Yüzde (%)	68,1%	31,9%		
Erkek	f	117	121		
	Yüzde (%)	49,2%	50,8%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet	6,79	0,009
Kadın	f	93	73		
	Yüzde (%)	56,0%	44,0%		
Erkek	f	102	136		
	Yüzde (%)	42,9%	57,1%		

Çizelge 4.7'de, cinsiyete göre çevre işaretleri hakkında bilgi sahibi olma durumu incelenmiştir. Geri dönüşüm, çevre, alev, ünlem, çöp atma, aşınma, kuru kafa ve çapraz kemikler ile radyasyon uyarısı olmak üzere farklı çevre işaretleri üzerinde durulmuştur. İstatistiksel olarak, bu işaretlerle ilgili bilgi sahibi olma durumu arasında cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. Ki-Kare istatistiği ve p değerlerine dayanarak, bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Örneğin, kuru kafa ve çapraz kemikler işareti için, Kadın ve Erkek grupları arasında Ki-Kare istatistiği 14,27 ve p değeri 0,001 olarak hesaplanmıştır. Bu durum, cinsiyetin kuru kafa ve çapraz kemikler işareti ile bilgi sahibi olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.1. Kuru Kafa ve Çapraz Kemikler

Ancak, diğer işaretler için p değerleri 0,05'ten büyük olduğu için ($p > 0,05$), bu işaretler arasında cinsiyet bazında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna varılır. Bu bulgular, çevre işaretlerine ilişkin bilgi sahibi olma düzeyinin cinsiyetle bağlantılı olmadığını göstermektedir.

Katılımcıların yaşlarına göre, hangi çevre işaretleri hakkında bilgi sahip olduklarına ilişkin bulgular Çizelge 4.8'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.8. Yaşa Göre Çevre İşaretleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma

				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
18-28	f	13	88	10,86	0,03
	Yüzde (%)	12,9%	87,1%		
29-38	f	24	82		
	Yüzde (%)	22,6%	77,4%		
39-48	f	21	79		
	Yüzde (%)	21,0%	79,0%		
49-58	f	18	35		
	Yüzde (%)	34,0%	66,0%		
59 ve üstü	f	13	31		
	Yüzde (%)	29,5%	70,5%		

Çizelge 4.8. Devamı

				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
18-28	f	56	45	18,91	0,00
	Yüzde (%)	55,4%	44,6%		
29-38	f	75	31		
	Yüzde (%)	70,8%	29,2%		
39-48	f	77	23		
	Yüzde (%)	77,0%	23,0%		
49-58	f	44	9		
	Yüzde (%)	83,0%	17,0%		
59 ve üstü	f	35	9		
	Yüzde (%)	79,5%	20,5%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
18-28	f	50	51	16,54	0,00
	Yüzde (%)	49,5%	50,5%		
29-38	f	56	50		
	Yüzde (%)	52,8%	47,2%		
39-48	f	53	47		
	Yüzde (%)	53,0%	47,0%		
49-58	f	35	18		
	Yüzde (%)	66,0%	34,0%		
59 ve üstü	f	36	8		
	Yüzde (%)	81,8%	18,2%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
18-28	f	64	37	15,80	0,00
	Yüzde (%)	63,4%	36,6%		
29-38	f	80	26		
	Yüzde (%)	75,5%	24,5%		
39-48	f	80	20		
	Yüzde (%)	80,0%	20,0%		
49-58	f	46	7		
	Yüzde (%)	86,8%	13,2%		
59 ve üstü	f	38	6		
	Yüzde (%)	86,4%	13,6%		

Çizelge 4.8. Devamı

				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
18-28	f	38	63	25,05	0,00
	Yüzde (%)	37,6%	62,4%		
29-38	f	61	45		
	Yüzde (%)	57,5%	42,5%		
39-48	f	54	46		
	Yüzde (%)	54,0%	46,0%		
49-58	f	36	17		
	Yüzde (%)	67,9%	32,1%		
59 ve üstü	f	34	10		
	Yüzde (%)	77,3%	22,7%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
18-28	f	67	34	27,99	0,00
	Yüzde (%)	66,3%	33,7%		
29-38	f	86	20		
	Yüzde (%)	81,1%	18,9%		
39-48	f	76	24		
	Yüzde (%)	76,0%	24,0%		
49-58	f	50	3		
	Yüzde (%)	94,3%	5,7%		
59 ve üstü	f	43	1		
	Yüzde (%)	97,7%	2,3%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
18-28	f	33	68	53,30	0,00
	Yüzde (%)	32,7%	67,3%		
29-38	f	56	50		
	Yüzde (%)	52,8%	47,2%		
39-48	f	60	40		
	Yüzde (%)	60,0%	40,0%		
49-58	f	44	9		
	Yüzde (%)	83,0%	17,0%		
59 ve üstü	f	37	7		
	Yüzde (%)	84,1%	15,9%		

Çizelge 4.8. Devamı

				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
18-28	f	43	58	8,26	0,08
	Yüzde (%)	42,6%	57,4%		
29-38	f	49	57		
	Yüzde (%)	46,2%	53,8%		
39-48	f	47	53		
	Yüzde (%)	47,0%	53,0%		
49-58	f	35	18		
	Yüzde (%)	66,0%	34,0%		
59 ve üstü	f	21	23		
	Yüzde (%)	47,7%	52,3%		

Çizelge 4.8'deki analizler, yaş gruplarına göre çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumunu incelemiştir. Geri dönüşüm, çevre, alev, ünlem, çöp atma, aşınma, kuru kafa ve çapraz kemikler ile radyasyon uyarısı gibi çevre işaretlerinin her biri için ayrı ayrı Ki-Kare istatistiği ve p değerleri hesaplanmıştır. Geri dönüşüm, çevre, alev, ünlem, çöp atma, aşınma, kuru kafa ve çapraz kemikler için p değerleri 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), yaş grupları arasında çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumu istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir. Bu sonuçlar, yaş gruplarının çevre işaretlerini farklı algıladığını ve bilgi düzeylerinin yaşa göre değiştiğini göstermektedir. Ancak, radyasyon uyarısı için elde edilen p değeri 0,05'ten büyük olduğu için ($p > 0,05$), yaş grupları arasında radyasyon uyarısı ile ilgili bilgi sahibi olma durumu istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu bulgular, yaşın çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumu üzerinde etkili olduğunu ve yaş grupları arasında bu konuda farklılıklar olduğunu göstermektedir. Özellikle, genç ve yaşlı yaş grupları arasında çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma düzeylerinde belirgin farklılıklar olduğu görülmektedir.

Şekil 4.2. Geri Dönüşüm

Katılımcıların eğitim durumlarına göre, hangi çevre işaretleri hakkında bilgi sahip olduklarına ilişkin bulgular Çizelge 4.9’da gösterilmiştir.

Çizelge 4.9. Eğitim Durumuna Göre Çevre İşaretleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma

				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Okur-Yazar Olmayan	f	6	4	41,023	0,001
	Yüzde (%)	60,0%	40,0%		
İlkokul	f	9	9		
	Yüzde (%)	50,0%	50,0%		
Ortaokul	f	17	51		
	Yüzde (%)	25,0%	75,0%		
Lise	f	18	169		
	Yüzde (%)	9,6%	90,4%		
Üniversite	f	39	82		
	Yüzde (%)	32,2%	67,8%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Okur-Yazar Olmayan	f	8	2	1,168	8,883
	Yüzde (%)	80,0%	20,0%		
İlkokul	f	13	5		
	Yüzde (%)	72,2%	27,8%		
Ortaokul	f	51	17		

Çizelge 4.9.Devamı

	Yüzde (%)	75,0%	25,0%		
Lise	f	130	57		
	Yüzde (%)	69,5%	30,5%		
Üniversite	f	85	36		
	Yüzde (%)	70,2%	29,8%		
					
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Okur-Yazar Olmayan	f	9	1		
	Yüzde (%)	90,0%	10,0%		
İlkokul	f	16	2		
	Yüzde (%)	88,9%	11,1%		
Ortaokul	f	45	23		
	Yüzde (%)	66,2%	33,8%	17,702	0,001
Lise	f	95	92		
	Yüzde (%)	50,8%	49,2%		
Üniversite	f	65	56		
	Yüzde (%)	53,7%	46,3%		
					
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Okur-Yazar Olmayan	f	9	1		
	Yüzde (%)	90,0%	10,0%		
İlkokul	f	16	2		
	Yüzde (%)	88,9%	11,1%		
Ortaokul	f	60	8		
	Yüzde (%)	88,2%	11,8%	11,517	0,021
Lise	f	139	48		
	Yüzde (%)	74,3%	25,7%		
Üniversite	f	84	37		
	Yüzde (%)	69,4%	30,6%		
					
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Okur-Yazar Olmayan	f	10	0		
	Yüzde (%)	100,0%	0,0%		
İlkokul	f	15	3		
	Yüzde (%)	83,3%	16,7%	22,387	0,001

Çizelge 4.9.Devamı

Ortaokul	f	42	26		
	Yüzde (%)	61,8%	38,2%		
Lise	f	104	83		
	Yüzde (%)	55,6%	44,4%		
Üniversite	f	52	69		
	Yüzde (%)	43,0%	57,0%		
					
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Okur-Yazar Olmayan	f	9	1		
	Yüzde (%)	90,0%	10,0%		
İlkokul	f	18	0		
	Yüzde (%)	100,0%	0,0%		
Ortaokul	f	61	7		
	Yüzde (%)	89,7%	10,3%		
Lise	f	146	41		
	Yüzde (%)	78,1%	21,9%		
Üniversite	f	88	33		
	Yüzde (%)	72,7%	27,3%		
					
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Okur-Yazar Olmayan	f	9	1		
	Yüzde (%)	90,0%	10,0%		
İlkokul	f	15	3		
	Yüzde (%)	83,3%	16,7%		
Ortaokul	f	52	16		
	Yüzde (%)	76,5%	23,5%		
Lise	f	78	109		
	Yüzde (%)	41,7%	58,3%		
Üniversite	f	76	45		
	Yüzde (%)	62,8%	37,2%		
					
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		

Çizelge 4.9.Devamı

Okur-Yazar Olmayan	f	10	0		
	Yüzde (%)	100,0%	0,0%		
İlkokul	f	15	3		
	Yüzde (%)	83,3%	16,7%		
Ortaokul	f	34	34	63,189	0,001
	Yüzde (%)	50,0%	50,0%		
Lise	f	55	132		
	Yüzde (%)	29,4%	70,6%		
Üniversite	f	81	40		
	Yüzde (%)	66,9%	33,1%		

Çizelge 4.9'daki analizler, eğitim düzeyine göre çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumunu incelemiştir. Geri dönüşüm, çevre, alev, ünlem, çöp atma, aşınma, kuru kafa ve çapraz kemikler ile radyasyon uyarısı gibi çevre işaretlerinin her biri için ayrı ayrı Ki-Kare istatistiği ve p değerleri hesaplanmıştır. Tüm çevre işaretleri için elde edilen p değerleri 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), eğitim düzeyi ile çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Bu sonuçlar, eğitim seviyesinin çevre işaretlerini algılama ve bilgi sahibi olma üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Özellikle, lise ve üniversite mezunlarının çoğunlukla çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olduğu ve bu grupların diğer eğitim seviyelerine göre daha yüksek bir bilgi düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Okur-yazar olmayanlar ve ilkokul mezunlarının ise çevre işaretleri konusunda genellikle daha az bilgi sahibi olduğu gözlemlenmektedir. Bu bulgular, eğitim düzeyinin çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumu üzerinde belirleyici bir faktör olduğunu ve eğitim seviyesi arttıkça çevre işaretlerini algılama ve anlama düzeyinin arttığını göstermektedir.

Şekil 4.3. Çevre

Katılımcıların mesleklerine göre, hangi çevre işaretleri hakkında bilgi sahip olduklarına ilişkin bulgular Çizelge 4.10’da gösterilmiştir.

Çizelge 4.10. Eğitim Durumuna Göre Çevre İşaretleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma

				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Öğrenci	f	8	19	25,626	0,001
	Yüzde (%)	29,6%	70,4%		
İşsiz	f	1	14		
	Yüzde (%)	6,7%	93,3%		
İşçi	f	7	87		
	Yüzde (%)	7,4%	92,6%		
Ev Hanımı	f	12	32		
	Yüzde (%)	27,3%	72,7%		
Çiftçi	f	16	23		
	Yüzde (%)	41,0%	59,0%		
Esnaf	f	13	30		
	Yüzde (%)	30,2%	69,8%		
Memur	f	10	39		
	Yüzde (%)	20,4%	79,6%		
Emekli	f	16	55		
	Yüzde (%)	22,5%	77,5%		
Diğer	f	6	16		
	Yüzde (%)	27,3%	72,7%		

Çizelge 4.10.Devamı

				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Öğrenci	f	19	8	18,233	0,02
	Yüzde (%)	70,4%	29,6%		
İşsiz	f	10	5		
	Yüzde (%)	66,7%	33,3%		
İşçi	f	59	35		
	Yüzde (%)	62,8%	37,2%		
Ev Hanımı	f	34	10		
	Yüzde (%)	77,3%	22,7%		
Çiftçi	f	24	15		
	Yüzde (%)	61,5%	38,5%		
Esnaf	f	31	12		
	Yüzde (%)	72,1%	27,9%		
Memur	f	34	15		
	Yüzde (%)	69,4%	30,6%		
Emekli	f	63	8		
	Yüzde (%)	88,7%	11,3%		
Diğer	f	13	9		
	Yüzde (%)	59,1%	40,9%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Öğrenci	f	18	9	17,669	0,024
	Yüzde (%)	66,7%	33,3%		
İşsiz	f	8	7		
	Yüzde (%)	53,3%	46,7%		
İşçi	f	44	50		
	Yüzde (%)	46,8%	53,2%		
Ev Hanımı	f	32	12		
	Yüzde (%)	72,7%	27,3%		
Çiftçi	f	24	15		
	Yüzde (%)	61,5%	38,5%		
Esnaf	f	21	22		
	Yüzde (%)	48,8%	51,2%		
Memur	f	23	26		
	Yüzde (%)	46,9%	53,1%		

Çizelge 4.10.Devamı

Emekli	f	49	22			
	Yüzde (%)	69,0%	31,0%			
Diğer	f	11	11			
	Yüzde (%)	50,0%	50,0%			
					Ki-Kare	P
		Hayır	Evet			
Öğrenci	f	21	6			
	Yüzde (%)	77,8%	22,2%			
İşsiz	f	9	6			
	Yüzde (%)	60,0%	40,0%			
İşçi	f	65	29			
	Yüzde (%)	69,1%	30,9%			
Ev Hanımı	f	41	3			
	Yüzde (%)	93,2%	6,8%			
Çiftçi	f	29	10		14,721	0,065
	Yüzde (%)	74,4%	25,6%			
Esnaf	f	33	10			
	Yüzde (%)	76,7%	23,3%			
Memur	f	36	13			
	Yüzde (%)	73,5%	26,5%			
Emekli	f	59	12			
	Yüzde (%)	83,1%	16,9%			
Diğer	f	15	7			
	Yüzde (%)	68,2%	31,8%			
					Ki-Kare	P
		Hayır	Evet			
Öğrenci	f	13	14			
	Yüzde (%)	48,1%	51,9%			
İşsiz	f	8	7			
	Yüzde (%)	53,3%	46,7%			
İşçi	f	47	47		14,519	0,069
	Yüzde (%)	50,0%	50,0%			
Ev Hanımı	f	31	13			
	Yüzde (%)	70,5%	29,5%			
Çiftçi	f	26	13			
	Yüzde (%)	66,7%	33,3%			

Çizelge 4.10.Devamı

Esnaf	f	22	21	Ki-Kare	P
	Yüzde (%)	51,2%	48,8%		
Memur	f	23	26	39,094	0,001
	Yüzde (%)	46,9%	53,1%		
Emekli	f	45	26	53,933	0,001
	Yüzde (%)	63,4%	36,6%		
Diğer	f	8	14		
	Yüzde (%)	36,4%	63,6%		
5.3					
		Hayır	Evet		
Öğrenci	f	24	3		
	Yüzde (%)	88,9%	11,1%		
İşsiz	f	9	6		
	Yüzde (%)	60,0%	40,0%		
İşçi	f	65	29		
	Yüzde (%)	69,1%	30,9%		
Ev Hanımı	f	42	2		
	Yüzde (%)	95,5%	4,5%		
Çiftçi	f	31	8		
	Yüzde (%)	79,5%	20,5%		
Esnaf	f	40	3		
	Yüzde (%)	93,0%	7,0%		
Memur	f	31	18		
	Yüzde (%)	63,3%	36,7%		
Emekli	f	65	6		
	Yüzde (%)	91,5%	8,5%		
Diğer	f	15	7		
	Yüzde (%)	68,2%	31,8%		
5.4					
		Hayır	Evet		
Öğrenci	f	17	10		
	Yüzde (%)	63,0%	37,0%		
İşsiz	f	6	9		
	Yüzde (%)	40,0%	60,0%		
İşçi	f	29	65		
	Yüzde (%)	30,9%	69,1%		

Çizelge 4.10.Devamı

Ev Hanımı	f	35	9	Ki-Kare P
	Yüzde (%)	79,5%	20,5%	
Çiftçi	f	28	11	
	Yüzde (%)	71,8%	28,2%	
Esnaf	f	24	19	
	Yüzde (%)	55,8%	44,2%	
Memur	f	23	26	
	Yüzde (%)	46,9%	53,1%	
Emekli	f	54	17	
	Yüzde (%)	76,1%	23,9%	
Diğer	f	14	8	
	Yüzde (%)	63,6%	36,4%	
Öğrenci	f	20	7	
	Yüzde (%)	74,1%	25,9%	
İşsiz	f	5	10	
	Yüzde (%)	33,3%	66,7%	
İşçi	f	34	60	
	Yüzde (%)	36,2%	63,8%	
Ev Hanımı	f	23	21	
	Yüzde (%)	52,3%	47,7%	
Çiftçi	f	25	14	
	Yüzde (%)	64,1%	35,9%	
Esnaf	f	16	27	
	Yüzde (%)	37,2%	62,8%	
Memur	f	20	29	
	Yüzde (%)	40,8%	59,2%	
Emekli	f	38	33	
	Yüzde (%)	53,5%	46,5%	
Diğer	f	14	8	
	Yüzde (%)	63,6%	36,4%	

Çizelge 4.10'daki analizler, katılımcıların eğitim durumuna göre çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumunu incelemiştir. Geri dönüşüm, çevre, alev, ünlem, çöp atma, aşınma, kuru kafa ve çapraz kemikler ile radyasyon uyarısı gibi çevre işaretlerinin her biri için ayrı ayrı Ki-Kare istatistiği ve p değerleri hesaplanmıştır. Tüm

çevre işaretleri için elde edilen p değerleri 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), eğitim durumunun çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna varılır. Örneğin, işsizler arasında çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olanların oranı, diğer gruplara kıyasla genellikle daha yüksektir. Öğrenciler ve emekliler arasında ise çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olanların oranı diğer gruplara kıyasla daha düşüktür. Bu sonuçlar, eğitim durumunun çevre işaretlerini algılama ve anlama üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle, meslek gruplarına göre farklılıklar gözlemlenmektedir. Örneğin, işçiler arasında çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olanların oranı ev hanımları ve memurlar arasındakinden daha yüksektir.

Şekil 4.4. Alev

Katılımcıların aylık gelir durumlarına göre, hangi çevre işaretleri hakkında bilgi sahip olduklarına ilişkin bulgular Çizelge 4.11’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.11. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre İşaretleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma

				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	4	39	57,869	0,001
	Yüzde (%)	9,3%	90,7%		
5001-10000 TL	f	5	7		
	Yüzde (%)	41,7%	58,3%		
10001-15000 TL	f	9	13		
	Yüzde (%)	40,9%	59,1%		
15001-20000 TL	f	27	17		
	Yüzde (%)	61,4%	38,6%		
20001 TL ve üstü	f	44	239		
	Yüzde (%)	15,5%	84,5%		

Çizelge 4.11. Devamı

				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	38	5	15,438	0,004
	Yüzde (%)	88,4%	11,6%		
5001-10000 TL	f	9	3		
	Yüzde (%)	75,0%	25,0%		
10001-15000 TL	f	10	12		
	Yüzde (%)	45,5%	54,5%		
15001-20000 TL	f	27	17		
	Yüzde (%)	61,4%	38,6%		
20001 TL ve üstü	f	203	80		
	Yüzde (%)	71,7%	28,3%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	25	18	38,904	0,001
	Yüzde (%)	58,1%	41,9%		
5001-10000 TL	f	10	2		
	Yüzde (%)	83,3%	16,7%		
10001-15000 TL	f	15	7		
	Yüzde (%)	68,2%	31,8%		
15001-20000 TL	f	42	2		
	Yüzde (%)	95,5%	4,5%		
20001 TL ve üstü	f	138	145		
	Yüzde (%)	48,8%	51,2%		
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	38	5	6,818	0,146
	Yüzde (%)	88,4%	11,6%		
5001-10000 TL	f	10	2		
	Yüzde (%)	83,3%	16,7%		
10001-15000 TL	f	18	4		
	Yüzde (%)	81,8%	18,2%		
15001-20000 TL	f	36	8		
	Yüzde (%)	81,8%	18,2%		

Çizelge 4.11. Devamı

20001 TL ve üstü	f	206	77		
	Yüzde (%)	72,8%	27,2%		
					
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	27	16	24,92	0,001
	Yüzde (%)	62,8%	37,2%		
5001-10000 TL	f	8	4		
	Yüzde (%)	66,7%	33,3%		
10001-15000 TL	f	18	4		
	Yüzde (%)	81,8%	18,2%		
15001-20000 TL	f	35	9		
	Yüzde (%)	79,5%	20,5%		
20001 TL ve üstü	f	135	148		
	Yüzde (%)	47,7%	52,3%		
					
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	38	5	12,05	0,017
	Yüzde (%)	88,4%	11,6%		
5001-10000 TL	f	11	1		
	Yüzde (%)	91,7%	8,3%		
10001-15000 TL	f	19	3		
	Yüzde (%)	86,4%	13,6%		
15001-20000 TL	f	41	3		
	Yüzde (%)	93,2%	6,8%		
20001 TL ve üstü	f	213	70		
	Yüzde (%)	75,3%	24,7%		
					
				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	26	17	52,021	0,001
	Yüzde (%)	60,5%	39,5%		
5001-10000 TL	f	10	2		
	Yüzde (%)	83,3%	16,7%		
10001-15000 TL	f	17	5		
	Yüzde (%)	77,3%	22,7%		
15001-20000 TL	f	44	0		
	Yüzde (%)	100,0%	0,0%		

Çizelge 4.11. Devamı

20001 TL ve üstü	f	133	150	Ki-Kare	P
	Yüzde (%)	47,0%	53,0%		

Çizelge 4.11'deki analizler gelir seviyelerine göre çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumunu incelemiştir. Geri dönüşüm, çevre, alev, ünlem, çöp atma, aşınma, kuru kafa ve çapraz kemikler ile radyasyon uyarısı gibi çevre işaretlerinin her biri için ayrı ayrı Ki-Kare istatistiği ve p değerleri hesaplanmıştır. Tüm çevre işaretleri için elde edilen p değerleri 0,05'ten küçük olduğu için ($p < 0,05$), gelir seviyesinin çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna varılır. Örneğin, 0-5000 TL arasında gelire sahip olan bireylerin çoğunluğunun çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olmadığı, ancak 20001 TL ve üzeri gelire sahip olan bireylerin çoğunluğunun bu işaretler hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Ayrıca, çöp atma ve radyasyon uyarısı gibi çevre işaretleri, gelir seviyesi arttıkça bilgi sahibi olma oranının arttığını göstermektedir. Bu sonuçlar, gelir seviyesinin çevre işaretlerini algılama ve anlama üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Daha yüksek gelir seviyesine sahip bireylerin genellikle çevre işaretlerine daha fazla bilgi sahibi olduğu görülmektedir.

Şekil 4.5. Ünlem

Bu sonuçlar, çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumunun farklı demografik faktörlere bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve gelir seviyesi gibi faktörlerin, bireylerin çevre işaretlerini algılama ve anlama düzeylerini etkilediği belirlenmiştir. Özellikle, eğitim düzeyinin çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma üzerinde belirleyici bir faktör olduğu ve eğitim seviyesi arttıkça bilgi düzeyinin de arttığı görülmüştür. Ayrıca, gelir seviyesinin de çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma üzerinde önemli bir etkisi olduğu ve daha yüksek gelir seviyesine sahip bireylerin genellikle daha fazla bilgiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgular, çevre eğitimi ve farkındalık programlarının demografik farklılıkları dikkate alarak tasarlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

4.1.4. Çevre Sorunları ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerine göre, çevre sorunları ve belediye hizmetlerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 4.12’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.12. Cinsiyete Göre Çevre Sorunları ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Görüşler

		Çevresel sorunlar hayatınızı direkt etkiler?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
Kadın	f	75	75	15	0,363	0,834
	Yüzde (%)	45,5%	45,5%	9,1%		
Erkek	f	114	103	19		
	Yüzde (%)	48,3%	43,6%	8,1%		
		İğdır halkı çevre konusunda yeterince duyarlı mıdır?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		

Çizelge 4.12. Devamı

Kadın	f	13	107	46	14,981	0,001
	Yüzde (%)	7,8%	64,5%	27,7%		
Erkek	f	53	127	58		
	Yüzde (%)	22,3%	53,4%	24,4%		
Belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğunu düşünüyor musunuz?					Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
Kadın	f	19	83	64	23,958	0,001
	Yüzde (%)	11,4%	50,0%	38,6%		
Erkek	f	72	112	54		
	Yüzde (%)	30,3%	47,1%	22,7%		
Iğdır belediyesinin çevre sorunlarıyla ilgili topluma yeterince bilgilendirme yapıyor mu?					Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
Kadın	f	20	97	49	14,533	0,001
	Yüzde (%)	12,0%	58,4%	29,5%		
Erkek	f	63	129	46		
	Yüzde (%)	26,5%	54,2%	19,3%		
Iğdır Belediyesi'nin çevreye dair uygulamalarının çevre sorunlarını çözdüğü ya da kısmen de olsa sorunlarına çözüm önerisi getirdiğini düşünüyor musunuz?					Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
Kadın	f	41	79	46	19,987	0,001
	Yüzde (%)	24,7%	47,6%	27,7%		
Erkek	f	99	109	30		
	Yüzde (%)	41,6%	45,8%	12,6%		

Çizelge 4.12'de, cinsiyete göre çevre sorunları ve belediye hizmetlerine ilişkin algılar incelenmiştir. İstatistiksel analizler, farklı cinsiyet grupları arasında çevresel sorunlara ve belediye hizmetlerine yönelik görüşlerde anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için Ki-Kare istatistiği ve p değerlerine dayanmaktadır. İlk olarak, çevresel sorunların yaşamı direkt etkileyip etkilemediği konusunda cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (Ki-Kare = 0,363, p = 0,834). Ancak, Iğdır halkının çevre konusunda duyarlılığına ilişkin algılar arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Ki-Kare = 14,981, p = 0,001). Kadınlar genellikle Iğdır halkının çevre konusunda daha duyarlı olduğunu düşünmektedir. Belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğuna dair algılar

arasında da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık saptanmıştır (Ki-Kare = 23,958, $p = 0,001$). Erkekler, belediyenin aldığı önlemlerin başarılı olduğunu daha fazla düşünmektedir. Son olarak, Iğdır Belediyesi'nin çevre uygulamalarının etkinliğine dair algılar arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Ki-Kare = 19,987, $p = 0,001$). Kadınlar, belediyenin çevre sorunlarını çözme konusundaki etkinliğine daha az güvenmektedir.

Katılımcıların yaşlarına göre, çevre sorunları ve belediye hizmetlerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 4.13'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.13. Yaşa Göre Çevre Sorunları ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Görüşler

		Çevresel sorunlar hayatınızı direk etkiler?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
18-28	f	66	29	5	29,938	0,001
	Yüzde (%)	66,0%	29,0%	5,0%		
29-38	f	49	47	10		
	Yüzde (%)	46,2%	44,3%	9,4%		
39-48	f	36	54	9		
	Yüzde (%)	36,4%	54,5%	9,1%		
49-58	f	16	28	9		
	Yüzde (%)	30,2%	52,8%	17,0%		
59 ve üstü	f	22	20	1		
	Yüzde (%)	51,2%	46,5%	2,3%		
		Iğdır halkı çevre konusunda yeterince duyarlı mıdır?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
18-28	f	36	41	24	44,21	0,001
	Yüzde (%)	35,6%	40,6%	23,8%		
29-38	f	13	64	29		
	Yüzde (%)	12,3%	60,4%	27,4%		
39-48	f	8	61	31		
	Yüzde (%)	8,0%	61,0%	31,0%		
49-58	f	3	36	14		
	Yüzde (%)	5,7%	67,9%	26,4%		
59 ve üstü	f	6	32	6		
	Yüzde (%)	13,6%	72,7%	13,6%		

Çizelge 4.13. Devamı

		Belediye'nin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğunu düşünüyor musunuz?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
18-28	f	44	33	24	48,29	0,001
	Yüzde (%)	43,6%	32,7%	23,8%		
29-38	f	20	54	32		
	Yüzde (%)	18,9%	50,9%	30,2%		
39-48	f	15	60	25		
	Yüzde (%)	15,0%	60,0%	25,0%		
49-58	f	7	32	14		
	Yüzde (%)	13,2%	60,4%	26,4%		
59 ve üstü	f	5	16	23		
	Yüzde (%)	11,4%	36,4%	52,3%		
		İğdır belediyesinin çevre sorunlarıyla ilgili topluma yeterince bilgilendirme yapıyor mu?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
18-28	f	36	43	22	24,807	0,002
	Yüzde (%)	35,6%	42,6%	21,8%		
29-38	f	16	63	27		
	Yüzde (%)	15,1%	59,4%	25,5%		
39-48	f	21	54	25		
	Yüzde (%)	21,0%	54,0%	25,0%		
49-58	f	6	37	10		
	Yüzde (%)	11,3%	69,8%	18,9%		
59 ve üstü	f	4	29	11		
	Yüzde (%)	9,1%	65,9%	25,0%		
		İğdır Belediyesi'nin çevreye dair uygulamalarının çevre sorunlarını çözdüğü ya da kısmen de olsa sorunlarına çözüm önerisi getirdiğini düşünüyor musunuz?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
18-28	f	50	36	15	20,824	0,008
	Yüzde (%)	49,5%	35,6%	14,9%		
29-38	f	31	56	19		
	Yüzde (%)	29,2%	52,8%	17,9%		
39-48	f	32	45	23		
	Yüzde (%)	32,0%	45,0%	23,0%		
49-58	f	18	22	13		
	Yüzde (%)	34,0%	41,5%	24,5%		
59 ve üstü	f	9	29	6		
	Yüzde (%)	20,5%	65,9%	13,6%		

Çizelge 4.13'te, yaşa göre çevre sorunları ve belediye hizmetlerine yönelik görüşler incelenmiştir. İstatistiksel analizler, farklı yaş grupları arasında çevresel sorunlara ve belediye hizmetlerine ilişkin algılar arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için Ki-Kare istatistiği ve p değerlerine dayanmaktadır. İlk olarak, çevresel sorunların yaşamı direkt etkileyip etkilemediği konusunda yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (Ki-Kare = 29,938, $p = 0,001$). Genç yaş grubundaki bireylerin çevresel sorunlara daha fazla etkilendiği ve daha bilinçli oldukları gözlemlenmektedir. Yaş gruplarına göre, Iğdır halkının çevre konusundaki duyarlılığına ilişkin algılar arasında da anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (Ki-Kare = 44,21, $p = 0,001$). Genç yaş grubundaki bireylerin, yaşlı yaş grubundakilere kıyasla Iğdır halkının çevre konusundaki duyarlılığına daha fazla inandıkları görülmektedir. Belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğuna dair algılar arasında yaş gruplarına göre anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (Ki-Kare = 48,29, $p = 0,001$). Genç yaş grubundaki bireylerin, belediyenin aldığı önlemlerin daha etkili olduğuna inandıkları gözlemlenirken, yaşlı yaş grubundakilerin ise bu konuda daha şüpheli oldukları görülmüştür. Ayrıca, Iğdır Belediyesi'nin çevreye dair uygulamalarının etkinliğine dair algılar arasında yaş gruplarına göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Ki-Kare = 24,807, $p = 0,002$). Genç yaş grubundaki bireylerin, belediyenin çevre sorunlarını çözme konusundaki etkinliğine daha fazla güvendikleri gözlemlenirken, yaşlı yaş grubundakilerin bu konuda daha şüpheli oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, yaşın çevre sorunlarına ve belediye hizmetlerine yönelik algılar üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre, çevre sorunları ve belediye hizmetlerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 4.14'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.14. Eğitim Durumuna Göre Çevre Sorunları ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Görüşler

		Çevresel sorunlar hayatınızı direk etkiler?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
Okur-Yazar Olmayan	f	2	5	3	23,892	0,002
	Yüzde (%)	20,0%	50,0%	30,0%		
İlkokul	f	9	6	3		
	Yüzde (%)	50,0%	33,3%	16,7%		
Ortaokul	f	29	35	3		
	Yüzde (%)	43,3%	52,2%	4,5%		
Lise	f	105	70	11		
	Yüzde (%)	56,5%	37,6%	5,9%		
Üniversite	f	44	62	14		
	Yüzde (%)	36,7%	51,7%	11,7%		
		İğdır halkı çevre konusunda yeterince duyarlı mıdır?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
Okur-Yazar Olmayan	f	2	8	0	22,515	0,004
	Yüzde (%)	20,0%	80,0%	0,0%		
İlkokul	f	2	13	3		
	Yüzde (%)	11,1%	72,2%	16,7%		
Ortaokul	f	10	37	21		
	Yüzde (%)	14,7%	54,4%	30,9%		
Lise	f	44	102	41		
	Yüzde (%)	23,5%	54,5%	21,9%		
Üniversite	f	8	74	39		
	Yüzde (%)	6,6%	61,2%	32,2%		
		Belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğunu düşünüyor musunuz?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
Okur-Yazar Olmayan	f	4	4	2	21,177	0,007
	Yüzde (%)	40,0%	40,0%	20,0%		
İlkokul	f	5	7	6		
	Yüzde (%)	27,8%	38,9%	33,3%		
Ortaokul	f	8	38	22		
	Yüzde (%)	11,8%	55,9%	32,4%		
Lise	f	58	78	51		
	Yüzde (%)	31,0%	41,7%	27,3%		

Çizelge 4.14. Devamı

Üniversite	f	16	68	37	Ki-Kare	P
	Yüzde (%)	13,2%	56,2%	30,6%		
İğdır belediyesinin çevre sorunlarıyla ilgili topluma yeterince bilgilendirme yapıyor mu?					24,973	0,002
		Evet	Kısmen	Hayır		
Okur-Yazar Olmayan	f	4	4	2		
	Yüzde (%)	40,0%	40,0%	20,0%		
İlkokul	f	4	10	4		
	Yüzde (%)	22,2%	55,6%	22,2%		
Ortaokul	f	10	42	16		
	Yüzde (%)	14,7%	61,8%	23,5%		
Lise	f	53	102	32		
	Yüzde (%)	28,3%	54,5%	17,1%		
Üniversite	f	12	68	41		
	Yüzde (%)	9,9%	56,2%	33,9%		
İğdır Belediyesi'nin çevreye dair uygulamalarının çevre sorunlarını çözdüğü ya da kısmen de olsa sorunlarına çözüm önerisi getirdiğini düşünüyor musunuz?					42,199	0,001
		Evet	Kısmen	Hayır		
Okur-Yazar Olmayan	f	8	2	0		
	Yüzde (%)	80,0%	20,0%	0,0%		
İlkokul	f	11	5	2		
	Yüzde (%)	61,1%	27,8%	11,1%		
Ortaokul	f	19	37	12		
	Yüzde (%)	27,9%	54,4%	17,6%		
Lise	f	67	99	21		
	Yüzde (%)	35,8%	52,9%	11,2%		
Üniversite	f	35	45	41		
	Yüzde (%)	28,9%	37,2%	33,9%		

Çizelge 4.14'teki verilere göre, eğitim durumuna göre çevre sorunlarına ve belediye hizmetlerine yönelik görüşler incelenmiştir. İstatistiksel analizler, farklı eğitim seviyelerine sahip gruplar arasında çevre sorunları ve belediye hizmetleriyle ilgili algılar arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için Ki-Kare istatistiği ve p değerlerine dayanmaktadır. İlk olarak, çevresel sorunların yaşamı direkt etkileyip etkilemediği konusunda farklı eğitim seviyelerine sahip gruplar arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (Ki-Kare = 23,892, p = 0,002). Özellikle, üniversite mezunlarının çevresel sorunların etkilerine karşı daha duyarlı olduğu ve eğitim seviyesi

arttıkça çevresel sorunlara karşı duyarlılığın arttığı gözlemlenmektedir. Ayrıca, belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğuna dair algılar arasında eğitim seviyelerine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (Ki-Kare = 21,177, p = 0,007). Lise ve üniversite mezunlarının belediyenin aldığı önlemlerin daha etkili olduğuna inandıkları, ancak okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunlarının daha şüpheli oldukları gözlemlenmiştir. Iğdır halkının çevre konusunda duyarlılığına ilişkin algılar arasında da eğitim seviyelerine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Ki-Kare = 24,973, p = 0,002). Lise ve üniversite mezunlarının, diğer eğitim seviyelerine göre Iğdır halkının çevre konusundaki duyarlılığına daha fazla inandıkları tespit edilmiştir. Son olarak, Iğdır Belediyesi'nin çevreye dair uygulamalarının etkinliğine dair algılar arasında eğitim seviyelerine göre anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (Ki-Kare = 42,199, p = 0,001). Lise ve üniversite mezunlarının, belediyenin çevre sorunlarını çözme konusundaki etkinliğine daha fazla güvendikleri, ancak okur-yazar olmayan ve ilkokul mezunlarının daha şüpheli oldukları gözlemlenmiştir. Bu bulgular, eğitim seviyesinin çevre sorunlarına ve belediye hizmetlerine yönelik algılar üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların mesleklerine göre, çevre sorunları ve belediye hizmetlerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 4.15'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.15. Mesleklerine Göre Çevre Sorunları ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Görüşler

		Çevresel sorunlar hayatınızı direk etkiler?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
Öğrenci	f	14	10	3	18,796	0,279
	Yüzde (%)	51,9%	37,0%	11,1%		
İşsiz	f	8	6	1		
	Yüzde (%)	53,3%	40,0%	6,7%		
İşçi	f	54	32	7		
	Yüzde (%)	58,1%	34,4%	7,5%		
Ev Hanımı	f	21	20	3		
	Yüzde (%)	47,7%	45,5%	6,8%		
Çiftçi	f	13	20	6		
	Yüzde (%)	33,3%	51,3%	15,4%		
Esnaf	f	18	19	5		
	Yüzde (%)	42,9%	45,2%	11,9%		

Çizelge 4.15. Devamı

Memur	f	26	21	2	Ki-Kare	P
	Yüzde (%)	53,1%	42,9%	4,1%		
Emekli	f	24	39	7	43,623	0,001
	Yüzde (%)	34,3%	55,7%	10,0%		
Diğer	f	11	11	0	34,057	0,005
	Yüzde (%)	50,0%	50,0%	0,0%		
İğdir halkı çevre konusunda yeterince duyarlı mıdır?					Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
Öğrenci	f	2	17	8	43,623	0,001
	Yüzde (%)	7,4%	63,0%	29,6%		
İşsiz	f	3	7	5	43,623	0,001
	Yüzde (%)	20,0%	46,7%	33,3%		
İşçi	f	32	37	25	43,623	0,001
	Yüzde (%)	34,0%	39,4%	26,6%		
Ev Hanımı	f	5	33	6	43,623	0,001
	Yüzde (%)	11,4%	75,0%	13,6%		
Çiftçi	f	7	23	9	43,623	0,001
	Yüzde (%)	17,9%	59,0%	23,1%		
Esnaf	f	1	31	11	43,623	0,001
	Yüzde (%)	2,3%	72,1%	25,6%		
Memur	f	6	29	14	43,623	0,001
	Yüzde (%)	12,2%	59,2%	28,6%		
Emekli	f	8	46	17	43,623	0,001
	Yüzde (%)	11,3%	64,8%	23,9%		
Diğer	f	2	11	9	43,623	0,001
	Yüzde (%)	9,1%	50,0%	40,9%		
Belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğunu düşünüyor musunuz?					Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
Öğrenci	f	6	15	6	34,057	0,005
	Yüzde (%)	22,2%	55,6%	22,2%		
İşsiz	f	6	5	4	34,057	0,005
	Yüzde (%)	40,0%	33,3%	26,7%		
İşçi	f	37	30	27	34,057	0,005
	Yüzde (%)	39,4%	31,9%	28,7%		
Ev Hanımı	f	4	23	17	34,057	0,005
	Yüzde (%)	9,1%	52,3%	38,6%		

Çizelge 4.15. Devamı

Çiftçi	f	8	20	11	Ki-Kare	P
	Yüzde (%)	20,5%	51,3%	28,2%		
Esnaf	f	9	23	11		
	Yüzde (%)	20,9%	53,5%	25,6%		
Memur	f	8	30	11		
	Yüzde (%)	16,3%	61,2%	22,4%		
Emekli	f	9	37	25		
	Yüzde (%)	12,7%	52,1%	35,2%		
Diğer	f	4	12	6		
	Yüzde (%)	18,2%	54,5%	27,3%		
İğdır belediyesinin çevre sorunlarıyla ilgili topluma yeterince bilgilendirme yapıyor mu?						
Öğrenci	f	2	17	8		
	Yüzde (%)	7,4%	63,0%	29,6%		
İşsiz	f	3	5	7		
	Yüzde (%)	20,0%	33,3%	46,7%		
İşçi	f	31	38	25		
	Yüzde (%)	33,0%	40,4%	26,6%		
Ev Hanımı	f	7	28	9		
	Yüzde (%)	15,9%	63,6%	20,5%		
Çiftçi	f	11	22	6		
	Yüzde (%)	28,2%	56,4%	15,4%		
Esnaf	f	6	31	6		
	Yüzde (%)	14,0%	72,1%	14,0%		
Memur	f	11	28	10		
	Yüzde (%)	22,4%	57,1%	20,4%		
Emekli	f	9	47	15		
	Yüzde (%)	12,7%	66,2%	21,1%		
Diğer	f	3	10	9		
	Yüzde (%)	13,6%	45,5%	40,9%		
İğdır Belediyesi'nin çevreye dair uygulamalarının çevre sorunlarını çözdüğü ya da kısmen de olsa sorunlarına çözüm önerisi getirdiğini düşünüyor musunuz?					Ki-Kare	P
Öğrenci	f	9	12	6		
	Yüzde (%)	33,3%	44,4%	22,2%		
İşsiz	f	5	5	5		

Çizelge 4.15. Devamı

	Yüzde (%)	33,3%	33,3%	33,3%
İşçi	f	43	35	16
	Yüzde (%)	45,7%	37,2%	17,0%
Ev Hanımı	f	10	26	8
	Yüzde (%)	22,7%	59,1%	18,2%
Çiftçi	f	19	14	6
	Yüzde (%)	48,7%	35,9%	15,4%
Esnaf	f	12	25	6
	Yüzde (%)	27,9%	58,1%	14,0%
Memur	f	20	21	8
	Yüzde (%)	40,8%	42,9%	16,3%
Emekli	f	18	38	15
	Yüzde (%)	25,4%	53,5%	21,1%
Diğer	f	4	12	6
	Yüzde (%)	18,2%	54,5%	27,3%

Çizelge 4.15'teki verilere göre, mesleklerine göre çevre sorunlarına ve belediye hizmetlerine yönelik algılar incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği ve p değerleri, farklı meslek grupları arasında çevre sorunlarına ve belediye hizmetlerine ilişkin algılar arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için kullanılmıştır. Öncelikle, çevresel sorunların yaşamı direkt etkileyip etkilemediği konusunda meslek grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (Ki-Kare = 18,796, p = 0,279). Ancak, çevre konusundaki duyarlılık konusunda meslek grupları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (Ki-Kare = 43,623, p = 0,001). Öğrencilerin ve işsiz bireylerin çevre konusunda daha duyarlı oldukları, çiftçilerin ise diğer meslek gruplarına kıyasla daha az duyarlı oldukları gözlemlenmiştir. Belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğuna dair algılar arasında meslek grupları arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (Ki-Kare = 34,057, p = 0,005). İşsiz bireylerin ve ev hanımlarının belediyenin aldığı önlemlere daha şüpheli yaklaştığı, işçi ve memur gibi çalışan kesimlerin ise daha olumlu görüş belirttikleri gözlemlenmiştir. Iğdır Belediyesi'nin çevreyle ilgili topluma bilgilendirme yapma konusundaki algılar da meslek grupları arasında anlamlı farklılıklar göstermektedir (Ki-Kare = 34,847, p = 0,004). İşsiz bireylerin ve ev hanımlarının belediyenin bilgilendirme faaliyetlerine daha az güvendikleri, işçilerin ve memurların ise daha olumlu görüş

belirttikleri görülmektedir. Son olarak, Iğdır Belediyesi'nin çevre sorunlarına çözüm getirme veya çözüm önerisi sunma konusundaki algılar arasında meslek grupları arasında anlamlı farklılıklar belirlenmemiştir (Ki-Kare = 23,197, p = 0,109). Bu, meslek gruplarının belediyenin çevre sorunlarına yaklaşımı konusunda benzer düşündüklerini işaret etmektedir.

Katılımcıların aylık gelir durumlarına göre, çevre sorunları ve belediye hizmetlerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 4.16'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.16. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre Sorunları ve Belediye Hizmetlerine Yönelik Görüşler

		Çevresel sorunlar hayatınızı direk etkiler?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
0-5000 TL	f	24	16	3	45,269	0,001
	Yüzde (%)	55,8%	37,2%	7,0%		
5001-10000 TL	f	4	5	3		
	Yüzde (%)	33,3%	41,7%	25,0%		
10001-15000 TL	f	5	14	3		
	Yüzde (%)	22,7%	63,6%	13,6%		
15001-20000 TL	f	3	33	7		
	Yüzde (%)	7,0%	76,7%	16,3%		
20001 TL ve üstü	f	153	110	18		
	Yüzde (%)	54,4%	39,1%	6,4%		
		Iğdır halkı çevre konusunda yeterince duyarlı mıdır?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
0-5000 TL	f	3	29	11	22,605	0,004
	Yüzde (%)	7,0%	67,4%	25,6%		
5001-10000 TL	f	3	8	1		
	Yüzde (%)	25,0%	66,7%	8,3%		
10001-15000 TL	f	2	9	11		
	Yüzde (%)	9,1%	40,9%	50,0%		
15001-20000 TL	f	4	35	5		
	Yüzde (%)	9,1%	79,5%	11,4%		
20001 TL ve üstü	f	54	153	76		
	Yüzde (%)	19,1%	54,1%	26,9%		
		Belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğunu düşünüyor musunuz?			Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
0-5000 TL	f	4	25	14	10,478	0,233

Çizelge 4.16. Devamı

	Yüzde (%)	9,3%	58,1%	32,6%		
5001-10000 TL	f	1	7	4		
	Yüzde (%)	8,3%	58,3%	33,3%		
10001-15000 TL	f	7	7	8		
	Yüzde (%)	31,8%	31,8%	36,4%		
15001-20000 TL	f	10	18	16		
	Yüzde (%)	22,7%	40,9%	36,4%		
20001 TL ve üstü	f	69	138	76		
	Yüzde (%)	24,4%	48,8%	26,9%		
İğdır Belediyesinin çevre sorunlarıyla ilgili topluma yeterince bilgilendirme yapıyor mu?					Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
0-5000 TL	f	2	28	13		
	Yüzde (%)	4,7%	65,1%	30,2%		
5001-10000 TL	f	2	6	4		
	Yüzde (%)	16,7%	50,0%	33,3%		
10001-15000 TL	f	5	7	10	16,39	0,037
	Yüzde (%)	22,7%	31,8%	45,5%		
15001-20000 TL	f	11	23	10		
	Yüzde (%)	25,0%	52,3%	22,7%		
20001 TL ve üstü	f	63	162	58		
	Yüzde (%)	22,3%	57,2%	20,5%		
İğdır Belediyesi'nin çevreye dair uygulamalarının çevre sorunlarını çözdüğü ya da kısmen de olsa sorunlarına çözüm önerisi getirdiğini düşünüyor musunuz?					Ki-Kare	P
		Evet	Kısmen	Hayır		
0-5000 TL	f	7	26	10		
	Yüzde (%)	16,3%	60,5%	23,3%		
5001-10000 TL	f	8	1	3		
	Yüzde (%)	66,7%	8,3%	25,0%		
10001-15000 TL	f	11	3	8	50,376	0,001
	Yüzde (%)	50,0%	13,6%	36,4%		
15001-20000 TL	f	27	6	11		
	Yüzde (%)	61,4%	13,6%	25,0%		
20001 TL ve üstü	f	87	152	44		
	Yüzde (%)	30,7%	53,7%	15,5%		

Çizelge 4.16'da, aylık gelir durumuna göre çevre sorunlarına ve belediye hizmetlerine yönelik görüşler incelenmiştir. Ki-Kare istatistiği ve p değerleri, farklı gelir grupları arasında çevre sorunlarına ve belediye hizmetlerine ilişkin algılar arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için kullanılmıştır. Öncelikle, çevresel sorunların yaşamı direkt etkileyip etkilemediği konusunda gelir grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir (Ki-Kare = 45,269, $p = 0,001$). Daha yüksek gelir grubuna sahip bireylerin çevresel sorunların etkisini daha az hissettiği gözlemlenirken, daha düşük gelir grubundaki bireylerin çevresel sorunlardan daha fazla etkilendiği belirlenmiştir. Çevre konusunda duyarlılık konusunda gelir grupları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (Ki-Kare = 22,605, $p = 0,004$). Daha yüksek gelir grubundaki bireylerin çevre konusunda daha duyarlı olduğu ve daha düşük gelir grubundaki bireylerin ise daha az duyarlı olduğu gözlemlenmiştir. Belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğuna dair algılar arasında gelir grupları arasında anlamlı farklılıklar belirlenmemiştir (Ki-Kare = 10,478, $p = 0,233$). Ancak, daha yüksek gelir grubundaki bireylerin belediyenin aldığı önlemlere daha olumlu baktığı görülmüştür. Belediyenin çevreyle ilgili topluma bilgilendirme yapma konusundaki algılar da gelir grupları arasında anlamlı farklılıklar göstermektedir (Ki-Kare = 16,39, $p = 0,037$). Daha yüksek gelir grubundaki bireylerin belediyenin bilgilendirme faaliyetlerine daha olumlu baktığı belirlenmiştir. Son olarak, belediyenin çevre sorunlarına çözüm getirme veya çözüm önerisi sunma konusundaki algılar arasında gelir grupları arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (Ki-Kare = 50,376, $p = 0,001$). Daha yüksek gelir grubundaki bireylerin belediyenin çevre sorunlarına daha olumlu bir yaklaşıma sahip olduğu tespit edilmiştir.

Çizelgeler 4.12 ile 4.16, çevre sorunlarına ve belediye hizmetlerine yönelik algıların farklı değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek ve gelir) açısından incelendiği bir araştırmanın sonuçlarını sunmaktadır.

Özetle, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek ve gelir gibi değişkenlerin çevresel sorunlara ve belediye hizmetlerine yönelik algılar üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Örneğin, kadınlar genellikle çevre konusunda daha duyarlı olduklarını düşünmekte ve belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin başarılı olduğuna daha az inanmaktadırlar. Yaş grupları incelendiğinde, genç bireylerin çevresel sorunlara daha fazla duyarlı olduğu ve belediyenin çevre sorunlarını çözme

konusundaki etkinliğine daha fazla güvendikleri görülmektedir. Benzer şekilde, eğitim seviyesi arttıkça çevresel sorunlara duyarlılığın arttığı ve belediyenin aldığı önlemlerin etkinliğine olan güvenin arttığı gözlemlenmektedir. Gelir düzeyi de algılar üzerinde belirleyici bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Daha yüksek gelir grubuna sahip bireyler genellikle çevre konusunda daha duyarlı olduklarını ve belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlerin daha etkili olduğuna inandıklarını ifade etmektedirler. Bu bulgular, çevre politikalarının ve hizmetlerin tasarımında ve uygulanmasında toplumsal farklılıkların dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, çevre duyarlılığını arttırmaya yönelik çabaların, farklı demografik gruplara ve gelir seviyelerine odaklanması gerektiği sonucuna da işaret etmektedir.

4.1.5. Çevre ile İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklara İlişkin Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerine göre, çevre ile ilgili konularda bilgi alınan kaynaklara ilişkin bulgular Çizelge 4.17’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.17. Cinsiyete Göre Çevre İle İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklar

		Cinsiyetiniz?	
		Kadın	Erkek
Son bir ay içerisinde çevre ile ilgili konularda aldığınız kaynaklar hangileridir?	Hiç bilgi almadım	f	35
		Yüzde (%)	21,2%
	Sosyal ağlar	f	46
		Yüzde (%)	27,9%
	Yerel Televizyon haberleri	f	33
		Yüzde (%)	20,0%
	İnternet	f	22
		Yüzde (%)	13,3%
	Yerel Gazete	f	5
		Yüzde (%)	3,0%
	Belgeseller	f	4
		Yüzde (%)	2,4%
	Halkın görebileceği billboardlara asılmış afişler	f	7
		Yüzde (%)	4,2%
	Dernek, vakıf vb. yayınları	f	4
		Yüzde (%)	2,4%
	Yerel Radyo	f	0
		Yüzde (%)	0,0%
	Diğer	f	9
		Yüzde (%)	5,5%
Ki-Kare		12,767	
p		0,173	

Çizelge 4.17'de cinsiyete göre çevre ile ilgili konularda bilgi alınan kaynaklar incelenmiştir. İstatistiksel analizler, farklı cinsiyet grupları arasında çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için Ki-Kare istatistiği ve p değerleri kullanılmıştır. Ki-Kare istatistiği, 12,767 olarak hesaplanmıştır ve buna karşılık p değeri 0,173'tür. Bu sonuç, cinsiyet ile çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir ($p > 0,05$). Bu nedenle, bu verilere göre, cinsiyetin çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığı söylenebilir. Yani, kadınlar ve erkekler arasında çevre ile ilgili bilgi almanın tercih edilen kaynakları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Katılımcıların yaşlarına göre, çevre ile ilgili konularda bilgi alınan kaynaklara ilişkin bulgular Çizelge 4.18'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.18. Yaşa Göre Çevre İle İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklar

			Yaşınız?				
			18-28	29-38	39-48	49-58	59 ve üstü
Son bir ay içerisinde çevre ile ilgili konularda bilgi aldığımız kaynaklar hangileridir?	Hiç bilgi almadım	f	18	26	22	9	11
		Yüzde (%)	17,8%	24,5%	22,2%	17,0%	25,0%
	Sosyal ağlar	f	46	40	23	12	5
		Yüzde (%)	45,5%	37,7%	23,2%	22,6%	11,4%
	Yerel Televizyon haberleri	f	13	12	18	17	20
		Yüzde (%)	12,9%	11,3%	18,2%	32,1%	45,5%
	İnternet	f	11	7	15	6	0
		Yüzde (%)	10,9%	6,6%	15,2%	11,3%	0,0%
	Yerel Gazete	f	2	3	5	2	3
		Yüzde (%)	2,0%	2,8%	5,1%	3,8%	6,8%
	Belgeseller	f	2	5	4	1	0
		Yüzde (%)	2,0%	4,7%	4,0%	1,9%	0,0%
	Halkın görebileceği billboardlara asılmış afişler	f	1	5	7	3	1
		Yüzde (%)	1,0%	4,7%	7,1%	5,7%	2,3%
	Dernek, vakıf vb. yayınları	f	2	1	1	1	0
		Yüzde (%)	2,0%	0,9%	1,0%	1,9%	0,0%
	Yerel Radyo	f	1	1	1	2	0
		Yüzde (%)	1,0%	0,9%	1,0%	3,8%	0,0%

Çizelge 4.18. Devamı

	f	5	6	3	0	4
Diğer	Yüzde (%)	5,0%	5,7%	3,0%	0,0%	9,1%
Ki-Kare				73,595		
p				0,001		

Çizelge 4.18'de yaşa göre çevre ile ilgili konularda bilgi alınan kaynaklar incelenmiştir. İstatistiksel analizler, farklı yaş grupları arasında çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için Ki-Kare istatistiği ve p değerleri kullanılmıştır. Ki-Kare istatistiği, 73,595 olarak hesaplanmıştır ve buna karşılık p değeri 0,001'dir. Bu sonuç, yaş grubu ile çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgulara dayanarak, yaşın çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu söylenebilir. Farklı yaş grupları, çevre ile ilgili bilgi almak için farklı kaynakları tercih etmektedir. Örneğin, genç yaş grubundaki bireyler daha fazla sosyal medya kullanırken, yaşlı yaş grubundaki bireyler daha fazla yerel televizyon haberlerini tercih etmektedir. Bu nedenle, yaşa göre çevre ile ilgili bilgi alınan kaynakların farklılaştığı ve yaşın bu tercihleri etkilediği söylenebilir.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre, çevre ile ilgili konularda bilgi alınan kaynaklara ilişkin bulgular Çizelge 4.19'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.19. Eğitim Durumuna Göre Çevre İle İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklar

			Eğitim durumunuz nedir?				
			Okur-Yazar Olmayan	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
Son bir ay içerisinde çevre ile ilgili konularda bilgi aldığınız kaynaklar hangileridir?	Hiç bilgi almadım	f	4	4	13	39	26
		Yüzde (%)	40,0%	22,2%	19,1%	20,9%	21,7%
	Sosyal ağlar	f	0	2	14	70	40
		Yüzde (%)	0,0%	11,1%	20,6%	37,4%	33,3%
	Yerel Televizyon haberleri	f	4	5	23	38	10
		Yüzde (%)	40,0%	27,8%	33,8%	20,3%	8,3%
	İnternet	f	0	3	6	13	17
		Yüzde (%)	0,0%	16,7%	8,8%	7,0%	14,2%

Çizelge 4.19. Devamı

	f	0	0	2	6	7
Yerel Gazete	Yüzde (%)	0,0%	0,0%	2,9%	3,2%	5,8%
	f	0	0	3	6	3
Belgeseller	Yüzde (%)	0,0%	0,0%	4,4%	3,2%	2,5%
	f	2	2	2	4	7
Halkın görebileceği billboardlara asılmış afişler	Yüzde (%)	20,0%	11,1%	2,9%	2,1%	5,8%
	f	0	0	1	3	1
Dernek, vakıf vb. yayımları	Yüzde (%)	0,0%	0,0%	1,5%	1,6%	0,8%
	f	0	0	1	3	1
Yerel Radyo	Yüzde (%)	0,0%	0,0%	1,5%	1,6%	0,8%
	f	0	2	3	5	8
Diğer	Yüzde (%)	0,0%	11,1%	4,4%	2,7%	6,7%
Ki-Kare				56,76		
p				0,015		

Çizelge 4.19'da eğitim durumuna göre çevre ile ilgili konularda bilgi alınan kaynaklar incelenmiştir. İstatistiksel analizler, farklı eğitim seviyelerine sahip gruplar arasında çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için Ki-Kare istatistiği ve p değerleri kullanılmıştır. Ki-Kare istatistiği, 56,76 olarak hesaplanmıştır ve buna karşılık p değeri 0,015'tir. Bu sonuç, eğitim durumu ile çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgulara dayanarak, eğitim düzeyinin çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu söylenebilir. Farklı eğitim seviyelerine sahip bireyler, çevre ile ilgili bilgi almak için farklı kaynakları tercih etmektedir. Örneğin, üniversite mezunları daha fazla sosyal medya ve internet kaynaklarını tercih ederken, okur-yazar olmayan bireyler daha fazla yerel televizyon haberlerine güvendiği görülmektedir. Bu nedenle, eğitim seviyesinin çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar üzerinde belirleyici bir faktör olduğu ve farklı eğitim seviyelerine sahip bireylerin bu konuda farklı tercihlerde bulunduğu söylenebilir.

Katılımcıların mesleklerine göre, çevre ile ilgili konularda bilgi alınan kaynaklara ilişkin bulgular Çizelge 4.20'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.20. Mesleğe Göre Çevre İle İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklar

		Mesleğiniz?									
		Öğrenci	İşsiz	İşçi	Ev Hanımı	Çiftçi	Esnaf	Memur	Emekli	Diğer	
Son bir ay içerisinde çevre ile ilgili konularda bilgi aldığımız kaynaklar hangileridir ?	Hiç bilgi almadım	f	5	4	18	9	6	12	11	16	5
		Yüzde (%)	18,5%	26,7 %	19,1 %	20,5%	15,4 %	27,9 %	22,9%	22,5%	22,7%
	Sosyal ağlar	f	7	5	45	8	12	17	15	11	6
		Yüzde (%)	25,9%	33,3 %	47,9 %	18,2%	30,8 %	39,5 %	31,3%	15,5%	27,3%
	Yerel Televizyon haberleri	f	5	0	15	19	5	7	8	20	1
		Yüzde (%)	18,5%	0,0 %	16,0 %	43,2%	12,8 %	16,3 %	16,7%	28,2%	4,5%
	İnternet	f	3	3	8	5	5	0	4	9	2
		Yüzde (%)	11,1%	20,0 %	8,5 %	11,4%	12,8 %	0,0%	8,3%	12,7%	9,1%
	Yerel Gazete	f	3	0	0	1	0	2	2	7	0
		Yüzde (%)	11,1%	0,0 %	0,0 %	2,3%	0,0%	4,7%	4,2%	9,9%	0,0%
	Belgeseller	f	1	1	2	1	3	0	2	2	0
		Yüzde (%)	3,7%	6,7 %	2,1 %	2,3%	7,7%	0,0%	4,2%	2,8%	0,0%
	Halkın görebileceği billboardlara asılmış afişler	f	0	0	1	1	4	3	3	1	4
		Yüzde (%)	0,0%	0,0 %	1,1 %	2,3%	10,3 %	7,0%	6,3%	1,4%	18,2%
	Dernek, vakıf vb. yayınları	f	1	1	1	0	1	0	0	0	1
		Yüzde (%)	3,7%	6,7 %	1,1 %	0,0%	2,6%	0,0%	0,0%	0,0%	4,5%
	Yerel Radyo	f	1	0	0	0	2	1	0	1	0
		Yüzde (%)	3,7%	0,0 %	0,0 %	0,0%	5,1%	2,3%	0,0%	1,4%	0,0%
	Diğer	f	1	1	4	0	1	1	3	4	3
		Yüzde (%)	3,7%	6,7 %	4,3 %	0,0%	2,6%	2,3%	6,3%	5,6%	13,6%
Ki-Kare						120,773					
p						0,001					

Çizelge 4.20'de mesleğe göre çevre ile ilgili konularda bilgi alınan kaynaklar incelenmiştir. İstatistiksel analizler, farklı meslek grupları arasında çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için Ki-Kare istatistiği ve p değerleri kullanılmıştır. Ki-Kare istatistiği, 120,773 olarak

hesaplanmıştır ve buna karşılık p değeri 0,001'dir. Bu sonuç, meslek grupları arasında çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Bu bulgulara dayanarak, mesleklerin çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu söylenebilir. Örneğin, öğrenciler ve işsiz bireyler daha çok sosyal medya ve interneti tercih ederken, işçiler ve ev hanımları daha çok yerel televizyon haberlerine güvendikleri görülmektedir.

Katılımcıların aylık gelir durumlarına göre, çevre ile ilgili konularda bilgi alınan kaynaklara ilişkin bulgular Çizelge 4.21'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.21. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre İle İlgili Konularda Bilgi Alınan Kaynaklar

			Aylık gelir düzeyiniz nedir?				
			0-5000 TL	5001-10000 TL	10001-15000 TL	15001-20000 TL	20001 TL ve üstü
Son Bir Ay İçerisinde Çevre ile İlgili Konularda Bilgi Aldığınız Kaynaklar Hangileridir?	Hiç bilgi almadım	f	12	2	5	9	58
		Yüzde (%)	27,9%	16,7%	22,7%	20,5%	20,6%
	Sosyal ağlar	f	13	4	7	10	92
		Yüzde (%)	30,2%	33,3%	31,8%	22,7%	32,6%
	Yerel Televizyon haberleri	f	13	2	5	7	53
		Yüzde (%)	30,2%	16,7%	22,7%	15,9%	18,8%
	İnternet	f	4	1	1	5	28
		Yüzde (%)	9,3%	8,3%	4,5%	11,4%	9,9%
	Yerel Gazete	f	0	0	1	2	12
		Yüzde (%)	0,0%	0,0%	4,5%	4,5%	4,3%
	Belgeseller	f	0	1	0	3	8
		Yüzde (%)	0,0%	8,3%	0,0%	6,8%	2,8%
	Halkın görebileceği billboardlara asılmış afişler	f	0	2	2	3	10
		Yüzde (%)	0,0%	16,7%	9,1%	6,8%	3,5%
	Dernek, vakıf vb. yayınları	f	1	0	0	2	2
		Yüzde (%)	2,3%	0,0%	0,0%	4,5%	0,7%
	Yerel Radyo	f	0	0	0	2	3
		Yüzde (%)	0,0%	0,0%	0,0%	4,5%	1,1%
	Diğer	f	0	0	1	1	16
		Yüzde (%)	0,0%	0,0%	4,5%	2,3%	5,7%
Ki-Kare					36,634		
p					0,453		

Çizelge 4.21'de aylık gelir durumuna göre çevre ile ilgili konularda bilgi alınan kaynaklar incelenmiştir. İstatistiksel analizler, farklı gelir düzeylerine sahip gruplar arasında çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için Ki-Kare istatistiği ve p değerleri kullanılmıştır. Ki-Kare istatistiği, 36,634 olarak hesaplanmıştır ve buna karşılık p değeri 0,453'tür. Bu p değeri, 0,05'ten büyük olduğu için farklı gelir düzeylerine sahip gruplar arasında çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($p > 0,05$). Bu bulgulara dayanarak, farklı gelir düzeylerine sahip bireylerin çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklarda benzer tercihlere sahip oldukları söylenebilir. Gelir düzeyinin, çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak, bu analizler gelir düzeyinin çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir.

Çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar, bireylerin demografik özelliklerine göre farklılık gösterebilir. Ancak, cinsiyet ve aylık gelir düzeyi gibi bazı faktörlerin çevre bilinci üzerinde belirleyici bir etkisi olmayabilir. Bununla birlikte, yaş, eğitim düzeyi ve meslek gibi diğer faktörlerin çevre ile ilgili bilgi alınan kaynaklar üzerinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Örneğin, gençler daha fazla sosyal medya kullanırken, yaşlılar yerel televizyon haberlerine daha çok güvenebilir. Benzer şekilde, daha yüksek eğitim seviyesine sahip bireyler genellikle internet ve belgeseller gibi dijital kaynakları tercih ederken, daha düşük eğitim seviyesine sahip olanlar yerel televizyon haberlerine daha fazla yönelmektedirler. Meslek grupları da çevre ile ilgili bilgi alınan kaynakları etkileyebilir; örneğin, öğrenciler ve işsiz bireyler daha fazla sosyal medya ve interneti tercih ederken, işçiler ve ev hanımları daha çok yerel televizyon haberlerine güvenmektedir. Bu bulgular, çevre bilincinin geliştirilmesi ve çevresel konuların ele alınması için hedef kitleye yönelik etkili iletişim stratejileri geliştirilirken, demografik faktörlerin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

4.1.6. Çevrenin Korunmasına Yönelik İğdır Halkının Yaptığı Aktivitelere İlişkin Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerine göre, çevrenin korunmasına yönelik yaptığı aktivitelere ilişkin bulgular Çizelge 4.22'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.22. Cinsiyete Göre Çevrenin Korunmasına Yönelik Yapılan Aktiviteler

				Cinsiyetiniz?		Ki-Kare	P
				Kadın	Erkek		
Karşılaştığım çöpleri çöp kutusuna attım			Hayır	f	78	0,821	0,365
				Yüzde (%)	43,6%		
			Evet	f	88		
				Yüzde (%)	39,1%		
Çöplerimi geri dönüşüm için ayırdım			Hayır	f	106	3,571	0,059
				Yüzde (%)	38,0%		
			Evet	f	60		
				Yüzde (%)	48,0%		
Şahsi aracımı daha az kullandım			Hayır	f	134	0,174	0,677
				Yüzde (%)	40,6%		
			Evet	f	32		
				Yüzde (%)	43,2%		
Çöplerimi azaltmaya çalıştım (uzun ömürlü ürün aldım vb.)			Hayır	f	145	5,145	0,230
				Yüzde (%)	43,7%		
			Evet	f	21		
				Yüzde (%)	29,2%		
Ulaşımда çevre dostu yöntemleri (yürüdüm, bisiklet, toplu taşıma araçları vb.) kullandım			Hayır	f	123	1,322	0,250
				Yüzde (%)	39,5%		
			Evet	f	43		
				Yüzde (%)	46,2%		
Hiçbir şey yapmadım			Hayır	f	152	0,026	0,871
				Yüzde (%)	41,0%		
			Evet	f	14		
				Yüzde (%)	42,4%		

Çizelge 4.22'de cinsiyete göre çevrenin korunmasına yönelik yapılan aktiviteler incelenmiştir. İstatistiksel analizler, farklı cinsiyet grupları arasında çevre koruma aktiviteleri arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için Ki-Kare istatistiği ve p değerleri kullanılmıştır. Karşılaştığım çöpleri çöp kutusuna attım aktivitesine ilişkin olarak, Ki-Kare istatistiği 0,821 ve p değeri 0,365 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, cinsiyet ile çöpleri çöp kutusuna atmaya ilişkin aktivite

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir ($p > 0,05$). Çöplerimi geri dönüşüm için ayırdım aktivitesine ilişkin olarak, Ki-Kare istatistiği 3,571 ve p değeri 0,059 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda, p değeri 0,05'ten küçük olmadığı için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Diğer aktiviteler için de benzer şekilde, Ki-Kare istatistikleri ve p değerleri incelendiğinde, cinsiyet ile çevre koruma aktiviteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak, bu analizler cinsiyetin çevrenin korunmasına yönelik yapılan aktiviteler üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Bu nedenle, kadınlar ve erkekler arasında çevre koruma davranışlarının benzer olduğu söylenebilir.

Katılımcıların yaşlarına göre, çevrenin korunmasına yönelik yaptığı aktivitelere ilişkin bulgular Çizelge 4.23'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.23. Yaşa Göre Çevrenin Korunmasına Yönelik Yapılan Aktiviteler

			Yaşınız?					Ki-Kare	P
			18-28	29-38	39-48	49-58	59 ve üstü		
Karşılaştığım çöpleri çöp kutusuna attım	Hayır	f	40	50	35	34	20	13,249	0,010
		Yüzde (%)	22,3%	27,9%	19,6%	19,0%	11,2%		
	Evet	f	61	56	65	19	24		
		Yüzde (%)	27,1%	24,9%	28,9%	8,4%	10,7%		
Çöplerimi geri dönüşüm için ayırdım	Hayır	f	66	76	63	37	37	7,382	0,117
		Yüzde (%)	23,7%	27,2%	22,6%	13,3%	13,3%		
	Evet	f	35	30	37	16	7		
		Yüzde (%)	28,0%	24,0%	29,6%	12,8%	5,6%		
Şahsi aracımı daha az kullandım	Hayır	f	76	86	84	44	40	5,743	0,219
		Yüzde (%)	23,0%	26,1%	25,5%	13,3%	12,1%		
	Evet	f	25	20	16	9	4		
		Yüzde (%)	33,8%	27,0%	21,6%	12,2%	5,4%		
Çöplerimi azaltmaya çalıştım (uzun ömürlü ürün aldım vb.)	Hayır	f	77	86	84	45	40	5,299	0,258
		Yüzde (%)	23,2%	25,9%	25,3%	13,6%	12,0%		
	Evet	f	24	20	16	8	4		
		Yüzde (%)	33,3%	27,8%	22,2%	11,1%	5,6%		

Çizelge 4.23. Devamı

Ulaşımda çevre dostu yöntemleri kullandım (yürüdüm, bisiklet, toplu taşıma araçları vb.)	Hayır	f	78	86	81	43	23	17,62	0,001
		Yüzde (%)	25,1%	27,7%	26,0%	13,8%	7,4%		
	Evet	f	23	20	19	10	21		
		Yüzde (%)	24,7%	21,5%	20,4%	10,8%	22,6%		
Hiçbir şey yapmadım	Hayır	f	96	97	90	48	40	2,019	0,732
		Yüzde (%)	25,9%	26,1%	24,3%	12,9%	10,8%		
	Evet	f	5	9	10	5	4		
		Yüzde (%)	15,2%	27,3%	30,3%	15,2%	12,1%		

Çizelge 4.23'te yaşa göre çevrenin korunmasına yönelik yapılan aktiviteler incelenmiştir. İstatistiksel analizler, farklı yaş grupları arasında çevre koruma aktiviteleri arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığını değerlendirmek için Ki-Kare istatistiği ve p değerleri kullanılmıştır. Karşılaştığım çöpleri çöp kutusuna attım aktivitesine ilişkin olarak, Ki-Kare istatistiği 13,249 ve p değeri 0,010 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, yaş grubu ile çöpleri çöp kutusuna atmaya ilişkin aktivite arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$). Ulaşımda çevre dostu yöntemleri kullandım aktivitesine ilişkin olarak, Ki-Kare istatistiği 17,62 ve p değeri 0,001 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda, p değeri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Diğer aktiviteler için de benzer şekilde, Ki-Kare istatistikleri ve p değerleri incelendiğinde, yaş ile çevre koruma aktiviteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, bu analizler yaşı çevrenin korunmasına yönelik yapılan aktiviteler üzerinde belirleyici bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, farklı yaş gruplarının çevre koruma davranışlarının farklı olduğu söylenebilir.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre, çevrenin korunmasına yönelik yaptığı aktivitelere ilişkin bulgular Çizelge 4.24'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.24. Eğitim Durumuna Göre Çevrenin Korunmasına Yönelik Yapılan Aktiviteler

		Eğitim Durumunuz nedir?						Ki-Kare	P
			Okur-Yazar Olmayan	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite		
Karşılaştığım çöpleri çöp kutusuna attım	Hayır	f	7	13	35	61	63	23,076	0,001
		Yüzde (%)	3,9%	7,3%	19,6%	34,1%	35,2%		
	Evet	f	3	5	33	126	58		
		Yüzde (%)	1,3%	2,2%	14,7%	56,0%	25,8%		
Çöplerimi geri dönüşüm için ayırdım	Hayır	f	9	12	48	124	86	3,066	0,547
		Yüzde (%)	3,2%	4,3%	17,2%	44,4%	30,8%		
	Evet	f	1	6	20	63	35		
		Yüzde (%)	0,8%	4,8%	16,0%	50,4%	28,0%		
Şahsi aracımı daha az kullandım	Hayır	f	9	15	60	150	96	3,16	0,531
		Yüzde (%)	2,7%	4,5%	18,2%	45,5%	29,1%		
	Evet	f	1	3	8	37	25		
		Yüzde (%)	1,4%	4,1%	10,8%	50,0%	33,8%		
Çöplerimi azaltmaya çalıştım (uzun ömürlü ürün aldım vb.)	Hayır	f	8	14	61	154	95	4,016	0,404
		Yüzde (%)	2,4%	4,2%	18,4%	46,4%	28,6%		
	Evet	f	2	4	7	33	26		
		Yüzde (%)	2,8%	5,6%	9,7%	45,8%	36,1%		
Ulaşımда çevre dostu yöntemleri kullandım (yürüdüm, bisiklet, toplu taşıma araçları vb.)	Hayır	f	6	17	47	145	96	7,51	0,111
		Yüzde (%)	1,9%	5,5%	15,1%	46,6%	30,9%		
	Evet	f	4	1	21	42	25		
		Yüzde (%)	4,3%	1,1%	22,6%	45,2%	26,9%		
Hiçbir şey yapmadım	Hayır	f	10	16	58	178	109	8,272	0,082
		Yüzde (%)	2,7%	4,3%	15,6%	48,0%	29,4%		
	Evet	f	0	2	10	9	12		
		Yüzde (%)	0,0%	6,1%	30,3%	27,3%	36,4%		

Çizelge 4.24'te eğitim düzeyine göre çevrenin korunmasına yönelik yapılan aktiviteler incelenmiştir. İstatistiksel analizler, farklı eğitim seviyelerinin çevre koruma aktiviteleri ile ilişkisini değerlendirmek için Ki-Kare istatistiği ve p değerleri kullanılmıştır. Ancak, Çizelgedaki p değerlerine bakıldığında, çoğu durumda p değerleri 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı söylenebilir. Yani, farklı eğitim seviyelerine sahip bireyler arasında çevre koruma

aktiviteleri açısından belirgin bir farklılık olmayabilir. Bu durumda, eğitim düzeyi ile çevre koruma aktiviteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna varılabilir.

Katılımcıların mesleklerine göre, çevrenin korunmasına yönelik yaptığı aktivitelere ilişkin bulgular Çizelge 4.25’te gösterilmiştir.

Çizelge 4.25. Mesleğe Göre Çevrenin Korunmasına Yönelik Yapılan Aktiviteler

		Karşılaştığım çöpleri çöp kutusuna attım		Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Öğrenci	f	12	15	6,217	0,623
	Yüzde (%)	44,4%	55,6%		
İşsiz	f	6	9		
	Yüzde (%)	40,0%	60,0%		
İşçi	f	38	56		
	Yüzde (%)	40,4%	59,6%		
Ev Hanımı	f	21	23		
	Yüzde (%)	47,7%	52,3%		
Çiftçi	f	20	19		
	Yüzde (%)	51,3%	48,7%		
Esnaf	f	24	19		
	Yüzde (%)	55,8%	44,2%		
Memur	f	17	32		
	Yüzde (%)	34,7%	65,3%		
Emekli	f	30	41		
	Yüzde (%)	42,3%	57,7%		
Diğer	f	11	11		
	Yüzde (%)	50,0%	50,0%		
		Çöplerimi geri dönüşüm için ayırdım		Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Öğrenci	f	22	5	4,275	0,831
	Yüzde (%)	81,5%	18,5%		
İşsiz	f	9	6		
	Yüzde (%)	60,0%	40,0%		
İşçi	f	62	32		
	Yüzde (%)	66,0%	34,0%		
Ev Hanımı	f	30	14		
	Yüzde (%)	68,2%	31,8%		
Çiftçi	f	28	11		
	Yüzde (%)	71,8%	28,2%		
Esnaf	f	30	13		
	Yüzde (%)	69,8%	30,2%		
Memur	f	31	18		
	Yüzde (%)	63,3%	36,7%		

Çizelge 4.25. Devamı

Emekli	f	51	20		
	Yüzde (%)	71,8%	28,2%		
Diğer	f	16	6		
	Yüzde (%)	72,7%	27,3%		
Şahsi aracımı daha az kullandım				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Öğrenci	f	25	2		
	Yüzde (%)	92,6%	7,4%		
İşsiz	f	13	2		
	Yüzde (%)	86,7%	13,3%		
İşçi	f	74	20		
	Yüzde (%)	78,7%	21,3%		
Ev Hanımı	f	41	3		
	Yüzde (%)	93,2%	6,8%		
Çiftçi	f	31	8	14,476	0,07
	Yüzde (%)	79,5%	20,5%		
Esnaf	f	36	7		
	Yüzde (%)	83,7%	16,3%		
Memur	f	33	16		
	Yüzde (%)	67,3%	32,7%		
Emekli	f	60	11		
	Yüzde (%)	84,5%	15,5%		
Diğer	f	17	5		
	Yüzde (%)	77,3%	22,7%		
Çöplerimi azaltmaya çalıştım (uzun ömürlü ürün aldım vb.)				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Öğrenci	f	21	6		
	Yüzde (%)	77,8%	22,2%		
İşsiz	f	9	6		
	Yüzde (%)	60,0%	40,0%		
İşçi	f	71	23		
	Yüzde (%)	75,5%	24,5%		
Ev Hanımı	f	41	3		
	Yüzde (%)	93,2%	6,8%		
Çiftçi	f	33	6	14,93	0,061
	Yüzde (%)	84,6%	15,4%		
Esnaf	f	34	9		
	Yüzde (%)	79,1%	20,9%		
Memur	f	44	5		
	Yüzde (%)	89,8%	10,2%		
Emekli	f	61	10		
	Yüzde (%)	85,9%	14,1%		
Diğer	f	18	4		
	Yüzde (%)	81,8%	18,2%		

Çizelge 4.25. Devamı

		Ulaşımda çevre dostu yöntemleri kullandım (yürüdüm, bisiklet, toplu taşıma araçları vb.)		Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Öğrenci	f	22	5	16,196	0,04
	Yüzde (%)	81,5%	18,5%		
İşsiz	f	11	4		
	Yüzde (%)	73,3%	26,7%		
İşçi	f	76	18		
	Yüzde (%)	80,9%	19,1%		
Ev Hanımı	f	28	16		
	Yüzde (%)	63,6%	36,4%		
Çiftçi	f	32	7		
	Yüzde (%)	82,1%	17,9%		
Esnaf	f	38	5		
	Yüzde (%)	88,4%	11,6%		
Memur	f	40	9		
	Yüzde (%)	81,6%	18,4%		
Emekli	f	46	25		
	Yüzde (%)	64,8%	35,2%		
Diğer	f	18	4		
	Yüzde (%)	81,8%	18,2%		
		Hiçbir şey yapmadım		Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
Öğrenci	f	27	0	14,835	0,062
	Yüzde (%)	100,0%	0,0%		
İşsiz	f	14	1		
	Yüzde (%)	93,3%	6,7%		
İşçi	f	89	5		
	Yüzde (%)	94,7%	5,3%		
Ev Hanımı	f	40	4		
	Yüzde (%)	90,9%	9,1%		
Çiftçi	f	35	4		
	Yüzde (%)	89,7%	10,3%		
Esnaf	f	34	9		
	Yüzde (%)	79,1%	20,9%		
Memur	f	46	3		
	Yüzde (%)	93,9%	6,1%		
Emekli	f	67	4		
	Yüzde (%)	94,4%	5,6%		
Diğer	f	19	3		
	Yüzde (%)	86,4%	13,6%		

Çizelge 4.25'te mesleğe göre çevrenin korunmasına yönelik yapılan aktiviteler incelenmiştir. İstatistiksel analizlerde, farklı meslek gruplarının çevre koruma aktiviteleri ile ilişkisi Ki-Kare istatistiği ve p değerleri üzerinden değerlendirilmiştir.

Karşılaştığım çöpleri çöp kutusuna attım, çöplerimi geri dönüşüm için ayırdım, şahsi aracımı daha az kullandım, çöplerimi azaltmaya çalıştım ve ulaşımda çevre dostu yöntemleri kullandım gibi aktiviteler incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, meslek grupları arasında çoğu aktiviteyi gerçekleştirme oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p > 0,05$). Ancak, ulaşımda çevre dostu yöntemleri kullanma konusunda bazı meslek gruplarının farklı eğilimleri olabileceği görülmektedir, çünkü bu aktiviteyi gerçekleştirme oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu bulgular, meslek gruplarının çevre koruma alışkanlıklarının genellikle benzer olduğunu, ancak ulaşımda çevre dostu yöntemleri kullanma konusunda farklılıkların olabileceğini göstermektedir.

Katılımcıların aylık gelir durumlarına göre, çevrenin korunmasına yönelik yaptığı aktivitelere ilişkin bulgular Çizelge 4.26'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.26. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevrenin Korunmasına Yönelik Yapılan Aktiviteler

		Karşılaştığım çöpleri çöp kutusuna attım		Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	7	36	46,955	0,001
	Yüzde (%)	16,3%	83,7%		
5001-10000 TL	f	9	3		
	Yüzde (%)	75,0%	25,0%		
10001-15000 TL	f	17	5		
	Yüzde (%)	77,3%	22,7%		
15001-20000 TL	f	33	11		
	Yüzde (%)	75,0%	25,0%		
20001 TL ve üstü	f	113	170		
	Yüzde (%)	39,9%	60,1%		
		Çöplerimi geri dönüşüm için ayırdım		Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	24	19	14,94	0,005
	Yüzde (%)	55,8%	44,2%		
5001-10000 TL	f	9	3		
	Yüzde (%)	75,0%	25,0%		
10001-15000 TL	f	17	5		
	Yüzde (%)	77,3%	22,7%		

Çizelge 4.26. Devamı

15001-20000 TL	f	40	4		
	Yüzde (%)	90,9%	9,1%		
20001 TL ve üstü	f	189	94		
	Yüzde (%)	66,8%	33,2%		
Şahsi aracımı daha az kullandım				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	42	1		
	Yüzde (%)	97,7%	2,3%		
5001-10000 TL	f	11	1		
	Yüzde (%)	91,7%	8,3%		
10001-15000 TL	f	19	3	10,179	0,038
	Yüzde (%)	86,4%	13,6%		
15001-20000 TL	f	35	9		
	Yüzde (%)	79,5%	20,5%		
20001 TL ve üstü	f	223	60		
	Yüzde (%)	78,8%	21,2%		
Çöplerimi azaltmaya çalıştım (uzun ömürlü ürün aldım vb.)				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	37	6		
	Yüzde (%)	86,0%	14,0%		
5001-10000 TL	f	11	1		
	Yüzde (%)	91,7%	8,3%		
10001-15000 TL	f	18	4	1,91	0,752
	Yüzde (%)	81,8%	18,2%		
15001-20000 TL	f	34	10		
	Yüzde (%)	77,3%	22,7%		
20001 TL ve üstü	f	232	51		
	Yüzde (%)	82,0%	18,0%		
Ulaşımда çevre dostu yöntemleri kullandım (yürüdüm, bisiklet, toplu taşıma araçları vb.)				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	30	13	8,357	0,079
	Yüzde (%)	69,8%	30,2%		
5001-10000 TL	f	7	5		
	Yüzde (%)	58,3%	41,7%		

Çizelge 4.26. Devamı

10001-15000 TL	f	14	8		
	Yüzde (%)	63,6%	36,4%		
15001-20000 TL	f	38	6		
	Yüzde (%)	86,4%	13,6%		
20001 TL ve üstü	f	222	61		
	Yüzde (%)	78,4%	21,6%		
Hiçbir şey yapmadım				Ki-Kare	P
		Hayır	Evet		
0-5000 TL	f	40	3	1,37	0,849
	Yüzde (%)	93,0%	7,0%		
5001-10000 TL	f	10	2		
	Yüzde (%)	83,3%	16,7%		
10001-15000 TL	f	20	2		
	Yüzde (%)	90,9%	9,1%		
15001-20000 TL	f	40	4		
	Yüzde (%)	90,9%	9,1%		
20001 TL ve üstü	f	261	22		
	Yüzde (%)	92,2%	7,8%		

Çizelge 4.26'da aylık gelir durumuna göre çevrenin korunmasına yönelik yapılan aktiviteler incelenmiştir. Karşılaştığım çöpleri çöp kutusuna attım, çöplerimi geri dönüşüm için ayırdım, şahsi aracımı daha az kullandım, çöplerimi azaltmaya çalıştım ve ulaşımında çevre dostu yöntemleri kullandım gibi aktiviteler incelenmiştir. İstatistiksel analizlerde, farklı gelir gruplarının bu aktiviteleri gerçekleştirme oranları arasındaki ilişki Ki-Kare istatistiği ve p değerleri üzerinden değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, çoğu aktiviteyi gerçekleştirme oranları arasında farklı gelir grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($p < 0,05$). Örneğin, çöplerini geri dönüşüm için ayırma ve şahsi aracı daha az kullanma aktivitelerinde gelir düzeyi arttıkça bu aktiviteleri gerçekleştirme eğilimi de artmaktadır. Ancak, çöplerini azaltma ve ulaşımında çevre dostu yöntemleri kullanma aktivitelerinde gelir düzeyi ile bu aktiviteleri gerçekleştirme arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir ($p > 0,05$). Bu bulgular, gelir düzeyinin çevre koruma aktiviteleri üzerinde belirleyici bir faktör olabileceğini göstermektedir, ancak bu ilişkinin aktivitelere göre farklılık gösterebileceğini ortaya koymaktadır.

Analizler sonucunda, cinsiyet ve eğitim düzeyi ile çevre koruma aktiviteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ancak, yaş ve aylık gelir düzeyi ile çevre koruma aktiviteleri arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Özellikle, yaş ve gelir düzeyinin artmasıyla çöpleri çöp kutusuna atma ve şahsi araç kullanımını azaltma gibi çevre koruma aktivitelerinin gerçekleştirme eğilimi artmaktadır. Ancak, belirli aktivitelerde eğilimler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlenmemiştir. Sonuç olarak, yaş ve gelir düzeyinin çevre koruma davranışları üzerinde etkili olduğu ancak diğer faktörlerin bu davranışları belirlemede belirgin bir rol oynamadığı söylenebilir.

4.1.7. Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerine göre, çevre sorunlarının düzeltilmesinde en önemli görevin kime düştüğü ile ifadelerle ilişkin bulgular Çizelge 4.27’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.27. Cinsiyete Göre Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular

		Cinsiyetiniz?	
		Kadın	Erkek
İğdır’ın çevre sorunlarının düzeltilmesi için en önemli görev kime düşmektedir?	Belediyelere	f	40
		Yüzde (%)	24,4%
	İğdır’da yaşayan her bireye	f	74
		Yüzde (%)	45,1%
	Ailelere	f	19
		Yüzde (%)	11,6%
	Valiliğe	f	16
		Yüzde (%)	9,8%
	Diğer	f	15
		Yüzde (%)	9,1%
	Ki-Kare		3,448
	p		0,486

Çizelge 4.27’de, cinsiyete göre çevre sorunlarının düzeltilmesine ilişkin farklı görüşler incelenmiştir. Belediyelere, İğdır’da yaşayan her bireye, ailelere, valiliğe ve diğer faktörlere düşen sorumluluğa ilişkin katılımcıların görüşleri toplanmıştır. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,486’dır. Bu değer, 0,05’ten büyük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Bu durumda, cinsiyetin çevre sorunlarının çözümüne ilişkin farklı görüşler üzerinde

belirleyici bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Kadınlar ve erkekler arasında çevre sorunlarının çözümüne dair görüşler benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların yaşlarına göre, çevre sorunlarının düzeltilmesinde en önemli görevin kime düştüğü ile ifadelere ilişkin bulgular Çizelge 4.28’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.28. Yaşa Göre Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular

			Yaşınız?				
			18-28	29-38	39-48	49-58	59 ve üstü
İğdır’ın çevre sorunlarının düzeltilmesi için en önemli görev kime düşmektedir?	Belediyelere	f	19	20	25	17	22
		Yüzde (%)	19,0%	19,0%	25,3%	32,1%	50,0%
	İğdır’da yaşayan her bireye	f	53	52	44	18	9
		Yüzde (%)	53,0%	49,5%	44,4%	34,0%	20,5%
	Ailelere	f	12	6	12	5	4
		Yüzde (%)	12,0%	5,7%	12,1%	9,4%	9,1%
	Valiliğe	f	5	15	5	6	4
		Yüzde (%)	5,0%	14,3%	5,1%	11,3%	9,1%
	Diğer	f	11	12	13	7	5
		Yüzde (%)	11,0%	11,4%	13,1%	13,2%	11,4%
Ki-Kare					34,302		
p					0,005		

Çizelge 4.28’de, yaşa göre çevre sorunlarının düzeltilmesine ilişkin farklı görüşler incelenmiştir. Belediyelere, İğdır’da yaşayan her bireye, ailelere, valiliğe ve diğer faktörlere düşen sorumluluğa ilişkin katılımcıların farklı yaş gruplarındaki görüşleri toplanmıştır. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,005’tir. Bu değer, 0,05’ten küçük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Bu durumda, yaşın çevre sorunlarının çözümüne dair görüşler üzerinde belirleyici bir etkisinin olduğu söylenebilir. Farklı yaş grupları arasında çevre sorunlarının çözümüne dair farklı görüşler mevcuttur ve bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre, çevre sorunlarının düzeltilmesinde en önemli görevin kime düştüğü ile ifadelere ilişkin bulgular Çizelge 4.29’da gösterilmiştir.

Çizelge 4.29. Eğitim Durumlarına Göre Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular

			Eğitim durumunuz nedir?				
			Okur-Yazar Olmayan	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
İğdır'ın Çevre Sorunlarının Düzeltilmesi İçin En Önemli Görev Kime Düşmektedir?	Belediyelere	f	1	4	28	51	19
		Yüzde(%)	10,0%	22,2%	41,2%	27,4%	16,0%
	İğdır'da yaşayan her bireye	f	2	6	24	97	47
		Yüzde(%)	20,0%	33,3%	35,3%	52,2%	39,5%
	Ailelere	f	2	3	7	15	12
		Yüzde(%)	20,0%	16,7%	10,3%	8,1%	10,1%
	Valiliğe	f	1	2	4	6	22
		Yüzde(%)	10,0%	11,1%	5,9%	3,2%	18,5%
	Diğer	f	4	3	5	17	19
		Yüzde(%)	40,0%	16,7%	7,4%	9,1%	16,0%
Ki-Kare					51,992		
p					0,001		

Çizelge 4.29'da, eğitim durumlarına göre çevre sorunlarının düzeltilmesine ilişkin farklı görüşler incelenmiştir. Katılımcıların okur-yazar olmayan, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite düzeylerindeki eğitim durumlarına göre çevre sorunlarının çözümüne dair görüşleri toplanmıştır. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,001'dir. Bu değer, 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Bu durumda, eğitim düzeyinin çevre sorunlarının çözümüne dair görüşler üzerinde belirleyici bir etkisinin olduğu söylenebilir. Farklı eğitim düzeylerine sahip bireyler arasında çevre sorunlarının çözümüne dair farklı görüşler mevcuttur ve bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır.

Katılımcıların mesleklerine göre, çevre sorunlarının düzeltilmesinde en önemli görevin kime düştüğü ile ifadelerine ilişkin bulgular Çizelge 4.30'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.30. Mesleğe Göre Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular

		İğdır'ın çevre sorunlarının düzeltilmesi için en önemli görev kime düşmektedir?					Ki-Kare	P
		Belediyelere	İğdır'da yaşayan her bireye	Ailelere	Valiliğe	Diğer		
Öğrenci	f	2	12	5	1	7	45,889	0,053
	Yüzde (%)	7,4%	44,4%	18,5%	3,7%	25,9%		
İşsiz	f	6	5	2	1	1		
	Yüzde (%)	40,0%	33,3%	13,3%	6,7%	6,7%		
İşçi	f	17	52	8	7	9		
	Yüzde (%)	18,3%	55,9%	8,6%	7,5%	9,7%		
Ev Hanımı	f	14	15	6	2	6		
	Yüzde (%)	32,6%	34,9%	14,0%	4,7%	14,0%		
Çiftçi	f	12	16	3	3	5		
	Yüzde (%)	30,8%	41,0%	7,7%	7,7%	12,8%		
Esnaf	f	10	22	2	3	6		
	Yüzde (%)	23,3%	51,2%	4,7%	7,0%	14,0%		
Memur	f	11	24	4	8	1		
	Yüzde (%)	22,9%	50,0%	8,3%	16,7%	2,1%		
Emekli	f	28	21	5	7	10		
	Yüzde (%)	39,4%	29,6%	7,0%	9,9%	14,1%		
Diğer	f	3	9	4	3	3		
	Yüzde (%)	13,6%	40,9%	18,2%	13,6%	13,6%		

Çizelge 4.30'da, meslek gruplarına göre çevre sorunlarının düzeltilmesine ilişkin farklı görüşler incelenmiştir. Belediyelere, İğdır'da yaşayan her bireye, ailelere, valiliğe ve diğer seçeneklere olan görüşler meslek gruplarına göre ayrı ayrı belirlenmiştir. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,053'tür. Bu değer, 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Dolayısıyla, meslek grupları arasında çevre sorunlarının çözümüne dair görüşler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Katılımcıların aylık gelir durumlarına göre, çevre sorunlarının düzeltilmesinde en önemli görevin kime düştüğü ile ifadelerine ilişkin bulgular Çizelge 4.31'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.31. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre Sorunlarının Düzeltilmesine İlişkin Bulgular

			Aylık gelir düzeyiniz nedir?				
			0-5000 TL	5001-10000 TL	10001-15000 TL	15001-20000 TL	20001 TL ve üstü
İğdır'ın Çevre Sorunlarının Düzeltilmesi İçin En Önemli Görev Kime Düşmektedir?	Belediyelere	f	16	3	4	9	71
		Yüzde(%)	37,2%	25,0%	18,2%	20,9%	25,3%
	İğdır'da yaşayan her bireye	f	22	5	9	7	133
		Yüzde(%)	51,2%	41,7%	40,9%	16,3%	47,3%
	Ailelere	f	5	1	3	7	23
		Yüzde(%)	11,6%	8,3%	13,6%	16,3%	8,2%
	Valiliğe	f	0	1	3	7	24
		Yüzde(%)	0,0%	8,3%	13,6%	16,3%	8,5%
	Diğer	f	0	2	3	13	30
		Yüzde(%)	0,0%	16,7%	13,6%	30,2%	10,7%
Ki-Kare			39,999				
p			0,001				

Çizelge 4.31'de, aylık gelir düzeylerine göre çevre sorunlarının düzeltilmesine ilişkin farklı görüşler incelenmiştir. Belediyelere, İğdır'da yaşayan her bireye, ailelere, valiliğe ve diğer seçeneklere olan görüşler gelir düzeylerine göre ayrı ayrı belirlenmiştir. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,001'dir. Bu değer, 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Dolayısıyla, aylık gelir düzeyleri arasında çevre sorunlarının çözümüne dair görüşler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Çizelgeler incelendiğinde, çevre sorunlarının çözümüne ilişkin görüşlerin farklı demografik faktörlere göre değiştiği görülmektedir. Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve aylık gelir düzeyi gibi faktörler, katılımcıların çevre sorunlarının çözümüne dair görüşlerinde belirleyici olabilmektedir. Cinsiyet açısından incelendiğinde, kadınlar ve erkekler arasında çevre sorunlarının çözümüne dair görüşlerde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak, yaşa ve eğitim düzeyine göre yapılan analizlerde, yaşın ve eğitim düzeyinin çevre sorunlarının çözümüne dair görüşler üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu görülmüştür. Farklı yaş grupları ve eğitim seviyelerine sahip bireyler arasında çevre sorunlarının çözümüne dair farklı görüşler bulunmakta ve bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır. Meslek gruplarına göre yapılan analizde ise, meslek

gruplarının çevre sorunlarının çözümüne dair görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aylık gelir düzeyine göre ise, gelir düzeyinin çevre sorunlarının çözümüne dair görüşler üzerinde belirleyici bir faktör olduğu ve farklı gelir düzeylerine sahip bireyler arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Analizler, çevre sorunlarının çözümüne ilişkin görüşlerin demografik faktörlere bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve gelir seviyesi gibi faktörler, bireylerin çevre sorunlarının çözümüne dair görüşlerini etkileyebilir. Bu nedenle, çevre politikaları ve programları tasarlarırken demografik farklılıkları dikkate almak önemlidir. Özellikle, yaş ve eğitim düzeyinin çevre koruma çabalarına katılımı artırdığı göz önünde bulundurularak, çeşitli demografik gruplara yönelik etkili iletişim ve eğitim stratejileri geliştirilmelidir. Bu şekilde, toplumun geniş kesimlerinin çevre koruma faaliyetlerine daha aktif katılımı teşvik edilebilir ve çevre sorunlarının çözümünde daha başarılı sonuçlar elde edilebilir.

4.1.8. Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerine göre, çevre sorunlarına etki eden faktörlere ilişkin bulgular Çizelge 4.32’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.32. Cinsiyete Göre Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular

				Cinsiyetiniz?	
				Kadın	Erkek
İğdır'da çevre sorunlarına etki eden faktörler nelerdir?	Toplumsal duyarsızlık	f	48	76	
		Yüzde (%)	28,9%	31,9%	
	Yerel birimlerin iş bilmemesi	f	21	32	
		Yüzde (%)	12,7%	13,4%	
	Kültürel sorun	f	20	29	
		Yüzde (%)	12,0%	12,2%	
	Toplumun konuyu sorun olarak görmemesi	f	34	45	
		Yüzde (%)	20,5%	18,9%	
	Bireysel bıkkınlık	f	11	16	
		Yüzde (%)	6,6%	6,7%	
	İğdır'ın coğrafi konumu ve iklim özellikleri	f	21	27	
		Yüzde (%)	12,7%	11,3%	
	Diğer	f	11	13	
		Yüzde (%)	6,6%	5,5%	
Ki-Kare				0,827	
p				0,991	

Çizelge 4.32'de, cinsiyete göre Iğdır'da çevre sorunlarına etki eden faktörler incelenmiştir. Katılımcıların çevre sorunlarına etki eden faktörler hakkındaki görüşleri toplanmıştır ve cinsiyete göre gruplandırılmıştır. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,991'dir. Bu değer, 0,05'ten çok daha büyük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Bu durumda, cinsiyetin çevre sorunlarına etki eden faktörler üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Kadınlar ve erkekler arasında çevre sorunlarına etki eden faktörler hakkındaki görüşler benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların yaşlarına göre, çevre sorunlarına etki eden faktörlere ilişkin bulgular Çizelge 4.33'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.33. Yaşa Göre Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular

			Yaşınız?				
			18-28	29-38	39-48	49-58	59 ve üstü
İğdir'da çevre sorunlarına etki eden faktörler nelerdir?	Toplumsal duyarsızlık	f	29	42	23	18	12
		Yüzde (%)	28,7%	39,6%	23,0%	34,0%	27,3%
	Yerel birimlerin iş bilmemesi	f	15	7	15	9	7
		Yüzde (%)	14,9%	6,6%	15,0%	17,0%	15,9%
	Kültürel sorun	f	18	14	16	0	1
		Yüzde (%)	17,8%	13,2%	16,0%	0,0%	2,3%
	Toplumsal konuyu sorun olarak görmemesi	f	15	20	21	10	13
		Yüzde (%)	14,9%	18,9%	21,0%	18,9%	29,5%
	Bireysel bıkkınlık	f	9	8	3	4	3
		Yüzde (%)	8,9%	7,5%	3,0%	7,5%	6,8%
	İğdir'ın coğrafik konumu ve iklim özellikleri	f	9	10	15	10	4
		Yüzde (%)	8,9%	9,4%	15,0%	18,9%	9,1%
	Diğer	f	6	5	7	2	4
		Yüzde (%)	5,9%	4,7%	7,0%	3,8%	9,1%
Ki-Kare					36,617		
p					0,048		

Çizelge 4.33'te, yaşa göre Iğdır'da çevre sorunlarına etki eden faktörler incelenmiştir. Katılımcıların çevre sorunlarına etki eden faktörler hakkındaki görüşleri yaş gruplarına göre gruplandırılmıştır. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,048'dir. Bu değer, 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Bu durumda, yaşı çevre sorunlarına etki eden faktörler üzerinde belirleyici bir etkisinin olduğu söylenebilir. Farklı yaş grupları arasında çevre sorunlarına etki eden faktörler hakkındaki görüşler istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre, çevre sorunlarına etki eden faktörlere ilişkin bulgular Çizelge 4.34'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.34. Eğitim Durumuna Göre Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular

			Eğitim Durumunuz nedir?				
			Okur-Yazar Olmayan	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
İğdir'da çevre sorunlarına etki eden faktörler nelerdir?	Toplumsal duyarsızlık	f	1	8	22	70	23
		Yüzde (%)	10,0%	44,4%	32,4%	37,4%	19,0%
	Yerel birimlerin iş bilmemesi	f	2	1	15	19	16
		Yüzde (%)	20,0%	5,6%	22,1%	10,2%	13,2%
	Kültürel sorun	f	0	2	5	25	17
		Yüzde (%)	0,0%	11,1%	7,4%	13,4%	14,0%
	Toplumsal konuyu sorun olarak görmemesi	f	3	1	7	42	26
		Yüzde (%)	30,0%	5,6%	10,3%	22,5%	21,5%
	Bireysel bıkkınlık	f	1	1	6	9	10
		Yüzde (%)	10,0%	5,6%	8,8%	4,8%	8,3%
	İğdir'ın coğrafik konumu ve iklim özellikleri	f	1	4	8	16	19
		Yüzde (%)	10,0%	22,2%	11,8%	8,6%	15,7%
	Diğer	f	2	1	5	6	10
		Yüzde (%)	20,0%	5,6%	7,4%	3,2%	8,3%
Ki-Kare					40,731		
p					0,018		

Çizelge 4.34'te, eğitim durumuna göre İğdır'da çevre sorunlarına etki eden faktörler incelenmiştir. Katılımcıların çevre sorunlarına etki eden faktörler hakkındaki görüşleri eğitim düzeylerine göre gruplandırılmıştır. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,018'dir. Bu değer, 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Bu durumda, eğitim düzeyinin çevre

sorunlarına etki eden faktörler üzerinde belirleyici bir etkisinin olduğu söylenebilir. Farklı eğitim düzeylerine sahip bireyler arasında çevre sorunlarına etki eden faktörler hakkındaki görüşler istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Katılımcıların mesleklerine göre, çevre sorunlarına etki eden faktörlere ilişkin bulgular Çizelge 4.35'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.35. Mesleğe Göre Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular

İğdır'da Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörler Nelerdir?									
		Toplumsal duyarsızlık	Yerel birimlerin iş bilmemesi	Kültürel sorun	Toplumsal konuyu sorun olarak görmemesi	Bireysel bıkınlık	İğdır'ın coğrafik konumu ve iklim özellikleri	Diğer	Ki-Kare
Öğrenci	F	4	2	6	5	2	5		
	Yüzde (%)	14,8%	7,4%	22,2%	18,5%	7,4%	18,5%	11,1%	
İşsiz	F	4	1	1	4	4	0	1	
	Yüzde (%)	26,7%	6,7%	6,7%	26,7%	26,7%	0,0%	6,7%	
İşçi	F	35	12	10	16	6	11	4	
	Yüzde (%)	37,2%	12,8%	10,6%	17,0%	6,4%	11,7%	4,3%	
Ev Hanımı	F	16	5	4	8	2	6	3	
	Yüzde (%)	36,4%	11,4%	9,1%	18,2%	4,5%	13,6%	6,8%	
Çiftçi	F	9	6	5	6	2	8	3	
	Yüzde (%)	23,1%	15,4%	12,8%	15,4%	5,1%	20,5%	7,7%	62,967 0,072
Esnaf	F	22	5	3	4	2	4	3	
	Yüzde (%)	51,2%	11,6%	7,0%	9,3%	4,7%	9,3%	7,0%	
Memur	F	13	8	12	8	1	6	1	
	Yüzde (%)	26,5%	16,3%	24,5%	16,3%	2,0%	12,2%	2,0%	
Emekli	F	16	11	4	24	5	7	4	
	Yüzde (%)	22,5%	15,5%	5,6%	33,8%	7,0%	9,9%	5,6%	
Diğer	F	5	3	4	4	3	1	2	
	Yüzde (%)	22,7%	13,6%	18,2%	18,2%	13,6%	4,5%	9,1%	

Çizelge 4.35'te, meslek gruplarına göre İğdır'da çevre sorunlarına etki eden faktörler incelenmiştir. Katılımcıların çevre sorunlarına etki eden faktörler hakkındaki görüşleri meslek gruplarına göre gruplandırılmıştır. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,072'dir. Bu değer, 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel olarak

anlamli bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Dolayısıyla, meslek grupları arasında çevre sorunlarına etki eden faktörler açısından istatistiksel olarak anlamli bir farklılık bulunmamaktadır.

Katılımcıların aylık gelir durumlarına göre, çevre sorunlarına etki eden faktörlere ilişkin bulgular Çizelge 4.36’da gösterilmiştir.

Çizelge 4.36. Aylık Gelir Durumuna Göre Çevre Sorunlarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular

			Aylık gelir düzeyiniz nedir?				
			0-5000 TL	5001-10000 TL	10001-15000 TL	15001-20000 TL	20001 TL ve üstü
İğdır'da çevre sorunlarına etki eden faktörler nelerdir?	Toplumsal duyarsızlık	f	20	0	6	7	91
		Yüzde (%)	46,5%	0,0%	27,3%	15,9%	32,2%
	Yerel birimlerin iş bilmemesi	f	3	2	6	5	37
		Yüzde (%)	7,0%	16,7%	27,3%	11,4%	13,1%
	Kültürel sorun	f	7	3	1	5	33
		Yüzde (%)	16,3%	25,0%	4,5%	11,4%	11,7%
	Toplumun konuyu sorun olarak görmemesi	f	8	2	1	10	58
		Yüzde (%)	18,6%	16,7%	4,5%	22,7%	20,5%
	Bireysel bıkkınlık	f	2	0	3	4	18
		Yüzde (%)	4,7%	0,0%	13,6%	9,1%	6,4%
	İğdır'ın coğrafik konumu ve iklim özellikleri	f	0	5	5	9	29
		Yüzde (%)	0,0%	41,7%	22,7%	20,5%	10,2%
	Diğer	f	3	0	0	4	17
		Yüzde (%)	7,0%	0,0%	0,0%	9,1%	6,0%
Ki-Kare					47,268		
p					0,003		

Çizelge 4.36'da, aylık gelir düzeylerine göre İğdır'da çevre sorunlarına etki eden faktörler incelenmiştir. Katılımcıların çevre sorunlarına etki eden faktörlere ilişkin görüşleri aylık gelir düzeylerine göre gruplandırılmıştır. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,003'tür. Bu değer, 0,05'ten küçük olduğu için

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Dolayısıyla, aylık gelir düzeyleri arasında çevre sorunlarına etki eden faktörler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Bu bölümdeki analizler, çevre sorunlarına etki eden faktörlerin farklı sosyo-demografik değişkenlere bağlı olarak nasıl değişebileceğini incelemiştir. İlk olarak, cinsiyet üzerinde yapılan analizlerde, kadınlar ve erkekler arasında çevre sorunlarına etki eden faktörler üzerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak, yaş, eğitim düzeyi ve aylık gelir gibi diğer faktörler üzerinde yapılan analizlerde belirgin sonuçlar elde edilmiştir. Yaş grupları arasında çevre sorunlarına etki eden faktörler üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, eğitim düzeyi ve aylık gelir düzeyi de çevre sorunlarına etki eden faktörler üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Ancak, meslek grupları arasında yapılan analizlerde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.9. Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların cinsiyetlerine göre, Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 4.37'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.37. Cinsiyete Göre Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular

			Cinsiyetiniz?	
			Kadın	Erkek
Sizce Iğdır’da yaşanan en önemli çevre sorunu nedir?	Kentsel problemler (trafik, alt yapı eksikliği, yeşil alan azalması vb.)	f	36	61
		Yüzde (%)	37,1%	62,9%
	Hava Kirliliği	f	28	43
		Yüzde (%)	39,4%	60,6%
	Kentsel mekanların kirliliği (cadde, sokak vb.)	f	66	74
		Yüzde (%)	47,1%	52,9%
	Tarımsal kirlilik (aşırı veya bilinçsiz zirai kimyasal veya gübre kullanımı)	f	20	38
		Yüzde (%)	34,5%	65,5%
	Su kirliliği	f	10	13
		Yüzde (%)	43,5%	56,5%
	Diğer	f	6	9
		Yüzde (%)	40,0%	60,0%
Ki-Kare			3,94	
p			0,558	

Çizelge 4.37'deki verilere göre, cinsiyete göre Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşleri incelenmiştir. Kadınlar ve erkekler arasındaki çevre sorunu algısının farklılıklarını değerlendirmek amacıyla yapılan analizde, farklı cinsiyet gruplarından katılımcıların çevre sorunlarına ilişkin tercihleri gösterilmiştir. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,558'dir. Bu değer, 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Dolayısıyla, cinsiyet ile Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu söylemek için yeterli kanıt bulunmamaktadır. Bu durumda, kadınlar ve erkekler arasında çevre sorunlarına ilişkin algıların benzerlik gösterdiği sonucuna varılabilir.

Katılımcıların yaşlarına göre, Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 4.38'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.38. Yaşa Göre Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular

			Yaşınız?				
			18-28	29-38	39-48	49-58	59 ve üstü
Sizce Iğdır’da yaşanan en önemli çevre sorunu nedir?	Kentsel problemler (trafik, alt yapı eksikliği, yeşil alan azalması vb.)	f	24	20	24	13	16
		Yüzde (%)	24,7%	20,6%	24,7%	13,4%	16,5%
	Hava Kirliliği	f	24	19	12	8	8
		Yüzde (%)	33,8%	26,8%	16,9%	11,3%	11,3%
	Kentsel mekanların kirliliği (cadde, sokak vb.)	f	29	44	34	20	13
		Yüzde (%)	20,7%	31,4%	24,3%	14,3%	9,3%
	Tarımsal kirlilik (aşırı veya bilinçsiz zirai kimyasal veya gübre kullanımı)	f	15	13	19	6	5
		Yüzde (%)	25,9%	22,4%	32,8%	10,3%	8,6%
	Su kirliliği	f	6	3	10	3	1
		Yüzde (%)	26,1%	13,0%	43,5%	13,0%	4,3%
	Diğer	f	3	7	1	3	1
		Yüzde (%)	20,0%	46,7%	6,7%	20,0%	6,7%
Ki-Kare			24,561				
p			0,219				

Çizelge 4.38'deki verilere göre, yaşa göre Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşleri incelenmiştir. Farklı yaş gruplarından katılımcıların çevre sorunlarına ilişkin tercihleri gösterilmiştir. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri

0,219'dur. Bu değer, 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Dolayısıyla, yaş ile Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu söylemek için yeterli kanıt bulunmamaktadır. Bu durumda, farklı yaş grupları arasında çevre sorunlarına ilişkin algıların benzerlik gösterdiği sonucuna varılabilir.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre, Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 4.39'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.39. Aylık Gelir Durumuna Göre Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular

			Eğitim Durumunuz nedir?				
			Okur-Yazar Olmayan	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
Sizce Iğdır'da yaşanan en önemli çevre sorunu nedir?	Kentsel problemler (trafik, alt yapı eksikliği, yeşil alan azalması vb.)	f	2	2	16	45	32
		Yüzde (%)	2,1%	2,1%	16,5%	46,4%	33,0%
	Hava Kirliliği	f	3	3	8	31	26
		Yüzde (%)	4,2%	4,2%	11,3%	43,7%	36,6%
	Kentsel mekanların kirliliği (cadde, sokak vb.)	f	4	7	24	74	31
		Yüzde (%)	2,9%	5,0%	17,1%	52,9%	22,1%
	Tarımsal kirlilik (aşırı veya bilinçsiz zirai kimyasal veya gübre kullanımı)	f	0	4	9	28	17
		Yüzde (%)	0,0%	6,9%	15,5%	48,3%	29,3%
	Su kirliliği	f	0	2	6	7	8
		Yüzde (%)	0,0%	8,7%	26,1%	30,4%	34,8%
	Diğer	f	1	0	5	2	7
		Yüzde (%)	6,7%	0,0%	33,3%	13,3%	46,7%
Ki-Kare				24,815			
p				0,209			

Çizelge 4.39'da, eğitim düzeyine göre Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların çevre sorunlarına ilişkin tercihleri eğitim seviyelerine göre gruplandırılmıştır. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,209'dur. Bu değer, 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Dolayısıyla, eğitim seviyesi ile Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu söylemek için yeterli kanıt bulunmamaktadır. Bu durumda, farklı eğitim seviyelerine

sahip bireyler arasında çevre sorunlarına ilişkin algıların benzerlik gösterdiği sonucuna varılabilir.

Katılımcıların mesleklerine göre, Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 4.40'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.40. Mesleğe Göre Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular

Sizce Iğdır'da yaşanan en önemli çevre sorunu nedir?								
		Kentsel problemler (trafik, alt yapı eksikliği, yeşil alan azalması vb.)	Hava Kirliliği	Kentsel mekanların kirliliği (cadde, sokak vb.)	Tarımsal kirlilik (aşırı veya bilinçsiz zirai kimyasal veya gübre kullanımı)	Su kirliliği	Diğer	p
Öğrenci	F	7	4	9	4	2	1	
	Yüzde (%)	7,2%	5,6%	6,4%	6,9%	8,7%	6,7%	
İşsiz	F	4	2	7	1	0	1	
	Yüzde (%)	4,1%	2,8%	5,0%	1,7%	0,0%	6,7%	
İşçi	F	22	22	27	15	7	1	
	Yüzde (%)	22,7%	31,0%	19,3%	25,9%	30,4%	6,7%	
Ev Hanımı	F	9	5	19	5	3	3	
	Yüzde (%)	9,3%	7,0%	13,6%	8,6%	13,0%	20,0%	
Çiftçi	F	10	7	10	8	3	1	
	Yüzde (%)	10,3%	9,9%	7,1%	13,8%	13,0%	6,7%	34,736 0,706
Esnaf	F	9	4	20	3	3	4	
	Yüzde (%)	9,3%	5,6%	14,3%	5,2%	13,0%	26,7%	
Memur	F	10	11	19	5	1	3	
	Yüzde (%)	10,3%	15,5%	13,6%	8,6%	4,3%	20,0%	
Emekli	F	22	10	23	13	3	0	
	Yüzde (%)	22,7%	14,1%	16,4%	22,4%	13,0%	0,0%	
Diğer	F	4	6	6	4	1	1	
	Yüzde (%)	4,1%	8,5%	4,3%	6,9%	4,3%	6,7%	

Çizelge 4.40'ta, meslek gruplarına göre Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların çevre sorunlarına ilişkin tercihleri meslek gruplarına göre gruplandırılmıştır. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,706'dır. Bu değer, 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Dolayısıyla, meslek grupları arasında Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu söylemek için yeterli kanıt bulunmamaktadır. Bu durumda, farklı meslek gruplarındaki bireylerin çevre sorunlarına ilişkin algılarının benzerlik gösterdiği sonucuna varılabilir.

Katılımcıların aylık gelir durumlarına göre, Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşlerine ilişkin bulgular Çizelge 4.41'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.41. Aylık Gelir Durumuna Göre Iğdır'daki En Önemli Çevre Sorunu Görüşlerine İlişkin Bulgular

			Aylık gelir düzeyiniz nedir?				
			0-5000 TL	5001-10000 TL	10001-15000 TL	15001-20000 TL	20001 TL ve üstü
Sizce Iğdır’da yaşanan en önemli çevre sorunu nedir?	Kentsel problemler (trafik, alt yapı eksikliği, yeşil alan azalması vb.)	f	9	4	5	14	65
		Yüzde (%)	20,9%	33,3%	22,7%	31,8%	23,0%
	Hava Kirliliği	f	3	1	4	10	53
		Yüzde (%)	7,0%	8,3%	18,2%	22,7%	18,7%
	Kentsel mekanların kirliliği (cadde, sokak vb.)	f	28	4	9	9	90
		Yüzde (%)	65,1%	33,3%	40,9%	20,5%	31,8%
	Tarımsal kirlilik (aşırı veya bilinçsiz zirai kimyasal veya gübre kullanımı)	f	3	2	2	5	46
		Yüzde (%)	7,0%	16,7%	9,1%	11,4%	16,3%
	Su kirliliği	f	0	1	1	3	18
		Yüzde (%)	0,0%	8,3%	4,5%	6,8%	6,4%
	Diğer	f	0	0	1	3	11
		Yüzde (%)	0,0%	0,0%	4,5%	6,8%	3,9%
Ki-Kare			30,372				
p			0,064				

Çizelge 4.41'deki verilere göre, aylık gelir düzeyine göre Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların farklı gelir düzeylerine göre çevre sorunlarını değerlendirmesi bu Çizelgede sunulmuştur. Yapılan Ki-Kare analizi sonucunda elde edilen p değeri 0,064'tür. Bu değer, 0,05'ten büyük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Dolayısıyla, aylık gelir düzeyi ile Iğdır'daki en önemli çevre sorunu görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu söylemek için yeterli kanıt bulunmamaktadır. Bu durumda, farklı gelir düzeylerine sahip bireylerin Iğdır'daki en önemli çevre sorunu hakkındaki görüşlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Yapılan analizler sonucunda, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek ve aylık gelir düzeyi gibi demografik faktörler ile Iğdır'da yaşanan en önemli çevre sorunu algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bu bulgulara göre, farklı demografik gruplar arasında çevre sorunlarına ilişkin algılar benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek ve gelir düzeyi gibi demografik özelliklerin Iğdır'daki çevre sorunları algısı üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu söylemek için yeterli kanıt bulunmamaktadır. Bu durum, çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve algının demografik faktörlerden bağımsız olarak şekillendiğini göstermektedir.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'de AB koordinasyon sürecine kadar, yerel yönetimlerin karar organlarındaki kişisel çıkarlar, nitelikli personel eksikliği ve çevre sorunlarına yönelik tutumlar nedeniyle gerekli çevre politikalarının oluşturulamaması nedeniyle çevre sorunları giderek büyümüştür. Ancak son dönemde şehirler yürüttükleri faaliyetler ve hazırladıkları projelerle çevre politikalarının uygulanmasında daha aktif rol almaya başlamışlardır. Bu kapsamda Iğdır ilinde yerel halk arasında çevre politikalarının uygulanma boyutlarını belirlemek amacıyla bir saha çalışması yapılmıştır.

Günümüz yerel yönetim anlayışında vatandaş memnuniyeti, hizmet ve yaşam kalitesi kavramları belediyeler için daha merkezi bir yer tutmaktadır. Beklentilerdeki farklılıklar hizmet kalitesinin kişiden kişiye değişmesine neden olmaktadır. Vatandaşın memnuniyet düzeyi ve beklentileri; yaş, medeni durum, cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim, meslek ve istihdam edilen sektör gibi pek çok demografik özelliğe göre farklılık gösterebilmektedir (Albayrak vd., 2015). Bu bağlamda çalışmada Iğdır kentindeki çevre sorunları, çevre hizmetlerinin yeterliliği ve buna ilişkin öneriler demografik özelliklere göre karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçları, kadın ve erkeklerin çevre sorunları ve hizmetlerin yeterliliği konusunda farklı görüşlere sahipken, önerilere ilişkin görüşlerinin benzer olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kadınların erkeklere göre daha fazla çevre sorunu ve belediye hizmetlerini daha yeterli algıladıkları söylenebilir. Güllü (2007) tarafından yapılan araştırma kadınların çevre sorunlarına daha duyarlı olduğunu göstermektedir.

Iğdır'da yaşayan insanların eğitim düzeylerine bağlı olarak çevre konularında benzer görüşlere sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Ancak konsey hizmetleri ile önerilere ilişkin algıları arasında önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu bağlamda lise ve üniversite mezunlarına göre daha fazla hizmet sunmanın yeterli olduğuna inandıkları tespit edilmiştir. Akyıldız'ın (2012) Uşak İlinde belediye hizmetlerinden memnuniyet üzerine yaptığı çalışmada, katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça belediye hizmetlerinin yetersiz olduğu görüşünün de arttığı tespit edilmiştir. Ancak Kurgun ve diğerleri (2008) ise Karşıyaka ili için yaptıkları başka bir çalışmada ise tam tersini gözlemlemiş; belediye hizmetlerinin yeterliliğine ilişkin değerlendirmelerinde üniversite ve lise mezunlarının, ilkokul mezunlarına göre belediye hizmetlerini daha yeterli algıladıkları

ortaya çıkmıştır. Bu durum her bireyin farklı beklentiler nedeniyle hizmet kalitesini farklı algılamasıyla açıklanabilir (Albayrak vd., 2015). Ancak her çalışma farklı bir evrene uygulandığından bulgular benzersizdir (Albayrak vd., 2015).

Ayrıca Iğdır'daki üniversite mezunlarının ilkökul mezunlarına göre bu önerilere daha fazla katıldığı söylenebilir. Güllü (2007) tarafından yapılan araştırmada eğitim durumu ile çevre bilinci arasında paralel bir ilişki tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça çevre bilincinin de arttığı görülmektedir. Iğdır'ın yapılan araştırmada üniversite mezunlarının ilkökul mezunlarına göre daha fazla öneride bulunması bu duyarlılığın bir sonucu olarak açıklanabilir.

Farklı meslek gruplarından katılımcıların çevre sorunlarına ve hizmetlerin yeterliliğine farklı baktıkları gözlenmiştir. Dolayısıyla memur, işçi, emekli ve ev hanımlarının çiftçilere, öğrencilere vb. göre kendilerini daha fazla çevre sorunlarıyla karşı karşıya algıladıkları söylenebilir. Ayrıca iş adamı/işverenlerin serbest meslek sahiplerinin ve öğrencilerin diğerlerine göre daha fazla çevre sorunu yaşadıklarına inandıkları, öğrencilerin ise serbest meslek sahibi kişilerin diğerlerine göre daha fazla çevre sorunu yaşadıklarına inandıkları ortaya çıkmıştır. Memurların hizmet yeterliliği konusunda çalışanlara, emeklilere ve diğerlerine göre daha olumlu görüşe sahip oldukları görülmektedir. Bu önerilere ilişkin çeşitli meslek gruplarının görüşlerinin benzer olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların çevre sorunlarına ve hizmet yeterliliğine yönelik düşünceleri aylık gelir durumlarına göre farklılık göstermiştir. Daha yüksek gelir grubuna sahip bireylerin çevresel sorunları daha az hissettiği ve çevre konusunda daha duyarlı olduğu gözlemlenirken, daha düşük gelir grubundaki bireylerin çevresel sorunlardan daha fazla etkilendiği ve daha az duyarlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, daha yüksek gelir grubundaki bireylerin belediyenin çevre sorunlarına yönelik aldığı önlemlere, bilgilendirme faaliyetlerine ve çözüm önerilerine daha olumlu baktığı belirlenmiştir.

Bu bulgular, çevresel sorunların algılanması ve çözümüne yönelik politika ve uygulamalarda gelir gruplarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Daha düşük gelir grubundaki bireylerin çevresel etkilerden daha fazla etkilendiğini göstermek, bu grupların daha fazla desteklenmesi ve korunması gerektiğini işaret etmektedir. Ayrıca, belediyelerin çevre sorunlarına yönelik politika ve uygulamalarında

gelir eşitsizliğini azaltacak ve toplumsal farkındalığı artıracak adımlar atması önemlidir. Bu çerçevede, çevre konusunda eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin daha geniş kitlelere ulaşması ve çevresel adaletin sağlanması için çaba sarf edilmesi gerekmektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, gençlerin sosyal medya gibi dijital platformlara daha fazla güvendiği, yaşlıların ise yerel televizyon haberlerine daha çok yönelme eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Benzer şekilde, eğitim seviyesi daha yüksek olan bireylerin dijital kaynakları tercih ettiği, daha düşük eğitim seviyesine sahip olanların ise yerel televizyon haberlerine daha fazla güvendiği gözlemlenmektedir. Meslek grupları da bu tercihleri etkileyebilir; örneğin, öğrenciler ve işsiz bireylerin sosyal medya ve interneti daha fazla tercih ettiği, işçilerin ve ev hanımlarının ise yerel televizyon haberlerine daha çok güvendiği belirtilmektedir.

Bu bulgular ışığında, çevre bilincinin geliştirilmesi için hedef kitleye yönelik etkili iletişim stratejileri belirlenirken demografik faktörlerin dikkate alınması önemlidir. İletişim stratejilerinin yaş, eğitim seviyesi, meslek gibi demografik özelliklere göre özelleştirilmesi, çevresel bilgiye erişimi artırabilir ve çevre konularının daha geniş kitlelere etkili bir şekilde ulaştırılmasını sağlayabilir. Bu da toplumsal çevre bilincinin artırılması ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasına katkıda bulunabilir.

Analizler sonucunda, cinsiyet ve eğitim düzeyi ile çevre koruma aktiviteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ancak, yaş ve aylık gelir düzeyi ile çevre koruma aktiviteleri arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Özellikle, yaş ve gelir düzeyinin artmasıyla çöpleri çöp kutusuna atma ve şahsi araç kullanımını azaltma gibi çevre koruma aktivitelerinin gerçekleştirme eğilimi artmaktadır. Ancak, belirli aktivitelerde eğilimler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlenmemiştir.

Bu bulgular ışığında, çevre koruma faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve toplumsal çevre bilincinin artırılması için yaş ve gelir düzeyinin önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Özellikle, genç ve düşük gelir grubundaki bireylerin çevre koruma aktivitelerine katılımını teşvik etmek için özel çabalar gösterilmelidir. Ayrıca, çevre koruma bilincinin yaygınlaştırılması için yaşamın farklı evrelerinde ve farklı gelir düzeylerindeki bireylerin ihtiyaçlarına uygun iletişim stratejileri ve programlar

geliştirilmelidir. Bu stratejiler, çevre koruma davranışlarını teşvik etmek ve sürdürülebilir yaşamı desteklemek için etkili bir araç olabilir.

Elde edilen bulgular, çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma durumunun farklı demografik faktörlere bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve gelir seviyesi gibi faktörlerin, bireylerin çevre işaretlerini algılama ve anlama düzeylerini etkilediği belirlenmiştir. Özellikle, eğitim düzeyinin çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma üzerinde belirleyici bir faktör olduğu ve eğitim seviyesi arttıkça bilgi düzeyinin de arttığı görülmüştür. Ayrıca, gelir seviyesinin de çevre işaretlerine yönelik bilgi sahibi olma üzerinde önemli bir etkisi olduğu ve daha yüksek gelir seviyesine sahip bireylerin genellikle daha fazla bilgiye sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Bu bulgular, çevre eğitimi ve farkındalık programlarının demografik farklılıkları dikkate alarak tasarlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle, eğitim seviyesi düşük olan gruplara yönelik olarak daha erişilebilir ve anlaşılabilir eğitim materyalleri oluşturulmalıdır. Ayrıca, çevre eğitimi ve farkındalık programlarının çeşitli yaş gruplarına ve gelir seviyelerine hitap edecek şekilde tasarlanması önemlidir. Bu programlar, toplumun farklı kesimlerine ulaşarak çevre bilincinin artırılmasına ve sürdürülebilir yaşamı destekleyen davranışların teşvik edilmesine yardımcı olabilir.

Çetin (2012) tarafından yapılan çalışmada vatandaşlar, çevre bilincinin artırılması, belediye personelinin eğitilmesi ve şikâyetleri değerlendirecek bir çevre ofisi kurulması amacıyla Çankaya Belediyesi'nin halka yönelik düzenlediği seminer ve kurslara katılmalarına rağmen, vatandaşlar bu görüşe katılmamışlardır. Çevreyi kirletenlere verilecek cezaların artırılması düşüncesiyle. Bu durum Iğdır Kent halkının Çankaya Kenti'nden farklı olarak Iğdır Kenti'nin çevresel hizmetlerinin daha yeterli olduğuna inandığını, ancak çevrenin korunması, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi konusunda daha bilinçli olmaları nedeniyle Iğdır Kent Hükümeti'nin gerekli önlemleri almasını beklediklerini göstermektedir. Daha fazla iş. Belediyelerin bu çevre sorunlarıyla ilgilendikleri, ayrıca vatandaşların bu çalışmaları sadece belediyelerin sorumluluğu olarak görmedikleri, çevre konularında kendilerini sorumlu gördükleri, çalıştaylara veya kurslara katılarak çevre faaliyetlerinde aktif rol almak istedikleri açıklanabilir. Ancak tek başına bu verilerden katılım konusunda kesin çıkarımlar

yapmak doğru olmasa da yerel halkın yönetime katılma konusunda kısmen yeterli bir siyasi kültüre sahip olduğu yönünde yaygın bir görüş vardır. Özmen ve Zeren (2010: 172) tarafından Karaman ilinde yapılan başka bir çalışmada; katılımcıların önemli bir çoğunluğu (% 82,3'ü) belediye hizmetlerinin yetersiz olduğunu ve karar ve uygulamalara halkın dâhil edilmesi gerektiğini (% 87,5) belirtirken, bu kişilerin % 82,1'sinin belediyeye hiç şikâyetle bulunmadığı, % 89,8'inin ise belediye meclisi toplantılarına hiç katılmadıklarını ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda katılım düşüncesinin davranışa dönüşmediği görülmüştür.

Analizler, çevre sorunlarının çözümüne ilişkin görüşlerin demografik faktörlere bağlı olarak değiştiğini göstermektedir. Bu nedenle, çevre politikaları ve programları tasarlarken cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve gelir seviyesi gibi demografik farklılıkları dikkate almak önemlidir. Yaş ve eğitim düzeyinin çevre koruma çabalarına katılımı artırması göz önünde bulundurularak, çeşitli demografik gruplara yönelik etkili iletişim ve eğitim stratejileri geliştirilmelidir. Bu şekilde, toplumun geniş kesimlerinin çevre koruma faaliyetlerine daha aktif katılımı teşvik edilebilir ve çevre sorunlarının çözümünde daha başarılı sonuçlar elde edilebilir.

Yapılan analizler sonucunda, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek ve aylık gelir düzeyi gibi demografik faktörler ile Iğdır'da yaşanan en önemli çevre sorunu algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bu bulgulara göre, farklı demografik gruplar arasında çevre sorunlarına ilişkin algılar benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla, demografik özelliklerin Iğdır'daki çevre sorunları algısı üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu söylemek için yeterli kanıt bulunmamaktadır. Bu durum, çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve algının demografik faktörlerden bağımsız olarak şekillendiğini göstermektedir. Bu bağlamda, çevre bilincinin artırılması ve çevresel konuların ele alınması için demografik farklılıkları dikkate alarak kapsayıcı iletişim ve eğitim stratejileri geliştirilmesi önemlidir.

KAYNAKÇA

- 3154 Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3154.pdf>, (Erişim: 19.09.2024).
- 4848 Sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, <https://teftis.ktb.gov.tr/yazdir?B41EFCE4C2A1AD43B6328B18FF3DCFAB>, (Erişim: 19.09.2024).
- Adıgüzel, Ş. (2012). 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi*, 6(13), 153- 176.
- Aksu, S. (2017). 2011 Yılında Çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler ile Yapılan Düzenlemelere İlişkin Genel Bir Değerlendirme. *Yasama Dergisi*, (35), 26-44.
- Akyıldız, F. (2012). Belediye Hizmetleri ve Vatandaş Memnuniyeti: Uşak Belediyesi Örneği. *Journal of Yaşar University*, 4415-4436.
- Albayrak, A. S., Savaş, F. ve Baltacı, M. (2015). Belediye tarafından sunulan hizmetlerde vatandaş memnuniyetinin ölçülmesi: Rize Belediyesi Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 24(3), 1-44.
- Alıcı, O. V. ve Işıldaklı, B. (2020). Büyükşehir Belediyelerinde Yağmur Sularının Uzaklaştırılması Görevi. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 8(2), 125-139.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu S., Yıldırım, E. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi Yayını.
- Atauz, A. (1994). Çevreci Hareketlerin Türkiye'yi Sarsmayan On Yılı. *Birikim*, Çevre Özel Sayısı, 17-22.
- Balkaya, F. (2014). Yeni toplumsal hareket çeşidi olarak çevreci hareketler. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 3(5), 41-50.
- Baykal, T. (2010). Türkiye'de Çevre Yönetim Sisteminin Yerel Örgütlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(7), 476-492.

- Bektaş, A. (2007). *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi* (3. Baskı). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bozkurt, Y. (2013). *Çevre Sorunları ve Politikaları*. Bursa: Ekin.
- Bozkurt, Y. ve Bayansar, R. (2016). Yeni toplumsal hareketler çerçevesinde çevreci hareket ve Gezi Parkı olayları. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 276-293.
- Budak, S. (2004). Uluslararası Çevre Düzenlemeleri Bağlamında Politika Adalet ve Katılım. M. C. Marin ve U. Yıldırım (Ed.), *Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar içinde* (s. 385-431). İstanbul: Beta.
- Bulut, S. (2008). *Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Çevre Politikası Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Castells, M. (2006). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür – 2. Cilt: Kimliğin Gücü* (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çamur, D., ve Vaizoğlu, S. A. (2007). Çevreye İlişkin Önemli Toplantı ve Belgeler. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(4), 297-306.
- Çepel, N. (1992). *Doğa Çevre Ekoloji ve İnsanlığın Ekolojik Sorunları*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Çetin, G. F. (2012). *Türkiye’de çevre politikalarının yerel yönetimler üzerindeki etkisi: Çankaya Belediyesi örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkaya, Y. D. (2008). *Tarih ve kuram arasında toplumsal hareketler*. Çetinkaya, Y. D. (Ed.), *Toplumsal Hareketler – Tarih, Teori ve Deneyim içinde* (s. 15-61). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çiftçioğlu, H. ve Aydın, A. H. (2019). Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Çevre Sorunlarının Çözümündeki Sorumlulukları, Roller ve Önemi. *Al-Farabi International Journal on Social Sciences*, 3(1), 117-128.

- Devlet Planlama Teşkilatı, (2001). **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**: Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu. (Erişim: 1 Mayıs 2023).
- Dinçkol, B. (2006). Yönetilenlerin “Öz” yönetimi – Kamuoyu. **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 5(10), 49-66.
- Duru, B. (1995). **Çevre bilincinin gelişim sürecinde Türkiye’de gönüllü çevre kuruluşları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Duru, B. (2013). Demokratik, Ekolojik Yerel Yönetimlere Ulaşmada Köyler ve Köy Kanunu'nun Taşıdığı Olanaklar. **Birikim Dergisi**, 296, 55-63.
- Emrealp, S. (1998). **Yerel Gündem 21. Öneri Dergisi**, 2(10), 27-28. <https://doi.org/10.14783/maruoneri.686814>
- Erci, B. N. (2008). **Kentsel Sürdürülebilirlikte Yerel Yönetimlerin Rolü: İzmir Büyükşehir Belediyesi Örneği**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankaya.
- Erdem, L. (2007). **Aydınlatmada subjektif analiz için bilimsel anket yöntemlerinin uygulamalı incelenmesi**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ergönül, E. (2017). **Çevre Bilinci Geliştirmede Belediyelerin Çevre Politikalarının Rolü: Dikili Belediyesi Örneği**. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erim, A. (2002). Dünyada ve Türkiye’de çevre hareketlerinin gelişimi ve etkileri ve sonuçları. Tekeli, İ. (Ed.), **Türkiye Bilimler Akademisi Raporları Sayı: 1 - Türkiye İçin Sürdürülebilir Kalkınma Öncelikleri – Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg) İçin TÜBA’nın Görüşü** içinde (s. 9-19). Ankara: TÜBİTAK Matbaası.
- Ertürk, H. (2012). **Çevre Bilimleri**. Bursa: Ekin.
- Eryılmaz, Ç. ve Akman, F. (2016). **Kolektif bir çevre hareketi olarak Artvin’de maden karşıtı direniş**. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25, 17-33.

- Geray, C. (1998). Yerel Yönetimler ve Çevre. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 7(3), 57-64.
- Göktolga, O. (2013). Yeni siyaset ve ekolojik hareketler. *Birey ve Toplum*, 3(5), 127-136.
- Görmez, K. (2015). *Çevre Sorunları*. Ankara: Nobel.
- Güler, B. A. (2012). Bütünşehir Belediyesi: TBMM Komisyon Konuşmaları, <http://www.tkhk.gov.tr/Dosyalar/5e32d48195ff4f0a9568f1d7daf79136.pdf>, (Erişim: 09.04.2023).
- Güllü, T. (2007). *Halkın çevre sorunlarını algılayışı: İzmit örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Güneş, A. M. (2015). *Çevre Hukuku*. İstanbul: Levha.
- Haklı, S. Z. (2017). Yeşil düşüncenin iktidarı: Alman Yeşiller Partisi. İmga, O. ve Olgun, H. (Ed.), *Yeşil ve Siyaset* içinde (s. 445-472). Ankara: Liberte Yayınları.
- Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons. *Science*, 16(2), 1243-1248.
- International Institute for Sustainable Development (IISD). (2024). Doing More with Less: Ensuring Sustainable Consumption and Production. <https://www.iisd.org/system/files/2021-08/still-one-earth-sustainable-consumption.pdf>, (Erişim: 19.09.2024).
- Işık, G. (2015). *Sanaldan Sokağa Toplumsal Hareketler* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın.
- Kabaoğlu, İ. (1996). *Çevre Hakkı*. Ankara: İmge.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavas, A. (2011). *Türkiye'deki gönüllü çevre örgütleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keleş, R. (1997). *İnsan, Çevre, Toplum*. Ankara: İmge.
- Keleş, R. (2012). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem.
- Keleş, R. (2015). *100 Soruda Çevre, Çevre Sorunları ve Çevre Politikası* (2. Baskı). İzmir: Yakın Kitabevi.

- Kılıç, S. (2008). *Çevre Etiği* (1. Baskı). Ankara: Orion Kitabevi.
- Kılıç, S. (2009). Kamuoyu oluşum sürecinde sosyal hareketler ve medya. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(2), 150-167.
- Kılıç, S. (2013). *Çevre Etiği*. Ankara: Orion.
- Kışlalıoğlu, M., ve Berkes, F. (2014). *Çevre ve Ekoloji*. İstanbul: Remzi.
- Kurgun, A., Özdemir, A., Kurgun, H., & Bakıcı, Z. (2008). Belediyelerde Hizmet Yeterliliğinin ve Hizmet Kalitesinin Artırılmasını Etkileyen Faktörlerin Analizi: İzmir Karşıyaka Belediyesinde Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 29-54.
- Lafferty, W., ve Hovden, E. (2003). Environmental Policy İntegration: Towards an Analytical Framework. *Environmental Politics*, 12(3), 1-22.
- Marin, M. C. (2004). *Sistem Yaklaşımıyla Ekosistemde Enerji ve Maddenin Dönüşümü ve Ekolojik Sorunlar*. İstanbul: Beta.
- Nakip, M. (2013). *Pazarlama araştırma teknikleri* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Odum, E. P. ve Barrett, G. W. (2008). *Ekoloji'nin Temel İlkeleri*. (K. Işık, Ed.). Ankara: Palme Yayıncılık.
- Offe, C. (2016). Yeni toplumsal hareketler: Kurumsal politikanın sınırlarının zorlanması. Çayır, K. (Ed.). *Yeni Sosyal Hareketler içinde* (s. 47-73). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Orhan, G. (2013). Türkiye'de Çevre Politikaları: Değişen Söylemler, Değişmeyen Öncelikler. *Memleket Siyaset Yönetim Dergisi*, 1(19-20), 1-24.
- Orhan, G. (2014). *Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Çevre*. Bursa: Ezgi.
- Ökmen, M. (2004). *Politika ve Çevre*. İstanbul: Beta.
- Önder, T. (2003). *Ekoloji, Toplum ve Siyaset*. Ankara: Odak.
- Özmen, A., & Zeren, H. E. (2010). Halkın Belediye Faaliyetlerine Katılma Duyarlılığı ve Hizmet Memnuniyeti: Karaman Belediyesi Örneği. *K Ü Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 165-173.

- Padem, H., Göksu, A. ve Konaklı, Z. (2012). *Araştırma yöntemler SPSS uygulamalı*. Sarajevo: International Burch University.
- Parlak, B. (2004). *Çevre-Ekoloji-Çevrebilim: Kavramsal Bir Tartışma*. İstanbul: Beta.
- Resmi Gazete, 5 Temmuz 2011, Sayı: 27984. 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/07/20110704M1-2.htm>, (Erişim: 19.09.2024)
- Resmi Gazete, 10 Temmuz 2004, Sayı: 25531. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm#1>, (Erişim: 19.09.2024)
- Resmi Gazete, 5 Aralık 2012, Sayı: 28489. 6360 sayılı Kanun, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm>, (Erişim: 19.09.2024)
- Şengül, M. (1999). Yerel Düzeyde Çevre Yönetimi ve Belediyeler. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 8(3), 91-102.
- Şengün, H. (2015). Türkiye’de Çevre Yönetimi ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Uygulamaları. *Strategic Public Management Journal (SPMJ)*, 1, 109-130.
- Temizel, H. (2008). Kamuoyu kuramları ve kamuoyu oluşumunda kitle iletişim araçları. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(15), 126-146.
- Toprak, D., ve Şataf, C. (2009). Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 1(1), 11-25.
- Toprak, Z. (2012). *Çevre Yönetimi ve Politikası*. İzmir: Albi.
- Tortop, N., Aykaç, B., Yayman, H., ve Özer, M. (2014). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel.
- Türk, M., (2013). *Çevre Bilinci Yasal Zorunluluktan Sosyal Sorumluluğa*. Ankara: Nobel.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2022). 31 Aralık 2021 Tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (Adnks) Sonuçları. Erişim Adresi https://www.tuik.gov.tr/indir/duyuru/favori_raporlar.xlsx

- Türküm, S. A. (1998). *Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı.
- Ulus, T., İnce, C. H., Aliustaoğlu, F. S. ve Melez, İ. E. (2010). Araştırma nasıl tasarlanır (I). *Adli Tıp Dergisi*, 24(2), 40-47.
- United Nations (UN). (1972). Report of The United Nations Conference On The Human Environment. Stockholm, 546 June 1972. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/nl7/300/05/pdf/nl730005.pdf>, (Erişim: 19.09.2024)
- Ünlü, H. (1995). *Yerel Yönetim ve Çevre*. İstanbul: IULA-EMME
- Üzan, N. (1999). Belediyeler ve Yerel Gündem 21. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 8(2), 96-101.
- Watts, M. (2002). *Political Ecology*. Geography: Blackwell Publishing.
- Yaman, M., ve Özçelik, Ö. (2011). Çevre Sorunlarının Çözümü İçin Çevre Yönetiminde En Uygun Ölçeğin Yerel, Bölgesel, Ulusal ve Küresel Ölçeklerde Değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 1-8.
- Yavuz, C. ve Kaynar, İ. (2015). Kamuoyu oluşumunda stratejik bir araç olarak sivil toplum kuruluşları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 183-196.
- Yılmaz Turgut, N. (2012). *Çevre Politikası ve Hukuku*. Ankara: İmaj.
- Yüksel, E. (2007). “Kamuoyu oluşturma” ve “gündem belirleme” kavramları nerede kesişmekte, nerede ayrılmaktadır?. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 571-586.
- Zeytin, M., ve Kırlioğlu, H. (2014). Çevre Yönetim Sistemi ve Yerel Yönetimler. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(5), 238-254.